

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΟΓ'	ΤΕΥΧ. Α'	ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308	15 ΜΑΪΟΥ 1996	ΑΡΙΘ. 8
----------	----------	---	---------------	---------

Ἡ ποιότης τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων

Τὸ περιοδικὸ «Τηλέραμα», ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος ὅτι ἕως τώρα ἔχει κυκλοφορηθῆ σὲ 1.000 τεύχη, ὠργάνωσε προσφάτως (τὴν 2α Μαΐου) στὴν αἴθουσα τῆς «Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν» (Ε-ΣΗΕΑ) συζήτησι μὲ θέμα «Ἡ τηλεόρασι τοῦ μέλλοντος». Κατὰ τὴ συζήτησι αὐτὴ ἐξετάσθησαν σὲ περιορισμένα –ιδίως τεχνολογικά– πλαίσια μερικῆς πτυχῆς τοῦ θέματος αὐτοῦ, πρὸς τίς ὁποῖες ἐστράφη ἰδιαιτέρως τὸ ἐνδιαφέρον καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ γενικωτέρου

Τοῦ κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικοῦ Μέλους τῆς «Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν»

πολυπρισματικοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου, τὸ ὁποῖο, κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος μηνὸς (Ἀπριλίου 1996) ὁργανώθηκε ἀξιεπαίνως ἀπὸ τό, προεδρευόμενον ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ κ. Κλήμεντα Ναιρίδην, «Τμῆμα Ἐπικοινωνίας καὶ ΜΜΕ» τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου τούτου ἐγένεν ἡ ἐπίσημος ἔναρξις τοῦ Συνεδρίου, ἐνῶ γιὰ τὴ συνέχισί του χρησιμοποιήθησαν οἱ αἴθουσες τοῦ Ζαπτείου, ὅπου παρουσιάσθησαν 80 καὶ πλέον εισηγήσεις ἀπὸ πανεπιστημιακοὺς, δημοσιογράφους, πολιτικοὺς καὶ ἄλλους εἰδικoὺς ἐρευνητῆς, ἀνάμεσα στοὺς ὁποῖους ἐπιβλητικὴ ἦταν ἡ παρουσία τῶν καθηγητῶν George Gebner, John Fiske καὶ τῆς καθηγήτριας E. Noelle - Neumann.

Κύριος στόχος τῶν ἀνωτέρω ἐκδηλώσεων ἦταν ἡ ἀνάπτυξις διαλόγου, ἡ αὐτογνωσία καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ ἀξιολόγησις τοῦ ἔργου τῶν Μέσων Μαζικῆς Ἐπικοινωνίας. Ὅπως ἦταν ἀτόνητο καὶ ἀναμενόμενον, μέγα μέρος τῶν λεχθέντων κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου, ὅπως καὶ ἡ ὁργανωθεῖσα ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Τηλέραμα» συζήτησις, ἀφιερώθηκε στὴν ποιότητα τῆς Τηλεοράσεως, γιὰ νὰ τονισθοῦν ἀφ' ἐνὸς τὰ θετικὰ στοιχεῖα τοῦ κοινωνικο-πολιτικοῦ ρόλου αὐτῆς σὲ συνάρτησι πρὸς τίς τεχνολογικῆς προοπτικῆς τῆς θεαματικῆς μελλοντικῆς ἀναπτύξεώς της καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐξ αὐτῆς κίνδυνοι, ποὺ δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Τηλεόρασις δὲν παρουσιάζει πάντοτε ἀντικειμενικῶς –ιδίως τὴν ἠθικοκοινωνικὴ– πραγματικότητα, ἀλλὰ πολὺ συχνὰ τὴν διαστρέφει, ἐξωραϊζοντας μὲ σαγηνευτικὰ χρώματα τὴ βία καὶ πολλὰς πτυχῆς τοῦ ἠθικοκοινωνικοῦ κακοῦ.

Στὸ Συνέδριον ἐγένε λόγος γιὰ «ἀποσπασματικότητα τῶν τηλεοπτικῶν εἰκόνων», γιὰ «ἀρένα συγκροτήσεως τῆς πραγματικότητος, τῆς γνώσεως, τῆς ταυτότητος τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων», γιὰ «ψευδαίσθησι τῆς πραγματικότητος», γιὰ ἔλλειψι πραγματικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ «σκηνοθετημένη» ἢ «μεσοποιημένη» (= «ἀνακατασκευασμένη» ἀπὸ τὰ Media) ἀπατηλὴ πραγματικότητα, γιὰ «τηλεοπτικοποίησι τῆς δικαιοσύνης», γιὰ «σταθερὴ ἀπλήρησι τῶν βίαιων προγραμμάτων», γιὰ «συμφέροντα οἰκονομικά, πολιτικά, κοινωνικά κ.ἀ.», γιὰ «ἐμπορικῆς ἐπιδιώξεως», γιὰ τὸ πρὸς χάριν τοῦ ἐμπορικοῦ κέρδους «κυνήγι τῶν ποσοστῶν θεαματικότητος κ.τ.τ.

Παρόμοιες διαπιστώσεις θα πρέπει να έχουν γίνει και στο Συνέδριο για το μέλλον της τηλεόρασης, που οργανώθηκε από το «Τμήμα Έπικοινωνίας και Μ.Μ.Ε.» του Παντείου Πανεπιστημίου και πραγματοποιήθηκε, όταν το παρόν τεύχος της «Έκκλησίας» έκτυπωνόταν.

Για την εξ αίτιας της επιδιωκόμενης θεαματικότητας και έμπορικότητας κατάπτωσι της ποιότητας των τηλεοπτικών προγραμμάτων ή δημοσιογράφος κυρία Ντέτυ Γκολεμά παρουσίασε άξιέπαινο «ρεπορτάζ» σε δύο ολόκληρες σελίδες της έφημερίδος «Έλεύθερος Τύπος» (29.4.1996). Το «ρεπορτάζ» αυτό, που έχει τον υπέρτιτλο: «Τηλεόραση: Ρεκόρ θεαματικότητας στη βία και στη χυδαιότητα», παρουσιάζει μερικά συμπτώματα της ένδημους τηλεοπτικής νόσου. Ίδου μερικά άποσπάσματα:

«Θ' ανοίξουμε σιγά - σιγά το βρώμικο κουβάρι των σκουπιδιών της έλληνικής τηλεόρασης...

»Το καπάκι ξανάνοιξε κι από μέσα ξεπετάχτηκε όλος ο βόθρος. Στη μικρή όθονη ώραυοποιήθηκε ένα από τα άνατριχιαστικότερα έγκλήματα της κοινωνίας μας και ό ειδεχθής δολοφόνος με το πριόνι έμφανίστηκε ένα άγγελούδι...

»Σε ήμερήσια βάση ή ιδιωτική τηλεόραση κατακλύζεται από έκπομπές που ή θεματολογία τους πιθανόν να έκανε τον μαρκήσιο Ντέ Σάντ να κοκκινίσει...

»(Κάποιο από τα σήριαλ) δέν πέφτει ποτέ κάτω από 50% (θεαματικότητας), ένω σε... ξεχωριστές περιπτώσεις, όπως ή έρωτική πράξη της εισαγγελέως με το γιό του άνδρα της, ξεπέρασε κάθε προσδοκία 53,2%...

»Οί έκπομπές... με χαροδίχτρες, μάγισσες έκτιμώνται πολύ από το τηλεοπτικό κοινό...

»Οί τηλεθεατές θαμπώθηκαν από τις πολύχρωμες χάντρες και τ' άστραφτερά καθρεφτάκια που τους έδειξε ή ιδιωτική τηλεόραση και άγάπησαν πολύ αυτή τη σχέση άνακύκλωσης που έχουν μαζί της. Η μέν προβάλλει τα σκουπίδια της, οί δέ τους χαρίζουν ύψηλά ποσοστά τηλεθέασης...».

Τά άποσπάσματα αυτά, όπως και όλα, όσα εύστοχως έπισημαίνει στο άρθρο της ή όξυδερκής και θαρραλέα δημοσιογράφος, τεκμηριώνουν τά προτασσόμενα στο «ρεπορτάζ» της γενικά συμπεράσματα, τά όποια έχουν ως έξής:

«Δολοφόνοι, μαστροποί, πόρνες και τραβεστί, έκβιαστές, ναρκομανείς, μάγοι και τσαρλάνοι, είναι οί καλύτεροι πελάτες της έλληνικής τηλεόρασης! Αυτής της τηλεόρασης που θυσιάζοντας τά πάντα στο βωμό της θεαματικότητας, δέν ένοχλείται διόλου να παρουσιάζει τά ώραιοποιημένα πορτρέτα τους!

»Τά τηλεοπτικά σκουπίδια ζούν και εύωδιάζουν στη μικρή όθονη και το περίεργο είναι πως συγκινούν τους τηλεθεατές... Όσο πιο βρομερά είναι τά σκουπίδια, τόσο πιο μεγάλη είναι και ή θεαματικότητα των έκπομπών, που τά παράγουν...».

Οί εύστοχες έπισημάνσεις του εύγλωττου αυτού «ρεπορτάζ», για τις όποιες έγιναν συγκεκαλυμμένοι ύπαινιγμοί και από μερικές έισηγήσεις κατά τη διάρκεια του μνημονευθέντος Διεθνούς Συνεδρίου στις αίθουσες του Ζαπτείου, άποτελούν, τρόπον τινά, έπαλήθευσι και έναργή συγκεφαλαίωσι πολλών διαπιστώσεων, που τά τελευταία χρόνια έχουν γίνει κι έξακολουθούν να γίνονται περιστατικώς στον Τύπο —όχι από κληρικούς ή ιεροκήρυκες ή θεολόγους, αλλά— από ύγιως σκεπτομένους προοδευτικούς δοκίμους και διακεκριμένους άρθρογράφους, δημοσιογράφους και στοχαστές. Πολλοί έξ αυτών, οί όποιοι κάθε άλλο παρά ως πουριτανοί ή όπισθοδρομικοί είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν, έχουν τονίσει και έξακολουθούν να έπισημαίνουν, ότι ή ποιότης μεγάλου μέρους των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων θυσιάζεται στον Μολώχ της άκροαματικότητας και της θεαματικότητας και του έξ αυτών έμπορικού κέρδους. Στις στήλες των Παρατηρήσεων και Σχολίων του περιοδικού «Έκκλησία» έχομε κατά καιρούς παρουσιάσει μερικές από τις έπισημάνσεις των αυτές. Ύπενθυμίζομε δειγματοληπτικώς τις έξής:

Η διακεκριμένη δημοσιογράφος κυρία Μαρία Παπαδοπούλου, ή όποία κατά δόκιμον και εύστοχον τρόπον άσκει την Τηλεκριτική, πολλές φορές έχει έπισημάνει ότι τηλεοπτικοί σταθμοί παρουσιάζουν άκατονόμαστες άισχρές σκηνές και δεικνύουν οίκους άνοχής, «άηδείς, χυδαίες επαγγελματίες που πληρώνονται για να έξευτελίζουν τον έρωτα και τά σώματά τους». Πρόκειται περι «έμπορευματοποίησης ή βιομηχανο-

ποίησης τῆς γενετήσιας πράξης» καὶ τοῦ λεγομένου «σὸφτ πορνό»...

Ὡς τονίζει ἡ κ. Παπαδοπούλου, οἱ προβάλλοντες τέτοια θεάματα «ἀδιαφοροῦν, ἐὰν ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία δὲν ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ ἐνήλικες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ νεαρὰ ἄτομα. Δηλαδή ἀνυπεράσπιστα παιδιά, ὑπάρξεις στὴν πιὸ τρυφερὴ στιγμή τῆς ζωῆς τους πού, ἀκόμα κι ἂν οἱ γονεῖς ἔχουν κλειστὴ τὴν τηλεόραση, μπορεῖ νὰ πατήσουν τυχαῖα τὸ κουμπι» καὶ νὰ ἀντικρῶσουν «τὰ χυδαῖα προγράμματα». (Ἐφημ. «Τὰ Νέα», 14 Μαΐου 1990, σ. 27. Περ. «Ἐκκλησία», 1 Ἰουνίου 1990, σ. 313).

Ὁ διαπρεπὴς τεχνοκριτικός, συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος κ. Κώστας Γεωργουσόπουλος ἔχει γράψει σὲ ἀρθροῖδίό του τὰ ἑξῆς:

«Στὴ διαφήμιση, καὶ μὲ τὴν ἀνοχὴ τῶν ἄλλοτε μαχητικῶν φεμινιστικῶν σωματείων, δὲν ὑπάρχει νὰ διαφημιστεῖ ὅποιοδήποτε προϊόν χωρὶς τὴν παρουσία γυναίκα, συνήθως ἐντυπωσιακῆς, συχνὰ ἡμίγυμνου καὶ πάντοτε συνοδευομένης ἀπὸ σύμβολα ἢ ὑπαινιγμοὺς ἐρωτισμοῦ. Δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀρώματα ἢ εἶναι τὰ ποτά, τὰ τσιγάρα, τὰ αὐτοκίνητα, τὰ σκάφη ἀλλὰ καὶ τὰ κοινότητα τρόφιμα πού ὑποβάλλεται ἢ ἀγορά τους μὲσω μιᾶς ἡμίγυμνης, πολλὰ ὑποσχόμενης γυναικός. Ἔτσι τὸ σύμβολο πέρασε στὰ διάφορα τηλεπαιχνίδια καὶ στὰ λεγόμενα σόου, ὅπου δίκην γλάστρας ξεφωνίζουν ὡς κοτόπουλα ἡμίγυμνα γυναικῶν μὲ ἀδειανὰ μάτια καὶ κεφάλι κολοκυθοκορφά».

Στὸ ἴδιο ἀρθροῖδιο ὁ κ. Γεωργουσόπουλος, χρησιμοποιώντας καὶ τὸ εὐγλωττο σχῆμα τῆς παραβολικῆς καὶ συμβολικῆς ρητορικῆς ὑπερβολῆς, προσθέτει χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς:

«Ἰκανοὶ καὶ σοβαροὶ ἄλλοτε δημοσιογράφοι παγιδευμένοι στὰ νοῦμερα τῆς τηλεθέασης, ἐρμαιοὶ στὸ ἀνηλεὲς παίγνιο τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, κατεξυτελιζοῦν σημαντικὰ θέματα καλώντας κότες, κοκοράκια, καπὼνια καὶ παγώνια τῆς βιομηχανίας τοῦ θεάματος. Ἀντὶ τῶν εἰδικῶν... καλοῦνται ἀστερίσκοι, ἀστερίδια τῆς νότας, τῆς μπάλας, τῆς μόδας καὶ τοῦ φτηνοῦ παλκοσένικου, διάπτοντες ἀστέρες τῶν τηλεοπτικῶν σειρῶν (τὸ ἴνα χέρι νίβει τ' ἄλλο) καὶ ξεσκονίζουν σὲ μιὰ ὥρα τὰ ἐθνικὰ θέματα, τὰ ἐκπαιδευτικὰ, τὰ γλωσσικὰ, τὰ πολιτιστικὰ, ἀκόμα καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ» (Κώστα Γεωργουσόπουλου, Σκου-

πίδια, ἔφημ. «Τὰ Νέα», 26 Ἀπριλίου 1995. Περ. «Ἐκκλησία», 1 Μαρτίου 1996, σσ. 180-181).

Τηλεθεατὲς καὶ ἔφημερίδες εἶχαν καταγγεῖλει πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ὅτι τὸ κακὸ ἔφθασε σὸ ἀπροχώρητο. Ἀθηναϊκὴ ἔφημερὶς σημείωσε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Περίσσειε ἡ ἀθλιότητα καὶ ἔκαμε τὸ πανελλήνιο νὰ αἰσθανθεῖ ντροπὴ καὶ ἀηδία. Ἐνας τηλεοπτικὸς σταθμὸς... ἔβαλε μέσα στὰ σπίτια τῶν ἐμβρόντητων τηλεθεατῶν τὸ πιὸ ἀηδιαστικὸ θέαμα, τὸ πιὸ ἐλεεινὸ καὶ σκληρὸ πορνό... Καὶ ὅλα αὐτὰ στίς 7.15 τὸ βράδυ..., ὥρα δηλαδή, πού παρακολουθοῦν τηλεόραση καὶ ἀνήλικα παιδιά, μαθητὲς καὶ ἄλλες "εὐπαθεῖς" κοινωνικὲς ομάδες. Ἡ ἐκπομπή... προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήσει πόσο φυσιολογικὰ εἶναι ὅλα, ὅσα γιὰ τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, εἶναι ἀπαγορευμένα καὶ ἀπαράδεκτα. Σὲξ σκληρὸ μεταξὺ ἀλλοφύλων καὶ ὁμοφύλων, σύνεργα ἡδονῆς, πού πωλοῦν τὰ πορνομάγαζα, καὶ βαθυστόχαστες ξεδιάντροπες ἀναλύσεις καὶ θεωρίες ἦταν σὸ περιεχόμενον τῆς ἐκπομπῆς. Γιὰ 40 ὀλόκληρα λεπτὰ βομβαρδίστηκε τὸ τηλεοπτικὸ κοινὸ ἀπὸ τὸ αἰσχρὸ αὐτὸ θέαμα πού προσέφερε ἡ ἐκπομπὴ μὲ τὸν ἀνευθρίαστο καὶ προκλητικὸ δημοσιογράφο...».

Ἐνεκα πολλῶν τηλεφωνικῶν ἀντιδράσεων καὶ διαμαρτυριῶν, μὲ τὴν ἐπέμβασι τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως, ἀπεφασίσθη νὰ «κοπῆ στὸν ἀέρα» ἡ ἐκπομπή, ἀλλὰ μόνον πέντε λεπτὰ πρὸ τῆς ὀλοκληρώσεώς της, ἐνῶ τὸ κακὸν εἶχε συντελεσθῆ (Περ. «Ἐκκλησία», 15 Φεβρουαρίου 1994, σ. 123).

Στὸ ἐπόμενο τεῦχος θὰ ἀναφέρω μερικὲς ἀκόμη πτυχὲς τῆς τηλεοπτικῆς Παθολογίας, γιὰ νὰ προχωρήσωμ ἐπὶ τὴν συνέχεια ἐπὶ διατύπωσι μερικῶν σκέψεων καὶ αἰτημάτων, ἀναφερομένων ἐπὶ τὴν τηλεοπτικὴ Θεραπευτικὴ καὶ προληπτικὴ Ὑγιεινή.

(Συνεχίζεται)

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΤΑ ΤΑΣ «ΔΙΑΤΑΓΑΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ»*

7. Ἡλικία χειροτονίας καὶ μορφωτικὰ προσόντα τοῦ ἐπίσκοπου.

Ἡ ἡλικία χειροτονίας τοῦ ἐπίσκοπου πρέπει νὰ εἶναι ὄχι μικροτέρα τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους αὐτοῦ, καθ' ὅσον οὗτος ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ ἔχει τρόπον τινὰ ἐκφύγει τὰς ἀταξίας τῆς νεότητος καὶ τὰς ἔξωθεν διαβολάς. Ἐὰν ὅμως εἰς μικρὰν παροικίαν δὲν ὑπάρχη τοιαύτης ἡλικίας ὑποψήφιος ἐπίσκοπος, τότε χειροτονεῖται νέος εἰς τὴν

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας
κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΘΕΜΕΛΗ

ἡλικίαν ἀλλὰ ἄξιος τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ διαμένων ἐκεῖ: «Περὶ δὲ τῶν ἐπίσκοπων οὕτως ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τὸν ποιμένα τὸν καθιστάμενον ἐπίσκοπον εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐν πάσῃ παροικίᾳ δεῖ ὑπάρχειν ἀνέγκλητον, ἀνεπίληπτον, ἀνεπαφον πάσης ἀδικίας ἀνθρώπων, οὐκ ἔλαττον ἐτῶν πεντήκοντα, ὅτι τρόπον τινὶ τὰς νεωτερικὰς ἀταξίας καὶ τὰς ἔξωθεν διαβολὰς ἐκπεφευγώς... Εἰ δὲ καὶ ἐν παροικίᾳ μικρᾷ ὑπαρχούσῃ που προβεβηκῶς τῷ χρόνῳ μὴ εὐρίσκηται μεμαρτυρημένος καὶ σοφὸς εἰς ἐπισκοπὴν κατασταθῆναι, νέος δὲ ἢ ἐκεῖ, μεμαρτυρημένος ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ ὡς ἄξιος ἐπισκοπῆς, διὰ τῆς νεότητος ἐν πραότητι καὶ εὐταξίᾳ γῆρας ἐπιδεικνύμενος, δοκιμασθεὶς, εἰ ὑπὸ πάντων οὕτως μαρτυρεῖται, καθιστάσθω ἐν εἰρήνῃ» (Β', 1. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 13).

Ὡς πρὸς τὰ μορφωτικὰ προσόντα τοῦ ἐπίσκοπου, δὲν δίδεται καὶ πολλὴ σημασία, δεδομένου ὅτι προέχουν ἡ ὀρθότης τῆς πίστεως, τὰ ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα, καὶ ἡ μέχρι αὐτοθυσίας φθάνουσα ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὸ ποίμνιόν του. «Ἐστω (ὁ ἐπίσκοπος), εἰ δυνατόν, πεπαιδευμένος· εἰ δὲ καὶ ἀγράμματος, ἀλλ' οὖν ἔμπειρος τοῦ λόγου, καθήκων τῇ ἡλικίᾳ» (Β', 1. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 13). Ἡ λέξις «ἀγράμματος» τίθεται ἐνταῦθα εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν λέ-

ξιν «πεπαιδευμένος», καὶ δὲν φαίνεται νὰ σημαίη τὸν ἀναλφάβητον, διότι θὰ ἦτο ἀδύνατον οὗτος νὰ ἀναγινώσκη τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθῇ ὅτι, κατὰ τὰς «Διατάγας», ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι καὶ «σοφὸς» (Β', 1. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 13. Καὶ Β', 6. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 15). Ὑπὸ τὴν λέξιν ταύτην νοεῖται ἡ σύνεσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἰκανότης διαποιμάνσεως τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τῆς ἐπισκοπῆς. Πρέπει ὡσαύτως νὰ εἶναι καὶ «νουθετητικὸς ἐν ταῖς κυριαρχικαῖς παιδείαις» (Β', 6. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 15) ἤτοι νὰ νουθετῇ τὸ ποίμνιον κατὰ τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου.

Εἰς ἄλλο ὅμως σημεῖον τῶν «Διαταγῶν» δίδεται μεγάλη προσοχὴ εἰς τὴν παιδεῖαν τοῦ ἐπίσκοπου καὶ καθορίζονται ἐπακριβῶς τὰ μορφωτικὰ αὐτοῦ προσόντα, διὰ τῶν ἐξῆς. Ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι «μακρόθυμος ἐν ταῖς νουθεσίαις, πολυδιδασκτικός, μελετῶν καὶ σπουδάζων ἐν ταῖς κυριακαῖς βίβλοις, πολλὸς ἐν ἀναγνώσμασιν, ἵνα τὰς γραφὰς ἐπιμελῶς ἐρμηνεύῃ ὁμοστοίχως (ἤτοι εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, ἐξ ἴσου) τοῖς Προφήταις καὶ τῷ Νόμῳ τὸ Εὐαγγέλιον ἐρμηνεύων· ὁμοίως τῷ Εὐαγγελίῳ στοιχείωσαν αἱ ἐκ Νόμου καὶ Προφητῶν ἐρμηνεῖαι... Ἐπιμελοῦ οὖν τοῦ λόγου, ἐπίσκοπε, ἵνα, εἰ δυνατόν σοι, πάντα κατὰ λέξιν ἐρμηνεύσης καὶ ἐν πολλῇ διδαχῇ πλουσίως τρέφης καὶ ποτιζῆς τὸν λαόν σου τὸν φωτισμὸν τοῦ νόμου» (Β', 5. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 14-15).

8. Ἡθικὰ προσόντα τοῦ ἐπίσκοπου.

Εἰς τὰς «Διατάγας» γίνεται, φυσικῶς τῷ λόγῳ, εὐρύτερος λόγος καὶ διὰ τὰ ἠθικὰ προσόντα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ κοσμοῦν τὸν ἐπίσκοπον, τὰ δὲ προσόντα ταῦτα νοοῦνται ἐν τῇ στενῇ καὶ τῇ εὐρύτερᾳ ἐσωτερικῇ αὐτῶν διαρθρώσει καὶ ἐκτάσει. Ἡ καθ' ἕκαστον ὀνομασία τῶν προσόντων συνθέτει μακρὸν κατάλογον ποικίλων λέξεων, αἱ ὅποια ἔχουν βαθὺ νόημα καὶ ἀποσκοποῦν εἰς τὴν ὀλοσχερῇ πνευματικῇ πανοπλίαν τοῦ ἀναλαμβάνοντος τὴν ὑψίστην τιμὴν καὶ εὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 312 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

θύνην ἐπισκόπου, πρὸς διαποίμανσιν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς σωτηρίαν ψυχῶν. Αἱ καθ' ὁμάδας καὶ ἀλλεπαλλήλως εἰς τὸ κείμενον τῶν «Διαταγῶν» καταχωριζόμεναι λέξεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἠθικὰ προσόντα τοῦ ἐπισκόπου, εἶναι ἐκ τῶν σπανίως συναντωμένων, ἢ μηδὲν εὐρισκόμεναι εἰς τὰ Λεξικά, ἄλλαι δὲ μοναδικῶς εἰς τὰς «Διαταγὰς» εὐρισκόμεναι ἢ ἐπὶ τῷ εἰδικῷ σκοπῷ πλασθεῖσαι ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῶν. Ἐντυπωσιάζουν πάντως καὶ ἀπὸ λεξικολογικῆς ἢ φιλολογικῆς ἐπόψεως. Τὰ ἠθικὰ προσόντα τοῦ ἐπισκόπου ἀναγράφονται εἴτε θετικῶς εἴτε ἀρνητικῶς, διὰ τῆς προτάξεως αὐτῶν τῆς σημαινούσης στέρησιν λέξεως «μὴ».

Κατὰ ταῦτα, ὁ ἐπίσκοπος «εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἐν πάσῃ παροικία» πρέπει νὰ εἶναι «ἀνέγκλητος, ἀνεπίληπτος, ἀνεπαφος πάσης ἀδικίας ἀνθρώπων». Νὰ εἶναι «νηφάλιος, σῶφρων, κόσμιος, εὐσταθής, ἀπάραχος, μὴ πάροις (ἦτοι μέθυσις), μὴ πλήκτης, ἀλλ' ἐπιεικής, ἄμαχος, ἀφιλάργυρος, μὴ νεόφυτος (ἦτοι νεοπροσήλυτος), ἵνα μὴ τυφωθεῖς εἰς κριμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου», ὅπως διδάσκει ἐν προκειμένῳ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Τιμ. 3,6). Νὰ ἔχη μίαν μόνον σύζυγον καὶ αὐτὴν «μονόγαμον» ἀλλὰ καὶ «σεμνὴν καὶ πιστήν», καὶ τέκνα τὰ ὅποια νὰ ἀνέθρεψε «θεοσεβῶς». Προσέτι πρέπει νὰ εἶναι «ἄμωμος περὶ τὰς βιωτικὰς χρεῖας», καὶ «ἀόργητος» καὶ «εὐσπλαγχνος, καὶ ἀβάναστος καὶ ἀγαπητικός», δηλαδὴ πλήρης ἀγάπης πρὸς πάντας. Ἀκόμη πρέπει νὰ εἶναι «εὐμετάδοτος (ἦτοι πρόθυμος εἰς μετάδοσιν τῶν ἀγαθῶν), φιλόχρητος», δηλαδὴ νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς χήρας καὶ τὰ ὄρφανά, «ὑπηρετικός, εὐδιάκονος, εὐσχυλτος» (ἦτοι γλωσσικῶς εὐκίνητος), «ἀνεπαίσχυντος». Νὰ εἶναι ὡσαύτως «ἀπροσωπώληπτος, μὴ πλούσιον ἐντρέπομενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσήκον, μήτε πένητα παρορῶν ἢ καταδυναστεύων», «τροφή καὶ ποτῶ λυσιτελής καὶ ἀντάρκης», «μὴ δάπανος (ἦτοι δαπανηρός), μὴ τρυφητής (ἦτοι ζῶν ἐν τρυφαίς καὶ ἀκολασίᾳ), μὴ ἠδύβιος, μὴ χρηστοφάγος», δηλαδὴ ἀγαπῶν τὰ καλὰ φαγητά. Νὰ εἶναι ἐπίσης «ἀνεξίκακος, μακρόθυμος ἐν ταῖς νοθεσίαις, πολυδιδασκτικός» (Β', 1-5. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 13-14).

Πρὸς τοῦτοις, πρέπει νὰ εἶναι «μὴ πλεονέκτης, μὴ ἄρπαξ, μὴ ἀποστερητής, μὴ φιλοπλούσιος, μὴ μισόπτωχος, μὴ κατάλαλος (ἦτοι συκο-

φάντης), μὴ ψευδομάρτυς, μὴ θυμώδης, μὴ φιλόμαχος, μὴ ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις συμπλεγμένος, μὴ ἐγγυώμενός τινα, ἢ συνηγορῶν δίκαις χρηματικαῖς, μὴ φίλαρχος, μὴ δίγνωμος, μὴ δίγλωσσος, μὴ πρὸς διαβολὴν ἢ καταλαλιὰν φιλήκοος (ἦτοι ἀρεσκόμενος νὰ ἀκούῃ διαβολὴν ἢ συκοφαντίαν), μὴ ὑποκριτής, μὴ ταῖς ἐορταῖς τῶν ἐθνῶν ἐπορευόμενος, ἀπάταις κεναῖς μὴ χρώμενος, μηδὲ ἐπιθυμητικός, μὴ φιλάργυρος... Ἔστω δὲ σοφός, ταπεινόφρων... καλογνώμων... εὐπρόστακτος, ὅξυς πρὸς τὸ γινῶναι τοὺς φαύλους καὶ φυλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν, φίλος δὲ πάντων, δικαιοκριτικός καὶ ὅσα καλὰ ἐν ἀνθρώποις ἔστιν ἢ ὑπάρχει, ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος ἐν ἑαυτῷ κεκτήσθω» (Β', 6. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 15).

Ἐπὶ πλέον ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ εἶναι «ἅγιος, ἄμωμος, μὴ πλήκτης, μὴ ὀργίλος, μὴ ἀπηνής, ἀλλ' οἰκοδόμος (ἦτοι διὰ τοῦ λόγου ψυχικῶς οἰκοδομῶν), ἐπιστροφεύς, διδασκτικός, ἀνεξίκακος, ἠπιόθυμος, πρᾶος, μακρόθυμος, παραινεντικός, παρακλητικός ὡς «Θεοῦ ἄνθρωπος»» (Β', 57. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 52).

Τὰ ἠθικὰ δὲ ταῦτα προσόντα τοῦ ἐπισκόπου ἀποβλέπουν εἰς τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν ὥστε τὸ ποιμνιον νὰ μιμῆται τὴν ζωὴν τοῦ ποιμένου, «ὅτι ἀνεπίληπτος ἀδικίας ὢν ποιμὴν, τοὺς ἰδίους αὐτοῦ μαθητὰς ἀναγκάσει καὶ διὰ τῆς ἀναστροφῆς αὐτοῦ προτρέψασθαι τῶν ἰδίων αὐτοῦ ποιημάτων μιμητὰς ἀξίους γενηθῆναι» (Β', 6. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 15).

9. Αἱ πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν ἐπισκόπων.

Ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν κληρικῶν νὰ «ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας», κατὰ τὴν πρὸς τὸν Τιμόθεον ἐντολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Β' Τιμ. 2,15), καὶ νὰ πορεύωνται «ὁσίως», «ἵνα μᾶλλον ἐπαίνου καταξιωθῶσιν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἢ μέμψεως ἐκ τοῦ ἐναντίου» (Β', 44. ΒΕΠΕΣ τόμ. 2, σελ. 45).

Ἀναμεταξύ των δὲ οἱ ἐπίσκοποι πρέπει νὰ εἰρηνεύουν καὶ νὰ εἶναι φιλάδελφοι, νὰ ποιμαίνουν «μετ' ἀκριβείας τὸν λαόν» τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν σχίσματα. «Ὁμόφρονες οὖν ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἐπίσκοποι, εἰρηνεύετε μετ' ἀλλήλων, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, μετὰ ἀκριβείας ποιμαίνετε τὸν λαόν, ὁμοφρόνως διδάσκοντες τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ὁμογνωμονεῖν καὶ «τὸ αὐτὸ περὶ τῶν αὐτῶν δοξάζειν, ὅ-

πως μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἥτε δὲ ἐν σώμα καὶ ἐν πνεῦμα, κατηρτισμένοι τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ» κατὰ τὴν κυριακὴν θέσιν» (B', 44. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 45).

10. Ἐπισκοπικὰ καθήκοντα.

Οἱ ἐπίσκοποι εἶναι «σκοποί», δηλαδή φρουροὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου ἰστάμενοι καὶ φρουροῦντες τὸν λαὸν ἀγρύπνως. «Σκοποὺς εἶναι δεῖ ὑμᾶς τῷ λαῷ τοὺς ἐπισκόπους, ὅτι καὶ ὑμεῖς σκοπὸν ἔχετε τὸν Χριστόν. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε σκοποὶ ἀγαθοὶ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ» (B', 6. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 15-16). Καὶ περαιτέρω: «Ὡσπερ οὖν ὑμεῖς σκοποὶ ἐστε, οὕτως καὶ σκοπὸν ἔχετε τὸν Χριστόν· ὡς οὖν αὐτὸς πάντων ὑμῶν (τῶν ἐπισκόπων), οὕτως καὶ ὑμεῖς τῶν ὑφ' ἡμᾶς λαϊκῶν». Ἀποφθέγγονται δὲ ἐπιγραμματικῶς: «Μὴ γὰρ νομίζετε, ὅτι εὐχερὲς ἢ ἐλαφρὸν φορτίον ἐστὶν ἡ ἐπισκοπὴ» (B', 25. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 34).

Κατὰ ταῦτα, ὁ ἐπίσκοπος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐλέγῃ τοὺς μὴ ποιοῦντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μετανοοῦντας. «Τοὺς τοιοῦτους ἐλεγχθέντας ἀληθῶς παραιτήσεται μετὰ παρηγορίας ὁ ἐπίσκοπος, εἰ μὴ μεταβάλλονται τὸν τρόπον» (B', 8. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 17). Διὰ τοῦτον ἀκριβῶς τὸν σοβαρὸν λόγον ὁ ἐπίσκοπος πρέπει νὰ φροντίσῃ ὥστε νὰ εἶναι «καθαρὸς ἐν τοῖς ἔργοις... γνωρίζων τὸν τρόπον του καὶ τὴν ἀξίαν, ὡς Θεοῦ τύπον ἔχων ἐν ἀνθρώποις τῷ πάντων ἄρχειν ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπηκόων», καὶ νὰ κάθηται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ «ὡς ἐξουσίαν ἔχων κρίνειν τοὺς ἡμαρτηκότας» (B', 11. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 18).

Ὁ ἐπίσκοπος ὑποχρεοῦται νὰ δέχεται τοὺς μετανοοῦντας, νὰ ἐπιπλήτῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ νὰ παρακαλῇ τοὺς πάντας ὥστε νὰ ἐμμένουν εἰς τὰ καλὰ ἐν γένει ἔργα: «Κρίνε οὖν, ὦ ἐπίσκοπε, μετὰ ἐξουσίας ὡς Θεός, ἀλλὰ τοὺς μετανοοῦντας προσλαμβάνου· ὁ Θεὸς γὰρ Θεὸς ἐστὶν ἐλέους. Ἐπίπλησε τοῖς ἁμαρτάνουσιν, νουθέτει τοὺς μὴ ἐπιστρέφοντας, παρακάλει τοὺς ἐστῶτας ἐμμένειν τοῖς καλοῖς, τοὺς μετανοοῦντας προσδέχου» (B', 12. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 18). Τὸν ἔνοχον ὀφείλει νὰ καταδικάζῃ ὁ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ νὰ φροντίσῃ νὰ τὸν οἰκιοποιεῖται «μετὸ ἐλέους καὶ οἰκτιρμοῦ... ὑπισχνού-

μενος αὐτῷ σωτηρίαν... μεταμελόμενον δὲ» νὰ τὸν δέχεται «σύμφων» αὐτόν, δηλαδή χρησιμοποιοῦν σκληρὸν τρόπον πρὸς μετάνοιαν καὶ ἐπιστροφὴν (B', 13. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 19). Ἀπαιτεῖται δὲ ἡ χρησιμοποίησις προσεκτικοῦ χειρισμοῦ ἀπὸ μέρους τοῦ ἐπισκόπου διὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὅτι εὐρίσκεται εἰς ὄχθην ποταμοῦ, καὶ πρέπει ὁ ἐπίσκοπος νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ διὰ νὰ μὴ παρασυρῆ ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ νὰ σωθῇ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ ἐπισκόπου (B', 15. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 22).

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ λεπτοῦ τούτου ἔργου τῆς ἐπιστροφῆς τῶν ἁμαρτανόντων καὶ εἰσδοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν μάνδραν τῆς Ἐκκλησίας, ὀφείλει ὁ ἐπίσκοπος νὰ μὴ δίδῃ ἀφορμὴν διὰ νὰ ἁμαρτάνῃ τὸ ποίμνιον, καὶ νὰ μὴ σκανδαλίζεται αὐτὸ ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπισκόπου. Διότι ἐὰν ὁ ἐπίσκοπος «ἐν προσκόμματι ὑπάρχη, πῶς ἔτι ἐπεξέλθοι ἐκζητῆσαι ἀδικήματά τινος ἢ ἐπιτιμῆσαι τινι;» (B', 17. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 23). Συνιστῶνται δὲ ἐπὶ λέξει ταῦτα εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ τοῦ προκειμένου: «Σὺ οὖν κατὰ δύναμιν σπουδάξε ἀνεπίληπτος εἶναι, καὶ περὶ πάντων μερίμνα, μὴ διὰ σέ τις σκανδαλισθεῖς ἀπόληται. Ὁ γὰρ λαϊκὸς περὶ αὐτοῦ μόνου μεριμνᾷ, σὺ δὲ περὶ πάντων, ὡς πλεῖον ἔχων βάρος καὶ μείζον βασιλεύων φορτίον» (B', 18. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 24).

Ἐπὶ τούτοις, καθήκον τοῦ ἐπισκόπου εἶναι νὰ φροντίσῃ περὶ πάντων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ποιμαντικὴν του μερίμναν καὶ εὐθύνην, καὶ νὰ γνωρίσῃ ὅτι θὰ δώσῃ ἀπολογία εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν ἢ τὴν πνευματικὴν ἀπώλειαν τοῦ ποιμνίου του, ὡς λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἰεζεκιήλ πρὸς τοὺς ἀμελοῦντας διὰ τὸν λαὸν ἐπισκόπους: «Ὡς περὶ πλειόνων οὖν — ἀναγράφεται εἰς τὰς «Διαταγὰς» — ἀπολογούμενος περὶ πάντων φρόντιζε, ὦ ἐπίσκοπε, καὶ τοὺς μὲν ὑγιεῖς συντήρει, τοὺς δὲ ἡμαρτηκότας νουθέτει, καὶ σιβῶν ἐν τῇ νηστείᾳ ἐν τῇ ἀφέσει ἐλάφρυνον, καὶ προσκλαύσαντα εἰσδέχου πάσης τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένης, καὶ χειροθετήσας αὐτὸν ἕα λοιπὸν εἶναι ἐν τῷ ποιμνίῳ· τοὺς δὲ ὑπνώδεις καὶ παρειμένους ἐπίστρεφε, ὑποστήριζε, παρακάλει, θεράπευε, ἐπιστάμενος ἡλίκον μισθὸν ἔχεις ταῦτα ἐπιτελῶν, ὥσπερ οὖν καὶ κίνδυνον, ἐὰν ἀμελῆς τούτων» (B', 18. ΒΕΠΕΣ, τόμ. 2, σελ. 24). (Συνεχίζεται)

Η ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ*

Τότε ο Σεβ. 'Αρχιεπίσκοπος κ. Κλήμης ἀπήντησε, ὅτι «διὰ κανένα λόγο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαταραχθῶν οἱ σχέσεις φιλίας καὶ ἀγάπης μετὰ τὴν ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ὅτι σήμερον ἤλθατε ἐδῶ αὐτὸ δηλώνει τὴν ἐνότητά μας καὶ ἐμεῖς δὲν ξεχνᾶμε, ὅτι τὴν Ὁρθοδοξίαν τὴν πήραμε ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Βυζάντιο. Πολλοὶ Ἕλληνες ἔζησαν ἐδῶ καὶ ἔγιναν καὶ Ἐ-

Μόσχας καὶ εἶχαμε συνάντησιν καὶ συνομιλίαν μετὰ τὸ δεύτερον Πρόσβυ κ. Θεοδωρακόπουλον καὶ τὸν Μορφωτικὸν Ἀκόλουθον κ. Δημήτριον Γαλουριά.

Ἡ ἐπίσκεψίς μας ἦταν ἐθιμοτυπικὴ μὲν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπιθυμούσαμε νὰ ἐνημερώσουμε τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς μας, νὰ ἐπωφεληθῶμε ἀπὸ τὴν ἐμπειρίαν αὐτῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν προβληματικὴν τῶν περιοχῶν, τὶς ὁποῖες ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῶμε καὶ νὰ τύχουμε κάποιας διευκολύνσεως εἰς τὶς μετακινήσεις μας, κυρίως εἰς τὴν Οὐκρανία, ὅπου οἱ κοινωνικὲς, οἰκονομικὲς καὶ ἄλλες συνθήκες εἶναι πολὺ δύσκολες.

Πράγματι ἡ στάσις τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας τῆς Μόσχας ἐναντί μας ἦταν ἀφορηγὴ καὶ μᾶς διευκόλυνε ἀναλόγως.

4. 14ῃ Ὀκτωβρίου 1995: Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἁγίας Τριάδος (Ζαγκόρσκ), ὅπου κατὰ τὸ παλαιὸν ἑορτολόγιον (ἑορτὴ Ἁγίας Σκέπης) ἐπανηγύριζεν ὁ Ἱερὸν Ναὸς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας καὶ συλλειτουργήσα μετὰ τὸν Μητροπολίτην Κρουτίτσας κ. Ἰουβενάλιον καὶ ἄλλους Ἐπισκόπους καὶ Κληρικούς, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Ἕλληνες δύο Κληρικοὶ τῆς Ἐπιτροπῆς μας.

Ἀκολούθως, μετὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν Κληρικῶν, Καθηγητῶν καὶ Φοιτητῶν τῆς Σχολῆς, εἰς τὴν αἴθουσαν Τελετῶν, ἐγένετο εἰδικὴ σοβαρὴ ἐκδήλωσις καὶ διάλεξις, ὅπου μοῦ ἐπρότειναν καὶ ἐκάθησα εἰς διακεκομμένην ἐπὶ τῆς Ἔδρας θέσιν καὶ ἀπηύθυνα, ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀνάλογον χαιρετισμόν.

Ἀκολούθως, ἐτηκολούθησε τὸ ἐπίσημον γεῦμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐξέφρασαν τὴν βαθιὰ τους ἱκανοποίησιν ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἐπιτροπῆς - Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐπισκεφθῆκαμε καὶ τὸ Μετόχιον τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Μόσχαν.

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας, Παξῶν
καὶ Διαποντίων Νήσων κ. **ΤΙΜΟΘΕΟΥ**

πίσκοποι καὶ Ἡγούμενοι καὶ Κληρικοὶ καὶ δὲν ξεχνοῦμε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουν πρωτοπορίαν τῆς Θεολογίας. Μεταξὺ τῶν διακεκομμένων Ἑλλήνων Θεολόγων Κληρικῶν, ποὺ ὑπηρετήσαν τὴν Ἐκκλησίαν μας εἰς τὴν Ρωσίαν ἦταν καὶ ὁ Κερκυραῖος Νικηφόρος Θεοτόκης. Εἴμαστε πρόθυμοι νὰ συνεχίσουμε τὶς καλὰς καὶ ἀδελφικὰς σχέσεις μας καὶ νὰ κτίσουμε τὴν ἐνότητά μας.

Σήμερον ἔχουμε μεγάλο πρόβλημα ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Ἐπιθυμοῦμε νὰ βοηθήσῃ ἡ Ἐκκλησία σας. Εἰς τὴν Ἀθήναν σπουδάζουν τρεῖς (3) νέοι δικοὶ μας. Αὐτὸ εἶναι λίγο, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ Δασκάλους τῆς Θεολογίας εἰς τὰ Σχολεῖα μας».

Οἱ συγκεκριμέναις προτάσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας, θὰ ἀναφερθῶν εἰς ἄλλην παραγράφον.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπισκεφθῆκαμε τὴν Ἱ. Μονὴν Ντανσκῶν, ὅπου εὐρίσκεται καὶ ὁ Τάφος τοῦ Ἁγίου Τύχωνος, Πατριάρχου Μόσχας.

Ἀκολούθως ἐγένετο ἐπίσκεψις εἰς τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ἰστρας κ. Ἀρσένιον, βοηθὸν καὶ Διευθυντὴν τοῦ Ἰδιαιτέρου Γραφείου τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ εἶχαμε φιλικὴν συνομιλίαν καὶ στὴ συνέχειαν ἐπισκεφθῆκαμε τὴν Ἱ. Μονὴν Νοβοσιδάσκ.

3. 13ῃ Ὀκτωβρίου 1995: Εἰς τὶς 10.00' π.μ. ἐπισκεφθῆκαμε τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 318 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

5. 15η Ὀκτωβρίου 1995: Ἡμέρα Κυριακή, ἐκκλησιαστήκαμε εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Σωτήρος εἰς τὴν Ἑρυθρὰ Πλατεία τῆς Μόσχας καὶ ἀκολούθως ἐπισκεφθῆκαμε τὸν Ἱ. Ναὸν Παναγίας - Καζάν, τὸ Κρεμλίνο καὶ τὸ Μουσεῖον, ἐνῶ τὸ βράδυ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος κ. Ἀρσένιος, Δ/ντῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου, μᾶς παρέθεσε δεῖπνον.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ δεῖπνου ἔθεσα τὸ ἐρώτημα εἰς τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον, *ὅτι ὑπάρχει ἡ φήμη, ὅτι τὸ Βατικανὸν πληρώνει τοὺς μισθοὺς διαφόρων Ρώσων Κληρικῶν στὴ Ρωσία καὶ πῶς ἐρμηνεύεται τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀφοῦ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑφιστάμενα εἰς τὶς περιοχὰς ἐκεῖνες προβλήματα ἀπὸ τὴν ἐνεργῶς δρῶσαν Οὐνία. Ἡ ἐν λόγῳ καταβολὴ τῶν μισθῶν σὲ μερικοὺς Κληρικοὺς δὲν δημιουργεῖ ἀνάλογες δεσμεύσεις;* ἐρώτησα τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος μοῦ ἀπήντησε, *«ὅτι ἐπισημῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δὲν ἔχει κάνει καμία συμφωνία μὲ τὸ Βατικανό, διὰ τὰ πληρῶνει αὐτὸ τοὺς Κληρικοὺς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.*

Ἐπὶ τούτῳ ὑπάρχουν Κληρικοί, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν χρήματα ἀπὸ τὸ Βατικανόν, ἀλλὰ αὐτὸ γίνεται μὲ ἰδική τους πρωτοβουλία καὶ δὲν εἶναι πολλὰ τὰ άτομα αὐτά. Ὁ π. Ἰωάννης λ.χ., Ρώσος Κληρικός, λαμβάνει χρήματα καὶ μὲ αὐτὰ πληρῶνει τρία χρόνια μὲ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπή, τὴν ὁποία κάνει μία φορά τὴν ἐβδομάδα».

6. 16η Ὀκτωβρίου 1995: Ἀναχώρησις διὰ Ὁδησσόν, ἐγκατάστασις εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον «Μαύρη Θάλασσα» καὶ συνάντησις μὲ τὸν Πρόεδρο τοῦ Παραρτήματος τοῦ Ἰδρύματος Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ κ. Σωφρόνιον Παραδεισόπουλον.

7. 17η Ὀκτωβρίου 1995: Ἐπίσκεψις εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Ἰδρύματος Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ - Μουσεῖο Φιλικῆς Ἐταιρείας, ὅπου ἦταν ἡ οἰκία καὶ ὁ τόπος συναντήσεων τῶν Φιλικῶν, καὶ ὑπάρχουν καὶ σήμερον χειρόγραφα, φωτογραφίαι, πορτραῖτα, σύμβολα, βιβλιοθήκη, Σχολὴ Ἑλληνικῆς Γλώσσας, Γραφεῖα διοικήσεως κ.λπ.

Ἀκολούθως ἐγένετο ἐπίσκεψις εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἰδιοκτησίας ἄλλοτε τῶν Ἑλλήνων τῆς Ὁδησοῦ, ὅπου σήμε-

ρον ὑπάρχει τὸ Μετόχιον τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας.

Ὁ ρόλος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου εἶναι μᾶλλον «διακοσμητικός», καθ' ὅσον ἡ διοίκησις τοῦ Ἱ. Ναοῦ ἀσκεῖται ἀπὸ τοὺς Οὐκρανοὺς Κληρικοὺς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐκρανίας.

Ἐπὶ τούτῳ ὑπάρχουν πάντως ἀρκετὰ νομικὰ κείμενα καὶ συμβόλαια, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύεται, ὅτι ὁ Ἱ. Ναὸς καὶ ἓνα τεράστιο οἰκοδομικὸν τετράγωνον, μεγάλης οἰκονομικῆς σημασίας, ἀνήκουν «εἰς τὴν Κοινότητα τῶν ἐξ Ἑλλάδος Ἑλλήνων». Πρὸ ἐτῶν ὁ Μητροπολίτης Ὁδησοῦ, ὁ ὁποῖος παρέλαβε τὸν Ἱ. Ναὸν ἀπὸ τὸ Κράτος παρεχώρησεν ἀπλῶς «τὴν χρῆσιν» εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος εἶναι ἀπλῶς Ἱερατικὸς Προϊστάμενος καὶ τίποτε περισσότερον.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Οὐκρανίας ἐψήφισε Νόμον, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐπιστραφοῦν ὅλα τὰ ἀκίνητα, τὰ ὁποῖα κατέλαβε τὸ Κράτος κατὰ τὴν Ρωσικὴ Ἐπανάστασιν, εἰς τοὺς πρώην ἰδιοκτητὰς των.

Ἀξίζει ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ διερευνήσῃ νομικῶς καὶ ἱστορικῶς τὸ ὅλον θέμα, διότι πρόκειται περὶ τεράστιας οἰκοπεδικῆς ἐκτάσεως μὲ ἀξιόλογα ἀστικά ἀκίνητα. Θὰ μπορούσε ὁ Ναὸς αὐτὸς μὲ τὰ οἰκήματά του νὰ καταστῆ τεράστιον Ἑλληνορθόδοξον θρησκευτικὸν Κέντρον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐπισκεφθῆκαμε τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ὁδησοῦ κ. Ἀγαθάγγελο, ὁ ὁποῖος εἶναι φιλέλληνα, ἀξιόλογος καὶ καλοπροαίρετος Κληρικός· μᾶς ἐξενάγησε εἰς τὸ Ἱερατικὸν Σεμινάριόν του καὶ μᾶς παρέθεσε γεῦμα, ἀφοῦ εἶχαμε μίαν γόνιμη συζήτηση καὶ ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχει στενὴ συνεργασία μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ θὰ ἀναφερθῶμε εἰς ἀνάλογον παράγραφον.

8. 18η Ὀκτωβρίου 1995: Τὸ βράδυ ἀναχώρησις διὰ τὴν πόλιν Ντονιέτσκ, ὅπου κατοικοῦν ἀρκετὲς χιλιάδες Ἑλλήνων, συνάντησις μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ντονιέτσκ κ. Θεόδωρο Σταμπουτζῆ καὶ κατάλυσις εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον.

(Συνεχίζεται)

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὡς Ἁγία Γραφή

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΧΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ*

Εἰς τὴν πρώτην τῶν ομάδων ἐντάσσονται ὄσα ἢ Καιν. Διαθήκη ἐκδέχεται ὡς ἤδη δεδομένην Θεῖαν Ἀποκάλυψιν, ἀπολαύουσιν αἰωνίου κύρους, ὥστε ἐντεῦθεν νὰ τὰ προϋποθέτῃ ὡς ἀκριβῶς ἔχουν, ἐνίοτε παραπέμποσα εἰς αὐτά, μετὰ ἢ ἄνευ αὐθεντικῆς ἐρμηνείας ὠρισμένων σημείων ἐκ μέρους αὐτοῦ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἢ τινος τῶν Ἀποστόλων. Ἐν προκειμένῳ, λοιπόν, ὑπενθυμίζεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν ἀπ'

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

εὐθείας ἀπὸ τὴν Παλ. Διαθήκην καὶ διετήρησεν ἀναλλοιώτους, μεταξὺ τῶν ἄλλων θεμελιωδῶν, τὴν Μονοθεΐαν καὶ τὴν ἐν εἰδικωτέρᾳ ἐννοίᾳ Θεολογίαν (οὐσία, ἰδιώματα καὶ ἐνέργειαι τοῦ Θεοῦ, θεωρουμένου καὶ ὡς ὑψίστου ἠθικοῦ ἀγαθοῦ) τὴν ὅλην Κοσμολογίαν (δημιουργία τοῦ σύμπαντος κόσμου, κυβερνήσεις καὶ πρόνοιά του) τὴν Ἀνθρωπολογία καθ' ὅλου (μὲ τὰ συμπαρομαρτοῦντα ὡς π.χ. κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν, θέσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ σχέσις του πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐπὶ μέρους δημιουργήματα, κατὰ φύσιν ἀδελφοσύνη ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀπαγορευτικὴ τῶν πάσης φύσεως διακρίσεων φύλων, φυλῶν ἢ τάξεων καὶ θεμελιούσα τὴν ἰσότητά ὄλων) τὰ περὶ τοῦ ἀοράτου κόσμου (Ἀγγέλων καὶ Διαβόλου) τῆς εἰσβολῆς τοῦ κακοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὸν κόσμον, μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου (Γεν. 3), ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπὶ μέρους, ὡς λ.χ. τὸν δεκάλογον, τὸ θεοσύστατον τοῦ γάμου (Γεν. 2,18 ἐξ.), τὸν τρισάγιον ὕμνον (Ἦσ. 6,3)³⁴, τὰς ἠθικὰς ἐννοίας ἀμαρτία, μετάνοια, συγγνώμη, εὐλογία ἢ, πάλιν, δικαιοσύνη, ἀλήθεια, πιστότης, εὐσπλαγχνία, κοινωνικὴ δικαιοσύνη, μάλιστα δὲ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ἑαυτὸν καὶ πλησίον κ.ἄ. Εἶναι ἐδῶ λίαν ἐνδει-

κτικόν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἀμυνομένη ἐναντίον τῶν αἵρέσεων καὶ διατυπούσα τὸ «Σύμβολον τῆς Πίστεως» τῆς, προκειμένου νὰ θέσῃ τὴν θεμελιωδέστεραν προϋπόθεσίν του, προσέφυγεν εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην, ἐκ τῆς ὁποίας παρέλαβε τὸν ἐναρκτήριο στίχον τῆς (Γεν. 1,1) καὶ ἀπαρχὴν, ἅμα, τῆς ὅλης Ἀγ. Γραφῆς καὶ διετύπωσε τὸ βαρυσήμαντον ἀ' ἄρθρον Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς... Εἰς δὲ τὴν δευτέραν ομάδα περιλαμβάνονται ὄσα ἢ Παλ. Διαθήκη κληροδοτεῖ εἰς τὴν Καινὴν, τὰ ὁποῖα θέτει ὡς τὴν ἀπαραίτητον βάσιν καὶ τὸ σταθερὸν θεμέλιον τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεώς των ἀπὸ αὐτὴν, ὅπως εἶναι π.χ. τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ ὡς προσώπου (τοῦ Τριαδικοῦ ὑποφώσκοντος ἤδη εἰς τὴν, ἄλλως ἀνερμηνεύτον, χρῆσιν τοῦ πληθυντικοῦ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ἐνικὸν εἰς τὰ κεφ. Γεν. 1,3 ὑποδηλουμένου δὲ εἰς τὴν μυστηριώδη παρουσίαν τῶν τριῶν ἀγγέλων, μὲ ἓνα μόνον ὁμιλοῦντα, ἀλλὰ καὶ προσφωνούμενον) τὰ περὶ πνεύματος Θεοῦ καὶ σοφίας καὶ ὑποστατικοποιήσεώς τῆς εἰς τὴν σοφολογικὴν γραμματείαν (βάσεις τῶν περὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος), περὶ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου (Δαν. 7,13 ἐξ.), βασιλείας τοῦ Θεοῦ (Δαν. 2,44, 7,13 ἐξ. πρβλ. Ψαλμ. 102,19, 10,4, 23,7 ἐξ., Ἐξ. 15,18, ἰδίᾳ Ἦσ. 6,1 ἐξ. κ.ἄ.), Καινῆς Διαθήκης (Ἱερ. 38,31), μάλιστα δὲ τὰ περὶ Μεσσίου, Δούλου τοῦ Κυρίου καὶ γενικῶς αἱ χριστολογικαὶ προτυπώσεις, προφητεῖαι, ἐπαγγελίαι καὶ τὰ περὶ τῶν ἐσχάτων χρόνων κ.λπ.

ζ'

Ἡ προδηλωθεῖσα σύντομος ἀναφορὰ εἰς τὴν σχέσιν τῆς Παλ. Διαθήκης πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν στρέφεται, ἐδῶ, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τοὺς Ο' ³⁵, τὴν περίφημον, σταδιακῶς ὀλοκληρω-

35. Συμφώνως πρὸς τὴν, ἔχουσαν ἱστορικὸν πυρῆνα, γνωστὴν σχετικὴν παράδοσιν (ψευδεπίγραφος ἐπιστολὴ Ἀριστέου), ἢ μετάφρασις ἐξεπονήθη ὑπὸ 72=OB' καὶ κατὰ σύντημσιν 70=O' πρεσβυτέρους. Πλείονας πληροφορίας ἐπὶ τοῦ θέματος βλ. εἰς ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, σελ. 548 ἐξ., Α. Π. ΧΑΣΤΟΥΠΗ, μν. ἐργ., σελ. 583 ἐξ. Ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸ πρῶτον

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 321 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

34. Δὲν εἶναι δυνατὴ, δι' εὐνοήτους λόγους, ἡ παράθεσις χωρίων ἀφορώντων εἰς συχνάκις ἀναφερόμενον θέμα ἢ ἐννοίαν τῆς Παλ. Διαθήκης.

θεΐσαν, συλλογικὴν μετάφρασιν τῆς «Ἑβραϊκῆς Βίβλου» (Παλ. Διαθήκης) εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸ πολλαπλῶς βαρυσήμαντον τῆς μεταφράσεως τῶν Ο', κινούμενον, βεβαίως, μεταξὺ Ἑλληνισμοῦ καὶ Παλ. Διαθήκης, ἐπιχειρεῖ νὰ δείξῃ κατωτέρω ἢ εἰς ἀδροτάτας γραμμὰς μνεῖα γνωστών, ἐν πολλοῖς, σχετικῶν πρὸς τοὺς Ο' διαπιστώσεων, θεωρουμένων ὡς εὐρύτερον ἀποδεκτῶν ἐπιστημονικῶν δεδομένων, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Εἶναι ἡ ἀρχαιότερα καὶ πληρεστέρα προ-χριστιανικὴ μετάφρασις³⁶ τῆς «Ἑβραϊκῆς Βίβλου» (Παλ. Διαθήκης), συντελεσθεῖσα εἰς Ἀλεξάνδρειαν μεταξὺ περιόπου τοῦ 260 π.Χ. (ἐπὶ Πτολεμαίου Β' τοῦ Φιλαδέλφου) καὶ τοῦ 150 π.Χ.

β) Ἐγένετο ἀπὸ ὄντως πτωχῆς καί, τούλάχιστον τότε ἰδίᾳ διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, νεκρᾶς γλώσσης, τῆς ἑβραϊκῆς, εἰς τὴν κατ' ἔξοχὴν πλουσίαν, ζῶσαν καὶ εὐρύτατα διαδεδομένην, ἑλληνιστικὴν κοινήν.

γ) Εἶναι προφανὲς ὅτι τὸ ἄκρως δυσχερές, ἅμα δὲ καὶ σπουδαῖον τοῦτο ἐγχείρημα, πραγματικὸς ἄθλος, ἀνελήφθη ἀπὸ Ἑλληνιστᾶς Ἰουδαίους, χειριζομένους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐξ ἴσου, τὰς δύο γλώσσας, ἑλληνικὴν (ἑλληνιστικὴν κοινήν), τῆς μεταφράσεως καὶ ἑβραϊκὴν, τοῦ πρωτοτύπου.

δ) Πρωτίστως ὑπηγόρευσε τὸ τοιοῦτον ἔργον ἡ μεῖζων θρησκευτικὴ ἀνάγκη νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἡ Γραφὴ ἀπὸ τοὺς ἀριθμοῦντας ἑκατοντάδας χιλιάδων Ἰουδαίους, κατ' ἀρχὴν μὲν τῆς Αἰγύπτου, ἀμέσως δ' ἔπειτα καὶ ὀλοκλήρου τῆς Διασπορᾶς, σὺν τῷ χρόνῳ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς Παλαιστίνης, ἐφ' ὅσον εἶχον, σταδιακῶς, ἅπαντες, σχεδόν, ἀπομάθει τελείως τὴν ἑβραϊκὴν, πατροπαράδοτον γλῶσσαν των, ὡς μητρικὴν των καὶ τὴν εἶχον ἀντικαταστήσει μὲ τὴν ἑλληνιστικὴν κοινήν, ὡς τὴν νέαν μητρικὴν των γλῶσσαν.

Παραλλήλως, ὅμως, ἡ ἐν λόγῳ μετάφρασις ἐκρίθη ἀναγκαία, προκειμένου νὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ ἐμπλουτίσῃ ἡ «Ἑβραϊκὴ ἢ Ἰουδαϊκὴ Βίβλος» ἢ ἔστω σπουδαῖον καὶ ἀντιπροσωπευτι-

κὸν μέρος τῆς τὴν περιώνυμον Βασιλικὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας³⁷.

ε) Ἀναμφισβήτητον, ἐπομένως, παραμένει ὅτι ἡ ἐν λόγῳ μετάφρασις ἐγένετο μὲν ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, σαφῶς ἐθνικοῦ κόσμου καὶ χάριν τῶν διαφερόντων του, ἀλλ' εἶναι ἔργον Ἰουδαίων λογίων, προελθὸν ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Συναγωγῆς, ὅμως τῆς Ἑλληνιστικῆς καὶ ἀντιστοίχως τῶν Ἑλληνιστῶν, προκειμένου νὰ θεραπεύσῃ τὰς ζωτικὰς ἀνάγκας διαφυλάξεως τῆς πατρῶας πίστεως καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ καταστήσῃ ἐφικτὴν τὴν ἄσκησιν τοῦ διδασκαλοῦ καὶ λατρευτικοῦ ἔργου τῆς Συναγωγῆς. Εὐλόγως, λοιπόν, ἐπανηγυρίζετο, κατ' ἔτος, ἀπὸ αὐτὸν τὸν Ἰουδαϊσμὸν τὸ σπουδαῖον τοῦτο κατόρθωμα, θεωρούμενον ὡς μεγάλη εὐεργεσία τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα πάντα μαρτυροῦν ἀψευδῶς περὶ τῆς ἀδηρίτου ἀνάγκης νὰ ὑπάρξῃ ἡ τοιαύτη μετάφρασις καὶ μάλιστα διακηρύττουν τὴν καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν τῆς. Ὁ Ἰουδαϊσμός, δηλ., ἐδικαίωσε πανηγυρικῶς τοὺς Ο'.

στ) Ἡ σταδιακῶς συντελεσθεῖσα καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους μετεφρασμένων βιβλίων ἀπαρτισθεῖσα μετάφρασις τῶν Ο', ἀπετέλεσε τὴν Βίβλον ὅλων τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων, ἀναγνωριζομένην ἀπὸ αὐτοὺς, ὡς, ἐξ ἴσου πρὸς τὸ πρωτότυπον, ἔγκυρον καὶ μάλιστα θεόπνευστον, καταστάσαν δὲ Βίβλον τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνιστικῶν Συναγωγῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐκείνων τῆς Παλαιστίνης.

ζ) Ὡς ἡ Βίβλος τῶν Ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων, ἡ μετάφρασις τῶν Ο' ἀνέλαβε καὶ ἄλλον σπουδαῖον ρόλον, κληθεῖσα νὰ ὑπηρετήσῃ προσηλυτιστικούς σκοπούς. Τοῦτο δὲ ἐφ' ὅσον οἱ ἡδῆ, πλεόν, Ἑλληνισταὶ Ἰουδαῖοι τῆς Διασπορᾶς, ἐν συνεχείᾳ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Παλαιστινὸς Ἰουδαϊσμός, ὁμίλουν τὴν ἑλληνιστικὴν κοινήν καὶ περιεβάλλοντο ἀπὸ τοὺς, ἐπίσης ἑλληνοφώνους, Ἑλληνιστᾶς Ἐθνικούς, μετὰ τῶν ὁποίων εἶχον κοινήν τὴν γλῶσσαν καὶ ἐν τινι μέτρῳ τὴν παιδείαν καί, ἀναποτρέπτως, εὐρίσκοντο εἰς συνεχῆ ἐπαφήν. Ἐντεῦθεν εὐχερεστάτη ἦτο, πλεόν, καὶ ἡ πρόσβασις τῶν Ἑλληνιστῶν Ἐθνικῶν εἰς τὴν κατὰ τοὺς Ο' «Βίβλον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ», ὁ ὁ-

τῶν ἔργων τοιούτων, θεωρούμενον, ὡς κλασσικόν, παραπέμπεται ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης, προκειμένου νὰ εὕρῃ τὴν θεμελίωσιν ἐνταῦθα ἐκτιθεμένων ἐπόψεων.

36. Γενικώτερον ἀναγνωρίζεται ὡς μία τῶν σπανιωτάτων μεταφραστικῶν προσπάθειῶν εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον.

37. Ἡ προμνημονευθεῖσα σχετικὴ παράδοσις (ἐπιστολὴ Ἀριστέου) προβάλλει αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀνάγκην.

ποιός είχε πλέον εις την διάθεσίν του σπουδαίον ὄργανον προσηλυτισμοῦ ἢ καὶ προπαγανδισμοῦ μεταξύ τῶν πάσης φυλῆς καὶ ἐθνότητος Ἑλληνιστῶν. Ἐπομένως ἀπέβη ἡ τοιαύτη Βίβλος τῶν Ο' ὁ πρὸ Χριστοῦ παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν καὶ τῶν Ἑλληνιστῶν Ἐθνικῶν, τοὺς ὁποίους ἐπίσης ἐμύησεν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς μονοθεΐας, προπαρρασκευάσασα καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καταδεικνύει καὶ ἡ προμνημονευθεῖσα περίπτωση τοῦ Αἰθίοπος ἀξιωματοῦχου (Πράξ. 8,26 ἐξ.), ἀναγινώσκοντος ἐκ τῶν Ο' τὴν περιφημον προφητεῖαν τοῦ Ἡσαΐου (53,7 ἐξ.).

η) Ἐχει, ἀσφαλῶς, ἰσχυρὰ ἐρεΐσματα ἢ θέσεις ὅτι οἱ Ο', πέρα τῆς μεταφράσεως, εἶναι συγχρόνως καὶ, ὄντως, σπουδαία ἐρμηνευτικὴ προσέγγισις τοῦ κειμένου τῆς Παλ. Διαθήκης, σαφῶς μὲν διαφοροποιουμένη ἀπὸ τὰς ἀκραιφνῶς Ἰουδαϊκῆς, σεβομένη ὅμως τὸ πρωτότυπον καὶ στοχεύουσα εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πνεύματος καὶ ὄχι τοῦ ξηροῦ γράμματος, ἐπιτρέπουσα δὲ νὰ γίνεταί λόγος περὶ Θεολογίας τῶν Ο'.

θ) Αὐτὴν μόνον τὴν Βίβλον τῶν Ο' παρέλαβεν ἀπὸ τὴν Ἑλληνιστικὴν Συναγωγὴν ἢ πρώτη Ἐκκλησία καὶ, ὡς ἤδη ἐξετέθη, ἀπέβη δι' αὐτὴν ἢ μέχρι τῆς ὀλοκληρώσεως τῆς Καιν. Διαθήκης ἀποκλειστικὴ Βίβλος τῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν ἀναφέρονται καὶ παραπέμπουν, κατὰ κύριον λόγον, οἱ Συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Μάλιστα δὲ ἀπέβη ἢ πρωταρχικὴ βάση τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος εἰς τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελισμοῦ.

ι) Ἡ Βίβλος τῶν Ο', εἶναι ἐκεῖνη, ἢ ὁποία, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Κανόνος τῆς Καιν. Διαθήκης, ἀνεγνωρίσθη, πλέον, ὡς ἡ Παλ. Διαθήκη, συνιστώσα τὸ πρῶτον μέρος τῆς Ἀγ. Γραφῆς τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ γεγονός τοῦτο προεκάλεσε τὴν σφοδρὰν ἀντίδρασιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἡ στάσις του ἠλλάξεν ἄρδην καὶ ἀπὸ ἀνεπιφυλάκτου ἀποδοχῆς τῆς κατήνησεν εἰς ἀπόρριψιν καὶ κατασυκοφάντησιν τῆς, εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν καὶ ὑπὸ οἰονδήποτε πρόσχημα, καὶ σήμερον ἐκδηλουμένην, συναντώσαν, ἐκάστοτε, ὡς συμμάχους, ἀναλόγους πως ἐπιστημονικὰς θέσεις. Σημειωτέον, μάλιστα, ὅτι ὁ ἀρχικὸς ἐτήσιος πανηγυρισμὸς, ἐκ μέρους τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, μετηλλάγη εἰς ἡμέραν πένθους καὶ νηστείας.

Τοῦτο, βεβαίως, μαρτυρεῖ ἐμμέσως, πλὴν ἐ-

πίσης ἀψευδῶς, περὶ τῆς θαυμαστῆς ἐπιτυχίας τῶν Ο', ὡς τῆς Βίβλου τῆς πρώτης Ἐκκλησίας καὶ ἔπειτα ὡς τῆς Παλ. Διαθήκης τῆς.

ια) Ὅσα, λοιπόν, προανεφέρθησαν ἐδῶ περὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀφοροῦν εἰς τὴν Βίβλον τῶν Ο', δεδομένου ὅτι εἶναι αὕτη ἡ ἀπολαύουσα θείας αὐθεντίας καὶ κύρους ἐπίσημος Παλ. Διαθήκη ὀλοκληροῦ τῆς ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας καὶ πέρα τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, ἐπιδράσασα ζωηρότατα εἰς τὰς ἀλλογλώσσους μεταφράσεις τῆς Παλ. Διαθήκης τὴν διατύπωσιν τῶν δογμάτων καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χριστιανικῆς Θεολογίας τὴν διαμόρφωσιν τῆς Χριστιανικῆς Λατρείας κ.λπ. Διὰ πολλοὺς αἰῶνας, καὶ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐγκύρων μεταφράσεων εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας, διατηρεῖ τὸ κύρος τῆς καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν σημαντικὴν ἐπίδρασιν τῆς εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου. Μάλιστα δὲ παραμένει πάντοτε τὸ ἀποκλειστικῶς μόνον ἐπίσημον καὶ αὐθεντικὸν κείμενον τῆς Παλ. Διαθήκης διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὄχι μόνον τὴν καθ' αὐτὸ Ἑλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν Ὁμοδόξων, ἀφοῦ αὐτὴν μετέφρασαν εἰς τὰς γλώσσας των.

ιβ) Ἡ μετάφρασις τῶν Ο' προωδοποίησε κατὰ πάντα τὴν Καιν. Διαθήκην, προσδιορίσασα, μάλιστα, τὴν ἰδικὴν τῆς γλώσσαν, ὡς τὴν γλώσσαν ἐκεῖνης, καὶ διαδώσασα εὐρύτατα τὴν ἤδη ἀπὸ αὐτὴν διαμορφωθεῖσαν ὀρολογίαν τῆς, τὴν ὁποῖαν ἐκκληροδότησεν εἰς ἐκεῖνην.

ιγ) Ὁ μόλις σκιαγραφηθεὶς βαρυσήμαντος ρόλος τῆς μεταφράσεως τῶν Ο', ὡς προελέχθη, ἐπιβεβαιούμενος ἀμέσως καὶ ἐμμέσως ἀπὸ τὴν ἀντικρὺς ἀντίθετον στάσιν τοῦ πρὸ Χριστοῦ καὶ τοῦ μετὰ Χριστὸν Ἰουδαϊσμοῦ, ἐπιστέφεται ἀπὸ τὴν ἀνάδειξιν τῶν Ο' εἰς Βίβλον τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεῖον ὄργανον εὐαγγελισμοῦ, κατασφραγίσαντος τὴν Χριστιανικὴν Θεολογίαν.

ιδ) Ἐδικαιώθη, λοιπόν, πλήρως ἢ μετάφρασις τῶν Ο', ὡς βαρυσήμαντος διὰ τὴν Παλ. Διαθήκην, καθ' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸν πρὸ Χριστοῦ καὶ τὸν μετὰ Χριστὸν ρόλον τῆς. Ἐπίσης δὲ κατεδείχθη ἤδη ἢ μέσῳ τῶν Ο' οὐσιωδестаτὴ σχέσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην. Θὰ ἦτο δὲ λίαν ἐνδιαφέρον νὰ ἐπισημανθῇ καὶ ὁ πράγματι ὑπάρχων βαρυσήμαντος ρόλος τῶν Ο' διὰ τὸν Ἑλληνισμόν. Τοῦτο ὅμως θὰ ἐξηρηγετο τῶν ὀρίων τῆς παρουσίας ἐκθέσεως, ὥστε

νά ἀπομένῃ ἐδῶ ἡ ἀπλή ὑπόμνησις ὅτι πρόκει-
ται περὶ σπουδαιότητος καὶ μοναδικοῦ εἰς τὸ εἶ-
δος τοῦ μνημείου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ πολι-
τισμοῦ του, ἐφ' ὅσον εἶναι μνημεῖον τῆς ἑλλη-
νιστικῆς κοινῆς μὲ καταπλήσσοσαν πληρότητα
καὶ μάλιστα προχριστιανικὴν ἐτι χειρόγραφον
παράδοσιν, ἀδιάκοπον ἀπὸ τῶν πρώτων μετὰ
Χριστὸν αἰῶνων μέχρι σήμερον. Ἀποτελεῖ δ' ἄ-
μα σπουδαίαν ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ, τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλ-
ληνικοῦ πολιτισμοῦ τὸ ὅτι προσεκλήθη, οὕτως
εἰπεῖν, ἀπὸ αὐτὴν τὴν Ἰουδαϊκὴν Συναγωγὴν νά
τὴν ἐκπορθήσῃ εἰρηνικῶς καὶ μετὰ δέους, προ-
κειμένου νά τῆς προσφέρῃ τὴν σωτηρίαν τῶν
πατριῶν, ὁσίων καὶ ἱερῶν τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τῆς
γλώσσης τοῦ τῆς ἑλληνιστικῆς κοινῆς.

ιε) Ἡ μόλις σκιαγραφηθεῖσα σημαντικὴ σχέ-
σις τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην
εἶναι τὸ θεμέλιον καὶ τὸ προανάκρουσμα τῆς
σπουδαίας σχέσεώς του μετὰ τὴν Καιν. Διαθήκην
καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῆς ἐν προκειμένῳ ἐπι-
βλητικῆς προσφορᾶς του.

θ'

Ὅσον ἀφορᾷ, ἐν τέλει, εἰς τὴν σχέσιν τῆς
Ὁρθοδοξίας πρὸς τὴν Παλ. Διαθήκην σημειοῦ-
ται ἐδῶ ὅτι τὸ θέμα τοῦτο, θεμελιῶδες διὰ τὴν
βαθυτέραν γνῶσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἥδη ἔγινεν,
ἀρμοδίως, ἀντικείμενον ἐμπεριστατωμένης ἐξε-
τάσεως³⁸, ὥστε νά ἐπαρκῆ, ἐν προκειμένῳ, μόνη
ἢ παραπομπὴ εἰς τὴν ἐγκυροτέραν καὶ εἰδικωτέ-
ραν τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν³⁹. Τοῦτο δὲ μετὰ τὴν
ἀπαραίτητον ὑπόμνησιν ὅτι διὰ τὴν Ὁρθόδοξον
Ἐκκλησίαν ἢ Παλ. Διαθήκην παραμένει, ὅπως ἀ-
κριβῶς τὴν ἐτοποθέτησεν αὐτὸς ὁ Ἰ. Χριστός,
κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἐκκλησίας του. Τὸ δὲ γε-
γονὸς τοῦτο δικαιολογεῖ τὴν ἐπισημάνσιν ὅτι ἀ-

κριβῶς ἢ τοιαύτη σχέσις Ὁρθοδοξίας καὶ Παλ.
Διαθήκης ἀποτελεῖ εὐγλωττον καὶ ἀψευδὴ μαρ-
τυρίαν περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἀρραγῆς καὶ συνεπῆς συν-
έχεια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀπο-
στόλων εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία, διαφυλάττουσα, καὶ
ἐν προκειμένῳ, ἀπαράτρεπτον τὴν ἀρχαίαν πί-
στιν καὶ ἀνόθευτον τὴν σεβασμίαν παράδοσιν ἐ-
πι τόσους αἰῶνας, μεσοῦς περιπετειῶν, ἀγῶνων
καὶ θυσιῶν.

Εἶναι δὲ λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς ἰδιαζού-
σης σχέσεως τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὴν Παλ.
Διαθήκην ἢ λειτουργικὴ χρῆσις αὐτῆς, περὶ τῆς
ὁποίας πληροφορεῖ νεωτέρα εἰδικὴ ἐργασία⁴⁰,
ἀποδεικνύουσα, μάλιστα, ὅτι ἀπὸ τὰ εἰς τὰς
τρεις θ. Λειτουργίας καὶ τὸ Εὐχολόγιον χρησι-
μοποιούμενα ἁγιογραφικὰ χωρία, πολυαριθμό-
τερα εἶναι τὰ ἐκ τῆς Παλ. Διαθήκης.

Ἀναμφιβόλως δὲ ἐκφράζει τοὺς μεγάλους
Ἑλληνας Πατέρας, τοὺς, συνήθως, ἀπὸ στήθους
ἐρμηνεύοντας τὴν Παλ. Διαθήκην, ἢ ἀποδιδομέ-
νη εἰς τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον σχετικὴ ρή-
τρα, συνοψίζουσα τὴν ἐκπαλαίαν πίστιν τῆς Ἐκ-
κλησίας περὶ τῆς σχέσεως τῆς Παλ. Διαθήκης
πρὸς τὴν Καινὴν καί, οὕτως εἰπεῖν, ἀποτελοῦσα
τὴν σύννοψιν τῶν ὅσων ἐδῶ ἐξετέθησαν: *Προέ-
λαβε τὴν Καινὴν ἢ Παλαιὰ καὶ ἠρμήνευσε τὴν
Παλαιὰν ἢ Καινὴν. Καὶ πολλάκις εἶπον, ὅτι δύο
Διαθήκαι καὶ δύο παιδίσκαι καὶ δύο ἀδελφαὶ
τὸν ἕνα Δεσπότην δορυφοροῦσι. Κύριος παρὰ
Προφήταις καταγγέλλεται· Χριστὸς ἐν Καινῇ
κηρύσσεται· οὐ καινὰ τὰ καινὰ· προέλαβε γὰρ
τὰ παλαιὰ· οὐκ ἐσβέσθη τὰ παλαιὰ· ἠρμηνεύθη
γὰρ ἐν τῇ Καινῇ⁴¹.*

(Τέλος)

40. DEMETRIOS CONSTANTELOS, *The Holy Scriptures in Greek Orthodox Worship*, 1966.

41. Ὁμιλία εἰς τὸ «ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγού-
στου» καὶ εἰς τὴν ἀπογραφὴν τῆς Ἁγίας Θεοτόκου (Migne,
PG, τόμ. 50, στ. 796).

38. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ἐν λόγῳ θέμα εἰδικῶν
ἐργασιῶν βλ. ἰδίᾳ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ
Παλαιὰ Διαθήκη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ
τῆς ἀλώσεως μέχρι σήμερον, Ἀθῆναι 1940, τοῦ αὐτοῦ, Ἡ
Παλαιὰ Διαθήκη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ,
Ἀθῆναι 1961, ἐπίσης πρβλ. τὴν σχετικὴν ἐξέτασιν τοῦ θέμα-
τος ὑπὸ τοῦ χαράσσοτος τὰς γραμμὰς ταύτας· Ν. Ρ. BRA-
TSIOTIS, *Das Alte Testament in der Griechisch-Orthodoxen
Kirche*, (KYRIOS N. F., 1, σελ. 59-82), 1960/1961.

39. Βλ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ Παλαιὰ
Διαθήκη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ὅπου καὶ
σχετικὴ βιβλιογραφία.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΕΡΟ ΦΩΤΙΟ*

4. Ὁ πατριάρχης Φώτιος καὶ ἡ Ὁρθοδοξία τῆς ἐποχῆς μας

Οἱ ἀνωτέρω αὐτοὶ βασικοὶ τομεῖς τῆς ἰδιαίτερης προσφορᾶς τοῦ ἱ. Φωτίου ἐπιλέχθηκαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων τομέων τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς θεολογικῆς του προσφορᾶς σὲ μία μεταβατικὴ καὶ ὀπωσδήποτε κρίσιμη περίοδο τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιλογή τῶν τομέων αὐτῶν ὑπαγορεύθηκε καὶ ἀπὸ τὶς δύο προοπτικῆς τοῦ θέ-

τοῦ βίαιου εἰκονομαχικοῦ καθεστώτος (843). Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ὑμνήθηκε ὁ *θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας*, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ στὶς δύο περιπτώσεις προέκυψε ἓνα ἀπερίγραπτο πλῆθος συσσωρευμένων παλαιῶν προβλημάτων γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα καὶ γιὰ τὴν ὀρθὴ λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Βεβαίως, στὶς δύο διαφορετικῆς αὐτῆς ἱστορικῆς περιόδους τὰ *ἐξωτερικὰ αἴτια* εἶναι τελείως διαφορετικὰ, ἀλλὰ οἱ *συνεπείες* τους γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὑπῆρξαν καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ὀδυνηρές.

Τοῦ κ. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ

Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ματος, ἤτοι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὴν *οἰκουμενικὴ διάσταση*, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὴν *διαχρονικὴ σημασία* τῆς Ὁρθοδοξίας. Ὡστόσο, ἡ σχηματικὴ παρουσίαση τῶν τομέων αὐτῶν ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ μία *ἀξιόπιστη πρόταση* γιὰ τὴν σύγχρονη ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ μία ἐπίσης κρίσιμη καὶ μεταβατικὴ περίοδο. Ἡ σύγχρονη περίοδος χαρακτηρίζεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὶς γνωστῆς *ἐσωτερικῆς τριβῆς* στὴ λειτουργία τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν ἐξουθενωτικὴ καταπίεση τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ *ἐναντὶ ὀξύτατο ἀνταγωνισμὸ* μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως γιὰ τὴν δημιουργία νέων σφαιρῶν πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιρροῆς, ἡ ὁποία ἀναζητεῖ ἐρεῖσματα καὶ στὴ σκόπιμη ἀναμόχλευση τῆς *ἱστορικῆς παθολογίας* τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Ἐπάρχει πράγματι μία ἀναλογία προβληματικῆς μεταξὺ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱ. Φωτίου καὶ τῆς ἐποχῆς μας ὄχι μόνον στὴ γενικώτερη τυπολογία τῶν σχέσεων Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀλλὰ καὶ στὴν εἰδικώτερη ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἐνώπιον τῶν ραγδαίων μεταβολῶν, οἱ ὁποῖες συντελοῦνται μὲ ἐντυπωσιακὴ ταχύτητα στὸν σύγχρονο κόσμον. Ἡ πρόσφατη κατάρρευση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ (1988) θὰ μπορούσε νὰ παραλληλισθῆ τουλάχιστον ἀπὸ πλευρᾶς ἐκκλησιαστικῶν συνεπειῶν πρὸς τὴν κατάρρευση

Οἱ ἐπιλογῆς τοῦ ἱ. Φωτίου γιὰ τὴν ἄμεση θεραπεία τῶν πληγῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ὅπως αὐτῆς παρουσιάσθηκαν ἀνωτέρω, ἀποτελοῦν ἀναμφιβόλως *ἀξιόπιστα ὑποδείγματα* ὀρθοῦ προγραμματισμοῦ τῶν βασικῶν πτυχῶν τῆς σύγχρονης ἀποστολῆς τόσο τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσο καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας γενικώτερα σὲ ἓνα συνεχῶς μεταβαλλόμενο κόσμον. Τὰ ὑποδείγματα εἶναι ἀξιόπιστα, γιὰτὶ ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση καὶ ἀναδεικνύουν τὴν διαχρονικὴ τῆς ἀξία γιὰ ὅλες τὶς ἐποχῆς τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερα γιὰ τὴν ἐποχὴ μας. Ἄλλωστε, οἱ θεολογικῆς καὶ οἱ ἐκκλησιαστικῆς θέσεις τοῦ ἱ. Φωτίου ἀνέδειξαν ἢ καὶ διαμόρφωσαν τὰ συγκεκριμένα κριτήρια τῆς Ὁρθοδοξίας τόσο ἐναντὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τῆς περιόδου τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ὅσο καὶ ἐναντὶ τῶν θεολογικῶν ἢ κανονικῶν παρεκκλίσεων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὰ κριτήρια αὐτὰ ἐκφράσθηκαν τόσο μὲ τὴν ὑπεύθυνη ἐκκλησιαστικὴ του διακονία στὸν Οἰκουμενικὸ θρόνον, ὅσο καὶ μὲ τὸ πλούσιο θεολογικὸ του ἔργο, ὥστε ὁ σύγχρονος λόγος τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον νὰ προσδιορίζεται κατὰ τρόπο καθοριστικὸ ἀπὸ τὶς κανονικῆς πράξεις ἢ τὶς θεολογικῆς προτάσεις τοῦ μεγάλου πράγματι πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ ὄλη μετὰ τὸ σχίσμα (1054) *ἀντιρρητικὴ θεολογία* τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντὶ τῶν καινοτομιῶν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀντλήσει τὸ βασικὸν τῆς περιοχόμενον ἀπὸ τὸ πλούσιο θεολογικὸ ἔργο τοῦ ἱ. Φωτίου. Εἶναι ὁμως ἐπίσης χαρακτηριστικὸ ὅτι καὶ ὅποιαδήποτε θετικὴ *προτοβουλία* γιὰ τὴν ἀποκα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 324 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

τάσταση τῆς κοινωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἀναζητοῦσε καὶ ἀναζητεῖ ὑποδείγματα στὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔργο του. Ἡ θεολογικὴ του συνείδηση ἀπέκρουε ὅποιαδήποτε ἀπειλὴ γιὰ τὴν ὀρθοδοξία τῆς πίστεως, ἐνῶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ του εὐθύνη προέτεινε διακριτικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ἀπειλῆς, ὥστε νὰ μὴν διαταραχθῆ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἀντιμετωπίστηκαν οἱ ἐπιμαχες θεολογικῆς καὶ κανονικῆς διαφορῆς τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως στὴ *Μεγὴ Σύνοδος* τῆς Κωνσταντινουπόλεως (879-880), ἡ ὁποία προβλήθηκε ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη συνείδηση ὡς ἡ *Ἡ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος* τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εὐρύτατη ἀποδοχὴ τοῦ οἰκουμενικοῦ κύρους τῆς Συνόδου αὐτῆς στὴν ὀρθόδοξη παράδοση εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν σχετικῶν πηγῶν, ἀλλὰ εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικὴ ἡ διαχρονικὴ τῆς ἐπίκληση καὶ ὡς ἐνὸς παραδεκτοῦ συνοδικοῦ κριτηρίου γιὰ τὴν ἄρση τοῦ σχίσματος (1054) καὶ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς κοινωνίας μεταξύ τῆς Ὀρθόδοξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι, στὸν *ΙΔ'* αἰῶνα ὁ ἡσυχαστὴς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως *Κάλλιστος Α'*, ὅταν ρωτήθηκε γιὰ τὸν κανονικὸ τρόπο ἀποκαταστάσεως τῆς κοινωνίας μὲ τὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἐξέφρασε μὲν τὴν ἀδυναμία μίας ἄμεσης ἀπαντήσεως, ἀλλὰ παρέπεμψε στὸ ὑπόδειγμα τῆς *Μεγάλης Συνόδου* τοῦ *ἱ. Φωτίου*, τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ κατὰ τὸν *ΙΔ'* αἰῶνα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς κοινωνίας τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Ἐχει ἤδη προταθῆ ἐπανειλημμένως κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες ὡς ἓνα σημαντικό βῆμα πρὸς τὴν ἐνότητα αὐτῆ ἡ ἀποδοχὴ ἀπὸ τὴν *Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία* τοῦ οἰκουμενικοῦ κύρους τῶν θεολογικῶν καὶ τῶν κανονικῶν ἀποφάσεων τῆς *Μεγάλης Συνόδου* τῆς Κωνσταντινουπόλεως (879-880), στὴν ὁποία ἄλλωστε ὁ παπικὸς θρόνος ἐκπροσωπήθηκε κανονικῶς καὶ ἀποδέχθηκε ἐπισημῶς τὶς θεολογικῆς (καταδίκη τῆς προσθήκης τοῦ *filioque*, συναρίθμηση τῆς *Ζ'* Οἰκουμενικῆς συνόδου) καὶ τὶς κανονικῆς τῆς ἀποφάσεις (καθορισμὸς τῶν κανονικῶν ὁρίων δικαιοδοσίας τοῦ παπικοῦ θρόνου στὴ Δύση καὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως στὴν Ἀνατολή).

Ὁ *ἱ. Φῶτιος*, λοιπόν, εἶναι ὁ ἴδιος μία ἱστορικὴ σάρκωση τόσο τῆς οἰκουμενικῆς διαστάσεως τῆς Ὀρθοδοξίας μὲ τὴν ἀποστολικὴ μαρτυρία τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακράν, ὅσο καὶ τῆς διαχρονικῆς ἀξίας τῆς μὲ τὴν αὐστηρὴ προσή-

λωσῆ του στὰ καθιερωμένα κριτήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων. Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὐτῆ οἱ δικῆς του θεολογικῆς προτάσεις καὶ κανονικῆς πράξεις γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς του λειτουργοῦν ὡς ἀδιαμφισβήτητα κριτήρια τόσο γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ποιμαντικὴ *ιεράρχηση προτεραιοτήτων* στὴ σύγχρονη ἀποστολὴ τῆς Ὀρθοδοξίας:

Πρῶτον, οἱ κατὰ τόπους *αὐτοκέφαλες* καὶ *αὐτόνομες* Ἐκκλησίαι ἔχουν ὡς κύριο ποιμαντικὸ χρέος νὰ ἀνασυγκροτήσουν τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα καὶ τὴν ὀρθὴ λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, οἱ ὁποῖες δοκιμάσθηκαν γιὰ πολλῆς δεκαετίας ἀπὸ τὴν καταπιεστικὴ πολιτικὴ τῆς ἀθεϊστικῆς ἰδεολογίας καὶ τοῦ ἐκκοσμηκευμένου κρατισμοῦ. Εἶναι πράγματι ἀπερίγραπτη ἡ ἔκταση τῶν σοβαρῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν οἱ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίαι τῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης μετὰ τὴν κατάρρευση τῶν ὀλοκληρωτικῶν καθεστώτων τοῦ ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἀναγκαστικὴ ἀποσύνδεση ἐνὸς μεγάλου μέρους τῶν μελῶν τους ἀπὸ τὴν πνευματικὴ λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους σώματος ἐπληξε τὴν ἐσωτερικὴ ἐνότητα τοῦ σώματος, ἡ ὁποία δοκιμάζεται ἀπὸ ξενοκίνητες διασπαστικῆς τάσεις καὶ ἀπὸ ἀνεξέλεγκτες σχισματικῆς καταστάσεις. Ἡ Ἱεραρχία καὶ ὁ ἐνοριακὸς κλήρος τῶν ἐμπεριστάτων αὐτῶν Ἐκκλησιῶν βρέθηκαν ἀνέτοιμοι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ νοσηρὰ αὐτὰ φαινόμενα τῶν ραγδαίων πολιτικο-κοινωνικῶν μεταβολῶν στὴ ζωὴ τῶν ὀρθόδοξων λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Οἱ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίαι πέρασαν πράγματι ἀπὸ τὴν ἰδεολογικὴ καταπίεση στὴν κρατικὴ ἀσυδοσία τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου γιὰ τὴν *Ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως* (Νοέμβριος 1990) χωρὶς νὰ γνωρίσουν τὴν ἐλευθερία ἢ ἔστω νὰ προλάβουν νὰ ὀργανώσουν τὴν πνευματικὴ τους παρουσία γιὰ τὴν πρόληψη τῆς πνευματικῆς συγχύσεως τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων μελῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους σώματος. Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ *ἱ. Φωτίου*, κάθε συγκεκομιμένη τοπικὴ Ἐκκλησία ἔχει σήμερον ὡς *πρωτιστὴ ἀποστολὴ* νὰ μεριμνήσῃ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῆς σώματος μὲ τὴν ἄμεση *κινητοποίηση* ὅλων τῶν πνευματικῶν τῆς δυνάμεων καὶ μὲ τὴν *διακριτικὴ ἀξιοποίηση* τῶν κανονικῶν κριτηρίων τῆς ὀρθόδοξου παραδόσεως. Πράγματι, ὅπως βεβαιώθηκε ἀπὸ τὸν *ἱ. Φῶτιο* στὴ *Μεγάλῃ Σύνοδο* τῆς Κωνσταντινουπόλεως (879-880), ἡ λειτουργικὴ

σχέση *τοπικότητας* και *οικουμενικότητας* είναι ουσιαστικό στοιχείο της ορθοδόξου παραδόσεως για την αυθεντική φανέρωση του μυστηρίου της Έκκλησίας. Άν δηλαδή τὸ σῶμα τῶν τοπικῶν Έκκλησιῶν πάσχει, διασπᾶται ἢ συρρικνώνεται, τότε πάσχει, διασπᾶται ἢ συρρικνώνεται καὶ ἡ *οἰκουμένη διάσταση* τῆς Ὁρθοδόξου Έκκλησίας, με τὶς εὐνόητες συνέπειες γιὰ τὴν ἀξιοπιστία τῆς μαρτυρίας τῆς σὸν σύγχρονο κόσμο. Συνεπῶς, ἡ μερίμα *κάθε τοπικῆς Έκκλησίας* γιὰ τὴ θεραπεία τῶν *παλαιῶν* καὶ τῶν *νέων* πληγῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῆς σώματος ἔχει συνειδητοποιηθῆ καὶ πράγματι εἶναι ἡ σημαντικότερη προσφορά τῆς γιὰ τὴν ἀναστοιχειοθέτηση τῆς σύγχρονης οἰκουμένης ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Δεύτερον, ἡ οἰκουμηνικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας βεβαιώνει τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία τῆς τοπικῆς Έκκλησίας, ἐνῶ ἡ βεβαιότητα τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας *κάθε τοπικῆς Έκκλησίας* ἀναδεικνύει τὴν οἰκουμηνικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ λειτουργικὴ ἀλληλοπεριχώρηση τῆς *τοπικότητας* καὶ τῆς *οἰκουμηνικότητας* εἶναι οὐσιαστικὸ στοιχείο τῆς ορθοδόξου ἐκκλησιολογίας, ἡ ὁποία ἐκφράζεται τόσο στὶς θεμελιώδεις ἀρχές τῆς *κανονικῆς παραδόσεως*, ὅσο καὶ στὴ *διαχρονικὴ ὀργάνωση* τῆς Ὁρθοδόξου Έκκλησίας με τὸ σύστημα τῆς *αὐτοκεφαλίας* ἢ καὶ τῆς *αὐτονομίας* τῶν κατὰ τόπους Έκκλησιῶν. Ὡστόσο, ἡ διοικητικὴ *αὐτοκεφαλία* ἢ *αὐτονομία* ὄχι μόνον δὲν νομιμοποιεῖ τὸ σύγχρονο *σύνδρομο τῆς ἀπομονωτικῆς ἐσωστρέφειας* τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Έκκλησιῶν, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀποτελεῖ αὐθεντικὸ κίνητρο γιὰ τὴν ὑπέρβασή τῆς με τὴ συνεχὴ ἐπιβεβαίωση τῆς ἐνότητας τῆς πίστεως καὶ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Έκκλησιῶν. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ ἢ ἰδιαίτερη εὐαισθησία καὶ ἡ ἐπίμονη προσπάθεια τοῦ ἱ. Φωτίου ὄχι μόνον γιὰ τὴν κατοχύρωση τῆς πλήρους *διοικητικῆς ἀνεξαρτησίας* τῶν Έκκλησιῶν Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως στὴν ἐσωτερικὴ λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῶν σωμάτων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς πλήρους ἐνότητάς τῶν στὴν παραδεδομένη ορθοδοξία τῆς πίστεως, ὅπως αὐτὰ διακηρύχθηκαν τελικῶς με τὶς κανονικὲς καὶ τὶς θεολογικὲς ἀποφάσεις τῆς *Μεγάλης Συνόδου* τῆς Κωνσταντινουπόλεως (879-880). Συνεπῶς, ἡ ἐνίσχυση τῆς *συνοδικῆς λειτουργίας* στὴν ἀνάπτυξη τῶν διορθοδόξων σχέσεων, ἡ ὁποία συνειδητοποιεῖται ἐντονώτερα κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες, συνεπάγεται ὄχι μόνον τὴν θεραπεία τῶν ἀπομονωτικῶν παρενεργειῶν τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτο-

κεφαλίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀλόθυμη συνεργασία ὄλων τῶν αὐτοκεφάλων Έκκλησιῶν γιὰ τὴν ἄμεση καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων ποιμαντικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα συσσωρεύθηκαν σὲ ὀρισμένες τοπικὲς Έκκλησίες εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπρόβλεπτες πολιτικο-κοινωνικὲς μεταβολές ἢ καὶ ἀπὸ τὴν ἀθέμιτη προσηλυτιστικὴ προπαγάνδα τοῦ δυτικοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Τρίτον, ἡ κανονικὴ παράδοση καὶ ἡ μακροαίων ἐκκλησιαστικὴ πράξη προσδιορίζουν τὰ θεμελιώδη κριτήρια τῶν διορθοδόξων σχέσεων τόσο γιὰ τὴ *συνοδικὴ ἐπιβεβαίωση τῆς κοινῆς τῆς πίστεως*, ὅσο καὶ γιὰ τὴ *συνεχὴ λειτουργία τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης* μεταξὺ τῶν αὐτοκεφάλων Έκκλησιῶν. Τὸ Οἰκουμηνικὸ πατριαρχεῖο ἔχει τὸ ἀσασίαστο καὶ ὀπωσδήποτε ἐπαχθὲς κανονικὸ προνόμιο ὄχι μόνον γιὰ νὰ συντονίζῃ τὴν ὄλη *συνοδικὴ λειτουργία* τῶν διορθοδόξων σχέσεων μέσα στὰ πλαίσια τῆς ορθοδόξου παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ μεριμνᾷ ὡς φιλόστοργη *Μητέρα Έκκλησία* γιὰ τὴν εὐστάθεια *κάθε ἐμπερίστατης τοπικῆς Έκκλησίας* στὴν κοινῆς τῶν Ὁρθοδόξων Έκκλησιῶν. Τὴ διαχρονικὴ αὐτὴ συνείδηση τοῦ Οἰκουμηνικοῦ θρόνου ἐκφράζουν ὄλες οἱ πρωτοβουλίες τοῦ ἱ. Φωτίου τόσο γιὰ τὴ *συνοδικὴ συνεργασία* τῶν Έκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως κατὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν συνεπειῶν τῆς εἰκονομαχίας, ὅσο καὶ γιὰ τὸν συντονισμό τῆς κοινῆς ἀποδοκιμασίας ἀπὸ τοὺς Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς τῶν ἀντικανονικῶν παρεμβάσεων τοῦ Παπικοῦ θρόνου στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Έκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ συνείδηση αὐτὴ γιὰ τὸν ἰδιαίτερο ρόλο τοῦ Οἰκουμηνικοῦ πατριαρχείου στὴν Ὁρθόδοξη Έκκλησία ἀνανεώθηκε ὁμόφωνα καὶ στὴ σύγχρονη λειτουργία τῶν διορθοδόξων σχέσεων τόσο με τὴ σύγκληση τῶν τεσσάρων *Πανορθοδόξων Διασκέψεων* (Ρόδος, 1961, 1962, 1963 καὶ Σαμπεζὺ Γενεύης 1968), ὅσο καὶ με τὴν τακτικὴ σύγκληση τῶν συνελεύσεων τῆς *Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς* (Σαμπεζὺ Γενεύης 1971, 1986, 1990, 1993) καὶ τῆς *Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως* (Σαμπεζὺ Γενεύης 1976, 1982, 1986) γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ ἔργου τῆς *Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου* τῆς Ὁρθοδόξου Έκκλησίας. Ἐν τούτοις, τὰ θετικὰ αὐτὰ βήματα στὴν προώθηση τῶν διορθοδόξων σχέσεων σκιάζονται εἴτε ἀπὸ τὶς παλαιὲς παρενεργειες τοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοκεφαλίας ἢ καὶ ἀπὸ τὶς σύγχρονες περιστασιακὲς τριβὲς κατὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων προβλημάτων ὀρισμένων αὐτοκεφάλων Έκκλησιῶν. Ὁ ἱ. Φώτιος

ἀποτελεῖ λαμπρὸ ὑπόδειγμα γιὰ τὴν ἀξιοποίηση ὄχι μόνο τῆς *κανονικῆς ἀκρίβειας*, ἀλλὰ καὶ τῆς *ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας* στὴ λειτουργία τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν, ὥστε οὔτε ἡ *κανονικὴ τάξη* νὰ διασαλευθῆ, οὔτε ἡ *ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας* νὰ κλονισθῆ ἀπὸ μία *βεβιασμένη ἢ παρορμητικὴ* ἀντιμετώπιση αὐθαιρέτων ἢ καὶ ἀντικανονικῶν πράξεων. Ἡ περιφρούρηση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας ἦταν γιὰ τὸν ἱ. Φώτιο πρῶτιστο χρέος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τεθῆ στὴν ἴδια μοίρα μὲ τὰ περιστασιακὰ προβλήματα καιρικῶν συγχύσεων ἢ θεσμικῶν τριβῶν.

Τέταρτον, ἂν ἡ συνεχὴς ἀνάπτυξη τῆς κανονικῆς λειτουργίας τῶν διορθοδόξων σχέσεων στὴν κοινωνία τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν οικοδομεῖται καὶ καρποφορεῖ μόνο μὲ τὴ δύναμη τῆς ἀνυπόκριτης καὶ ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης, τότε ἡ ἀκτινοβολία τῆς ἀγάπης διαχέεται μὲ ἰδιαίτερη λαμπρότητα καὶ στίς διεκκλησιαστικὲς σχέσεις. Ὅταν οἱ σχέσεις αὐτὲς ὑπηρετοῦν τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας στὴν ὀρθή πίστη, ὅπως λ.χ. οἱ σύγχρονοι ἐπίσημοι *Θεολογικοὶ Διάλογοι* τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὸν λοιπὸ χριστιανικὸ κόσμο, τότε ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ ἀσφαλὲς ὄχημα γιὰ τὴν *ἀξιόπιστη μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας* πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν. Ὁ ἱ. Φώτιος κατανοοῦσε τὴ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς ὀφειλετικὴ μαρτυρία ἀγάπης πρὸς ὅλους τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπο ἀπεσχισμένους ἀπὸ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, στὴν ὁποία τελεσιουργεῖται συνεχῶς τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Ὑπὸ τὴν ἔννοια αὐτὴ προέβαλλε τόσο πρὸς τοὺς *Ἀντιχαλκηδονίους*, ὅσο καὶ πρὸς τοὺς *Εἰκονομάχους* τὴ σωτηριολογικὴ κυρίως ἀναγκαιότητα τῆς συμφωνίας πρὸς τὴν παραδεδομένη ὁλοκληρία τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ὀρθοδοξία τῆς πίστεως ἀποτελεῖ τὴ *μόνη ὁδὸ* πρὸς τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καὶ, ὅπως γράφει στὴν *Ἐγκύκλια Ἐπιστολὴ* πρὸς τοὺς πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς (867), δὲν ἐπιτρέπει ὁποιαδήποτε μεγάλη ἢ καὶ μικρὴ παρέκκλιση ἀπὸ *«τῶν ὀρθῶν καὶ καθαρῶν δογμάτων καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν ἀνωμότητος πίστεως»*, ἀφοῦ μπορεῖ *«καὶ ἡ μικρὰ τῶν παραδοθέντων ἀθέτησις καὶ πρὸς ὅλην τοῦ δόγματος ἐπιτρέψαι καταφρόνησιν»*. Ἡ σωτηριολογικὴ σημασία τῆς μαρτυρίας τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως προβάλλεται στὴν ἴδια Ἐπιστολὴ μὲ περίσσεια ἀγάπης ὄχι μόνο πρὸς τοὺς ἀπεσχισμένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅσους δὲν γνώρισαν ἀκόμη τὴ χριστιανικὴ πίστη, ἐνῶ τονίζεται ὅτι μὲ τὴν κοινὴ μέριμνα γιὰ τὴν

ὑπεράσπιση τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας *«ἐπὶ πλεον ἔτι μᾶλλον αὐξήθησεται»* στοὺς μὴ χριστιανικοὺς λαοὺς.

Ἡ χαρακτηριστικὴ λοιπὸν ἀγωνία τοῦ ἱ. Φωτίου γιὰ τὴν μαρτυρία τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως ἦταν καρπὸς τόσο τῆς ἐκχυλιζούσας ἀγάπης του γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὅσο καὶ τοῦ βάρους τῆς ποιμαντικῆς του εὐθύνης γιὰ τὴ σωτηρία ὁλοκληροῦ τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἀφοῦ ὁ Θεὸς *«πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»*. Ἡ πνευματικὴ σύγχυση τῆς ἐποχῆς σχετικοποιοῦσε ἢ καὶ περιφρονοῦσε τὴν παραδεδομένη πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως δὲ ὁ ἴδιος ἔγραφε στὴ *Ἐπιστολὴ τῆς ἀγάπης* πρὸς τὸν πάπα Ρώμης Νικόλαο Α' (862), *«φιλεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀγελαίων ὁ τρόπος, διὰ τὸ τῆς γνώμης ἠρρωστηκὸς καὶ ἀστηρικτὸν, ταῖς καινοτομίαις τε καὶ ταῖς νεωτεροποιίαις προσκεχηγμέναι μᾶλλον ἢ τοῖς καθεστηκόσι καὶ καλῶς κειμένοις προσεπερείδεσθαι»*. Πράγματι, σὲ μία κρίσιμη περίοδο πνευματικῆς συγχύσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος εἶναι πολὺ περισσότερο ἀναγκαῖα ἢ ἐνίσχυση τῆς *εἰλικρινοῦς καὶ ἀδολῆς ἀγάπης* στὴ λειτουργία τῶν διορθοδόξων σχέσεων, ὥστε νὰ μὴν ἀποδυναμώνεται ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ καιρικὲς σκοπιμότητες ἢ ἀσημαντὲς διαφωνίες. *«Ἀγάπης μὲν, ἔγραφε πρὸς τὸν πάπα Ρώμης, ὡς ἀληθῶς οὐδὲν κτήμα σεμνότερον, οὐδὲ τιμιώτερον καὶ ταῖς κοιναῖς ἐννοίας ἀνωμολόγηται καὶ τοῖς θείοις λογίοις ἐπιμαρτύρεται. Δι' αὐτῆς γὰρ τὰ διεστῶτα συνάπτεται καὶ εἰρηνοποιεῖται τὰ μαχόμενα καὶ τὰ οἰκεία μᾶλλον συσφίγγεται, ταῖς στάσεσι καὶ ταῖς φιλονεικίαις πάροδον οὐ παρεχόμενα... Αὕτη... καὶ τοὺς τὴν αὐτὴν πάλιν περὶ τὸ θεῖον δόξαν κρατύνοντας, κἂν ὡς πορρωτάτω παροικοῦντες ὦσιν, κἂν ὀφθαλμοῖς ἀλλήλων οὐπω ὠράθησαν, εἰς ἔνωσιν ἄγει καὶ γνώμῃς συνάπτει καὶ φίλους ἀληθεῖς ἀπεργάζεται. Κἂν που τύχη θάτερον ἀπερισκέπτους μέμψεις θατέρου κατολοισθῆσαι, τὸ μὲν μὴ λογίσασθαι, τὸν δὲ μεταμελεῖσθαι παρασκευάσασα, ῥᾶστα τὸ συμβᾶν ἀνεσώσατο, τὸν τῆς ἐνώσεως δεσμὸν ἀρραγῆ συντηρήσασα»* (Epist. 290, ἐνθ' ἄν. III, 124- 125).

(Τέλος)

ΧΡΥΣΟΥΝ ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΡΑΜΑΣ κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ (1945-1995)*

Ἡ ἐκδήλωσις εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν ὠλοκληρώθη διὰ τῆς εὐχαριστηρίου ἀντιφωνήσεως τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου Σεβ. κ. Διονυσίου, ὁστις εἶπεν:

Ἀγαπητοί μου!

Εἶναι φανερὴ ἡ συγκίνηση ἀπὸ τὴν ὁποία διακατέχομαι καὶ θὰ ἦταν ἀνώφελο νὰ προσπαθῆσω νὰ τὴν συγκρατήσω, ὅπως συνηθίζεται ἀπὸ τοὺς κατέχοντες ὑψηλὰ ἀξιώματα, ἐπειδὴ πολλοὶ πιστεύουν ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε σοβαροί, συγκρατημένοι, ἴσως καὶ ἀνεκφραστοί.

Ὁ ἐπίσκοπός σας, ὁμως, αἰσθάνεται σήμερα ὅπως ἀκριβῶς ἓνας πατέρας μὲ μεγάλη οἰκογένεια, ἡ ὁποία ἀποφάσισε νὰ τὸν τιμῆσει, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ὀνομαστικῆς του ἑορτῆς ἢ κάποιου σημαντικοῦ γεγονότος τῆς ζωῆς του. Γι' αὐτὸ καὶ συγκινεῖται καὶ χαίρεται ὁ πατέρας, ἔχοντας γύρω του τὰ παιδιὰ του καὶ τὶς οἰκογένειές τους.

Πάντοτε, ὡς ἐπίσκοπός σας, καὶ σήμερα ἰδιαίτερα, αἰσθάνομαι ἀπέναντί σας ὡς πνευματικὸς πατέρας. Καὶ δέχομαι μὲ εὐγνωμοσύνη τὴν ἔκφραση τῶν αἰσθημάτων τιμῆς, πρὸς τὸ ἀρχιερατικὸ μου πρόσωπο, ὅπως αὐτὰ ἐκδηλώθηκαν ἀπὸ τὸ σεπτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, τὸν ἀξιότιμο Νομάρχῃ κ. Σωκράτῃ Δημητριάδῃ, τὸν ἀγαπητὸ Δήμαρχό μας κ. Μαργαρίτῃ Τζίμα, τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, τῆς νεότητος, τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τὸν ἐλλογιμώτατο Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης πρωτοπρεσβύτερο π. Θεόδωρο Ζήση.

Ἀντιλαμβάνομαι, βέβαια, ὅτι ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ταπεινότητά μου, ἔκαναν τοὺς προλαλήσαντες νὰ ἐκφράσουν μὲ ὑπερβολὴ τὰ ὅσα ἀπέδωσαν στὸ πρόσωπό μου. Τοὺς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν καλωσύνη καὶ τὴν εὐγένειά τους. Δὲν δυσκολεύομαι, ἐν τούτοις, νὰ δηλώσω, ὅτι γιὰ ὅ,τι σημαντικὸ ἔγινε κατὰ τὴν πεντηκονταετῆ διακονία μου στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν κοινωνία, ἡ δόξα καὶ ὁ ἔπαινος ἀνήκουν μόνο στὸν

Θεό. Σὲ μένα ἀνήκουν τὰ λάθη καὶ οἱ παραλείψεις, κατὰ τὸν ἀδιάφευστο λόγο τοῦ Κυρίου μας, εἰπόντος: «ὅταν ποιήσετε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δούλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν» (Λουκ. 17, 9-10). Καὶ νὰ εἶμαστε καὶ ἱκανοποιημένοι ὡς ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα ὡς κατέχοντες ὁποιοδήποτε ἀξίωμα, ὅταν πράττουμε «ὁ ὀφειλομεν».

Ἐπεσήμανα καὶ στὴν διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας τὸ πρωτὶ, ὅτι 50 χρόνια ὑπηρεσίας στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι λίγα μὲ τὰ συνήθη κριτήρια καὶ τὶς ἐπικρατοῦσες συνθήκες, πὺν προβλέπουν τὴ γνωστὴ τριακονταπενταετία, καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ συνταξιοδότηση τῶν ἐργαζομένων, ἢ τὸ λεγόμενο ὄριο ἡλικίας... Στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας οἱ πνευματικοὶ ἐργάτες ἀναλώνονται στὴ διακονία πὺν τοὺς ἀνατέθηκε «ἕως ἡμέρα ἐστίν», ὅσο δηλαδὴ διαρκεῖ ἡ ζωὴ τους, ἐφ' ὅσον ἔχουν σωματικὴ ἀντοχὴ καὶ πνευματικὴ διαύγεια.

Ἐπὶ τὴν ἐννοια αὐτὴ ὁ Ἐπίσκοπός σας δὲν θὰ παύσει «ιστάμενος ἐπὶ τὴν λυχνίαν» τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τῆς Δράμας, γιὰ ὅσα ἀκόμη χρόνια εὐδοκήσει ὁ Θεός. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὑπακοή καὶ τὴν προσευχή σας, νὰ μὲ ἐνδυναμῶνει ὁ Κύριος στὴ διακονία μου καὶ στὸ μέλλον.

Σὰς εὐχαριστῶ καὶ πάλιν ὄλους: Κλήρο καὶ λαό, ἀρχόντες καὶ ἀρχομένους, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέους καὶ νέες, τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Δράμας. Καὶ ἐπικαλοῦμαι, ἐκ βαθέων, τὴ χάρη καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα σας, εὐχόμενος σὲ ὄλους καὶ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀμήν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκδηλώσεως ἡ Χορωδία τοῦ Δήμου Δράμας καὶ ἡ Χορωδία τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἀπέδωσαν ὠραιότατα διαφόρους ὕμνους καὶ μὲ τὸν Πολυχρονισμόν τοῦ Σεβ. κ. Διονυσίου ἀπὸ τὴν Χορωδίαν τῶν Ἱεροσολιτῶν ἔκλεισεν ἡ συγκινητικὴ σὺνάξις.

* * *

Τέλος, κατὰ τὸ γεῦμα τὸ ὁποῖον παρέθεσεν ὁ Δήμος Δράμας εἰς τοὺς ἐπισήμους, μεταξὺ ἄλλ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 330 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

*Ἡ Χορωδία
τοῦ Δήμου
Δράμας
ἐπὶ τῆς
σκηνῆς
ἀποδίδει
ὠραιότατα
διαφόρους
ῥυθμούς.*

λων προσεφώνησε τὸν τιμώμενον ὁ Καθηγητῆς κ. Σ. Μπαλογιάννης, Δ/τῆς τῆς Α' Νευρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ Θεσ/νίκης, ὡς ἑξῆς:

Σεβασμιώτατε,

Βαθυτάτη εἶναι ἡ συγκίνησις ἡ ὁποία με διακατέχει ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας, τὰς ὁποίας πηγαίως ἐκφράζει πρὸς Ὑμᾶς σύσσωμος ὁ λαὸς καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἱστορικῆς πόλεως τῆς Δράμας.

Ἡ τιμῆ, ἡ βαθεῖα ἀγάπη, ὁ εἰλικρινῆς σεβασμὸς καὶ ἡ ἐκ βαθέων εὐλάβεια ἀπονέμονται πρὸς τὸν Ποιμένα, τὸν Πατέρα, τὸν Ἀδελφὸ, τὸν Ἀρχιερέα, τὸν Ἦρωα, ἀξίαι αἱ ὁποῖαι ἀνελύθησαν ἐν ἐκτάσει διὰ τῶν ἐμπνευσμένων καὶ ἐμπεριστατωμένων εἰσηγήσεων καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἐμπνευσμένης καὶ λίαν εὐστόχου εἰσηγήσεως τοῦ Καθηγητοῦ Πατρὸς Θεοδώρου Ζήση.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέπατε ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς διαχύτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, ἡ ὁποία διακατέχει τὰς καρδίας ὄλων τῶν παρισταμένων, νὰ ὑπογραμμίσω μόνον τὸ ἥρωϊκὸν στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν γνῶμονα καὶ τὴν σφραγίδα τῆς ὄλης προσωπικότητός σας. Ἀναμφισβητήτως, τὸ ἥρωϊκὸν τοῦτο στοιχεῖον, ἐκφράζεται διανγῶς, ἐντὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Ἐθνικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἀγώνων, εἰς τοὺς ὁποίους πάντα πρωτοστατεῖτε, ἐπικεφαλῆς τοῦ ποιμνίου σας, ἀλλὰ καὶ ἐπικεφαλῆς τοῦ εὐρυτέρου χώρου τῆς Ὁρθοδοξίας. Θὰ ἐπεθύμουν ὅμως νὰ καταστήσω ἐμφανῆς τὸ ἐνδότερον, τὸ μυστικόν, τὸ ὑπαρξιακὸν ἥρωϊκὸν στοιχεῖον, ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς, τοῦ Ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ

τὸν θάνατον, περιφρονεῖ τὴν ἀξίαν τῆς πεπερασμένης ἐπιγείου ζωῆς καὶ διατηρῶν τὴν ἀδιάλειπτον βίωσιν τῆς αἰωνιότητος ἐντὸς τῆς καρδίας του, διέρχεται τὰς μεταίχμιακὰς ὑπαρξιακὰς στιγμὰς, ἐνθα ἡ ἀσθένεια κατατέμνει τὸν χρόνον τῆς ζωῆς, με εἰρήνην βαθεῖαν, ἐσωτερικὴν χαρὰν καὶ ὑπαρξιακὴν πληρότητα, χωρὶς ἀγωνίαν, χωρὶς θλίψιν, χωρὶς τὴν ἀνησυχίαν τοῦ ἀναμενομένου ἀγνώστου μυστηρίου τοῦ θανάτου, ἀλλ' ὡς Ἦρωας, ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς βᾶθρου τῆς Ζωῆς, συνεχόμενος ἀδιαλείπτως μετὰ τὴν ὄντως Ζωὴν καὶ πληρούμενος ὑπὸ τοῦ ὄντως Φωτός, τὸ ὁποῖον μετ' εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως ὑπηρετήσεν πάντοτε.

Ζῶν πλησίον σας, ὡς ἰατρός, εἰς τὰς «προθανατίους» στιγμὰς τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἠσθάνθην τὴν μεταλαμπάδευσιν τοῦ βιώματος τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἐκ τοῦ σεπτοῦ προσώπου σας, πρὸς ὄλην τὴν Ὁρθοδοξίαν, ὡς μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὴν Σταυρικὴν μέθεξιν καὶ καθίσταται τρόπος καὶ τύπος Ζωῆς, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς προσωρινότητος καὶ περιχωρεῖται ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς ἀληθείας.

Ἡ μόνη ἀγωνία τὴν ὁποία διέκρινα εἰς τὸ πρόσωπόν σας, ἦτο ἡ ἀγωνία τοῦ Ποιμενάρχου διὰ τὸ ποιμνιὸν του καὶ τοῦ Ἱεράρχου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ἀδιάλειπτος σκέψις σας ἦτο ἡ σκέψις εὐθύνης διὰ τοὺς Ἱερεῖς σας καὶ τὸν πολυπληθῆ λαὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς ἀγωνίας των, τὸν πόνον των, τὰς δυσχερεῖας τὰς ὁποίας διήρχοντο, τὴν θλίψιν των καὶ τὰ ἐπὶ μέρους βιοτικά των προβλήματα, ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἀνασφάλειαν καὶ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς υγείας των, ἀλλὰ

προπάντων διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν των. Εὐρισκόμενος εἰς βαρυτάτην κατάστασιν περιήλθατε, παρὰ τὰς συστάσεις μου, 40 ἀκριτικᾶς ἐνορίας τῆς Μητροπόλεως, διὰ νὰ λειτουργήσετε, νὰ συμβουλευέσθε, νὰ νουθετήσετε, νὰ ἐμψυχώσετε, νὰ στηρίξετε, νὰ παρηγορήσετε τὸ ποιμνίον σας, ἐνίστε ἐλαχίστας μόνον ψυχὰς αἱ ὁποῖαι ἀπέμεινον εἰς τὰς ἀκριτικὰς ἐνορίας, λέγων μοι: «Ἡ ζωὴ μου καὶ ἡ ὑγεία μου ἀνήκουν εἰς τὸν Κύριον, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ποιμνίόν μου, ἔγινα Ἐπίσκοπος διὰ νὰ συμπάσχω καὶ νὰ συσταυροῦμαι μετὰ τοῦ ποιμνίου μου».

Πρὸ αὐτοῦ τοῦ γρανιτώδους ἥρωϊκοῦ στοιχείου, τὰ δόγματα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης εὐλόγως ὑποχωροῦν, ἀναγνωρίζοντα τὴν ὑπερβατικὴν ἰσχύϊν ἢ ὁποῖα εἶναι κραταιωτέρα παντὸς Ἐπιστημονικοῦ Συστήματος.

Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σιωπήσω διότι ἡ περαιτέρω ἀνάλυσις, ἢ ὁποῖα θὰ ἀπεκάλυπτε ὄλο τὸ βάθος τῆς ὠραιότητος τῆς ψυχῆς ἐνὸς ἥρωος, θὰ προσέκρουε εἰς τὸ σεμνόν, τὸ αὐστηρόν, ἀσκητικόν, ἀπλοῦν καὶ ταπεινὸν φρόνημα τοῦ ἥρωϊκοῦ Ἱεράρχου. Ὁ ἥρωϊσμός καὶ τὸ μαρτύριον συνυφαίνονται εἰς τὸ περίγραμμα τῆς προσωπικότητος ἐνὸς ὄντως Ἀσκητοῦ, τοῦ ὁποίου ἢ σκέψις στρέφεται μόνον εἰς τὴν Δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ Ἁγίου Θελήματός Του. Ὁ ἥρωϊκὸς Ἱεράρχης ζεῖ μόνον διὰ νὰ νίπτει τοὺς πόδας τοῦ ποιμνίου του καὶ ἐν ὑγείᾳ καὶ ἐν ἀσθενείᾳ, νὰ συσταυροῦται καὶ νὰ συμπάσχη καὶ ἐνῶ ἡ ψυχὴ του εὐρίσκεται εἰς τὰ Θεολογικὰ Ὑψη, τὰ ὁποῖα εὐκρινῶς ἀποκαλύπτει ἢ πολύμοχθος Θεολογικὴ του γραφίς, ἢ καρδίᾳ του εὐρίσκεται πλησίον τοῦ ταπεινοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ γέροντος, τοῦ ἐνδεοῦς, τοῦ παιδίου, τοῦ ὑποφέροντος, τοῦ δυσπραγοῦντος, ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀδιαλείπτου μεθέξεως, θυσίας καὶ ἀγάπης.

Εἰς τὸν Σεπτὸν Ἱεράρχην τῆς Δράμας, εἰς τὸν Ἀκριτὰ ὄχι μόνον τοῦ Μακεδονικοῦ χώρου ἀλλὰ καὶ ἐνὸς κόσμου πεπληρωμένου ἀξιών καὶ βιωματικῶν ἐμπειριῶν ἐκ τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως τῶν Μεγάλων Ἁγίων καὶ Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, εὐχομαι, ὡς ὁ Διγενής, νὰ μάχεται πάντοτε μετὰ τὸν θάνατο καὶ πάντοτε νὰ ἐξέρχεται νικῶν.

Ὁ Σεβ. κ. Διονύσιος εἰς τὰς γενομένας συντόμους προσφωνήσεις ἀπήνησεν ὡς ἑξῆς:
Ἄγαπητοὶ συνδαιτυμόνες!

Ἐχοντας ἤδη εὐφρανθεῖ, «ἀπὸ σίτου, οἴνου καὶ ἐλαίου» καὶ ἄλλων ἀγαθῶν τῆς γῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας τῶσων ἀνθρώπων πὺ μὲ εὐγένεια

καὶ προθυμία μᾶς διακόνησαν καὶ μᾶς περιποιήθηκαν, ἔχοντας ἀκούσει στὴν Αἴθουσα Τελετῶν σύντομες ἢ ἐκτενέστερες προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις, καὶ μετὰ νωπὰ ἀκόμη τὰ ἱερὰ αἰσθήματα καὶ βιώματα ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ θεία Λειτουργία στὸν καθεδρικὸ ναὸ τῆς πόλεώς μας, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κουράσω τὴν ἀγάπη σας μετὰ πολλὰ λόγια.

Ἄλλωστε δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶν λόγος. Τί θὰ μπορούσα νὰ προσθέσω; Ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι συγκινημένος καὶ εὐγνώμων πρὸς ὅλους σας: Τοὺς Σεβασμιωτάτους ἁγίους Ἀρχιερεῖς πὺ μὲ τιμοῦν μετὰ τὴν παρουσία τους τὸν ἀξιότιμο κύριο Σωκράτη Δημητριάδη, Νομάρχην Δράμας, τὸν ἔχοντα τὴν πρωτοβουλία τῶν ἐκδηλώσεων Δήμαρχό μας κ. Μαργαρίτη Τζίμα, τοὺς ἀξιότιμους ἐκπροσώπους καὶ ἐπικεφαλῆς τῶν Ἀρχῶν τῆς Πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ, μετὰ μιὰ λέξη ὅλες τίς κυρίες καὶ τοὺς κυρίους πὺ παρίστανται ἐδῶ ὡς ἐκλεκτοὶ συνδαιτυμόνες καὶ συνεορτάζουν τὸ ἱωβηλαῖο τῆς κληρικῆς ζωῆς μου.

Πρὸς ὅλους σας ἐκφράζω θερμὲς εὐχαριστίες. Καὶ τὴν πατρικὴ καὶ ἀρχιερατικὴ εὐχὴ μου, νὰ σᾶς ἀξιώσει ὁ Θεός, ὅσοι κατέχετε ἀξίωμα, νὰ ἔχετε τὴν πληροφορία τῆς συνειδήσεως καὶ τῆ μαρτυρία τοῦ λαοῦ, ὅτι τελεῖτε τὸ καθήκον σας μετὰ εὐθύνη καὶ εὐθύτητα, μετὰ συνέπεια καὶ ἐντιμότητα. Ὅσοι, πάλι, δὲν κατέχετε παρόμοιο ἀξίωμα, νὰ νιώθετε στὴν καθημερινή σας ζωὴ καὶ στὰ ἔργα σας τὴν ἴδια πληρότητα τοῦ καθήκοντος.

Ἐγείρω, λοιπόν, τὸ ποτήριό μου καὶ προπίνω ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ τῆς κατὰ Θεὸν εὐτυχίας ὅλων σας!

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς τιμητικῆς αὐτῆς ἐκδηλώσεως, ὁ Δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Κων. Κοσμόπουλος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Δράμας καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ παραστή, ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησίν του διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Δήμου καὶ τῆς Νομαρχίας «νὰ τιμηθεῖ ἓνας ἀξίος Ἱεράρχης τοῦ ὁποίου τὸ ἔργο εἶναι γνωστὸ καὶ πέρα τῶν ὁρίων τῆς Δράμας». Ὁ δὲ τοπικὸς Τύπος προέβαλε ἐπαινετικῶς τὸ γεγονός (ἐφημερίδες «Πρωϊνὸς Τύπος», «Χρονικά», «Ἡ ἐβδόμη»). Εἰδικᾶς δηλώσεις ἔκαμεν ὁ βουλευτῆς Δράμας κ. Κων. Εὐμοιρίδης καὶ ὁ Ἐμπορικὸς Σύλλογος τῆς πόλεως.

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου Μακεδονίας, πολλὰ τὰ ἔτη!

(Τέλος)

Ἐπιμέλεια Χρονικοῦ:
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥΣ*

Ἀγαπητοί μου,

Ἡ πραγματική αὐτὴ θεμελίωση τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν καὶ μάλιστα θεσμῶν ποὺ ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν βασικὴ διδασκαλία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀποδεικνύει τὸ βαθὺ κοινωνικὸ αἴσθημα ποὺ ἐνέπνεε τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἶναι γεμάτη ἀντιθέσεις

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΒΑΡΛΑ

ποὺ ζητοῦν συνεχεῖς συμβιβασμούς, μέγας δέ, δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δημαγωγεῖ πρὸς τὰ ἄκρα καὶ τὰ ἀπραγματοποίητα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ ἐπιτυγχάνει τοὺς συμβιβασμούς αὐτοὺς μὲ τρόπο ποὺ διευκολύνει μὲν τὴν πρόοδο πρὸς τὸ ἰδεώδες, χωρὶς νὰ γκρεμίζει ἄσκοπα τὰ παραδιδόμενα, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν τὰ στοιχεῖα νέας δημιουργίας πάνω στὰ ἐρείπια. Ποιὸς δὲν βλέπει μέσα στὸν πραγματισμὸ αὐτὸ τῶν μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα; Δὲν εἶναι ὁ ἐμπειρισμὸς ἐνὸς Ἀριστοτέλη, ὁ ψυχρὸς καὶ ἀντικειμενικὸς ὀρθὸς λόγος, ποὺ προβάλλει γιὰ νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ὑπάρχουσα κατάσταση καὶ νὰ προσπαθήσει νὰ βρεῖ τὸ δρόμο γιὰ βελτίωση, ὁ ὁποῖος φαίνεται σαφῆς καὶ κατηγορηματικὸς, κάτω ἀπὸ τὴν ἀναμορφωμένη θρησκευτικὴ σκέψη; Καὶ ἀκόμη, δὲν εἶναι αὐτούσια σχεδὸν ἡ φιλοσοφία τῆς Στοᾶς ποῦ, ἐνῶ ἀπομακρύνεται ἐδῶ ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλη, βρίσκεται στὸ κήρυγμα τοῦ Χρυσοστόμου σὲ σχέση μὲ τὴ δουλεία;

Δὲν εἶναι, ὅμως, μόνο ἡ φιλοσοφικὴ ἑλληνικὴ σκέψη ποὺ βρίσκεται ἀνάγλυφη στὴν διδασκαλία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Παράλληλα μὲ τὴ φιλοσοφικὴ θεμελίωση τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν ἀπαντᾶ στοὺς τρεῖς μεγάλους Πατέρες καὶ μιὰ πραγματικὴ δικαιολόγηση, ποὺ πηγάζει ἀπὸ νομικὸ τρόπο σκέψης. Ἡ ἄποψη τοῦ ἰδιωτικοῦ πλούτου περὶ δημιουργίας τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Γρηγορίου, κατὰ τὴν ὁποία ὁ πλοῦτος παρέχεται ἀπὸ τὸ Θεό, δωρητὴ καὶ δημιουργὸ ὄλων, εἶναι νομικὴ ἄποψη, ἄποψη ποὺ συνδυάζει τὴ φιλοσοφικὴ καὶ θρησκευτικὴ δικαιολογία τῶν θεσμῶν τῆς ἰδιοκτησίας γιὰ τὴ γενικὴ ἐξήγηση τῆς καταγωγῆς της, ὅπως νομικὴ εἶναι ἡ δικαιο-

λογία τῆς ὑπαρξης τῆς δουλείας ποὺ βρίσκουμε στὸ Χρυσόστομο, κατὰ τὴν ὁποία ἡ δουλεία εἶναι συνέπεια τῶν κοινωνικῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀδικημάτων στὰ ὁποῖα αὐτὰ ὠθοῦν. «Ἡ πλεονεξία τὴν δουλείαν ἔτεκεν, ἡ βαναυσία τὴν ἀπληστίαν» ἐπεὶ Νῶε δούλον οὐκ εἶχεν, οὐδὲ Ἀβελ, οὐδὲ Σὴθ, ἀλλ' οὐδὲ οἱ μετὰ ταῦτα»³⁰.

Βέβαια ἡ νομικὴ αὐτὴ δικαιολόγηση δὲν ἔχει τὴ γνώριμη περιπτώσιολογικὴ καὶ ἐξηγητικὴ ὄψη στὴν ὁποία ἔχει συνηθίσει τὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο. Ἄς μὴ λησμονεῖται ὅμως ὅτι ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ποὺ διδάχθηκαν ὁ Χρυσόστομος στὴν Ἀντιόχεια, ὅπου καὶ ἄσκησε γιὰ λίγο καιρὸ τὸ δικηγορικὸ ἐπάγγελμα καὶ ὁ Γρηγόριος στὴν Ἀθήνα, ὅπου καὶ αὐτὸς δικηγόρησε, εἶχε ἤδη ὑποστῆ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ εἶχε καταστῆ στὴν Ἀνατολὴ περισσότερο πνευματικὴ. Κατὰ πόσο αὐτὸ ἀληθεύει φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι στὴ Δύση ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος δὲ βρῆκε ἐπαρκὴ νομικὴ δικαιολογία τῆς δουλείας καὶ περιορίσθηκε στὴ μυστικιστικὴ ἐξήγησή της σὰν συνέπεια τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος³¹.

Ἀπὸ τότε πέρασαν τόσοι αἰῶνες. Καὶ ἡ ἱστορία, ὑφαίνοντας χωρὶς διακοπὴ τὸν ἴσθμὸ τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, ἐκμηδενίζει τὶς μεγάλες περιόδους ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑπολείπονται μόνο οἱ σκοτεινὲς ἀπηχίσεις. Δὲν εἶναι εὐκόλο σήμερα, μετὰ τόσους αἰῶνες, νὰ καταλάβουμε ἀμέσως ποιά εἶναι ἡ πελώρια συμβολὴ ποὺ προσέφερε γιὰ τὴν προώθηση τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος καὶ ἀκόμη, γιὰ τὴν ἐξέλιξη καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἄς ἀναλογισθοῦμε, ὅμως, ὅτι ἀνάμεσα σὲ δύο πολὺ βαθιὰ κοινωνικὰ ρεύματα, ἐνὸς ἐπαναστατικοῦ, ἀλλὰ τυφλοῦ καὶ χωρὶς μέλλον καὶ ἐνὸς ἀντιδραστι-

30. Ὁμιλία 22α εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολὴ PG 62, 158.

31. *De civitate Dei*, 1, XIX, 14, 15, PL 41, 642 ἐξ.

Κατὰ τὸν ἱερὸ Αὐγουστίνου ἡ δουλεία εἶναι ἀντίθετη μὲν πρὸς τὸ φυσικὸ δίκαιο, ἀλλὰ δίκαιη ὡς συνέπεια τῆς ἁμαρτίας. Δὲν εἶναι συνεπῶς μεταβατικὴ κατάσταση προσωρινῶς παραδεκτὴ γιὰ ἀποφυγὴ κοινωνικῶν ἀναστατώσεων. Εἶναι θεσμὸς ποὺ κατέστη φυσικὸς λόγω διαφθορᾶς τῆς ἀνθρώπινης φύσης, καὶ μάλιστα θεσμὸς ἀναγκαῖος ὡς ἐκδήλωση τῆς ἁμαρτίας ἡ ὁποία ὑφίσταται καὶ ἐμφανίζει, καὶ μετὰ τὴ σταυρικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, τὶς συνέπειές της, ὅπως οἱ ἀρρώστειες καὶ ὁ θάνατος.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 336 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

Ο ΗΛΙΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ «ΑΣΜΑ ΚΑΙΝΟΝ»*

Ἀσφαλῶς νὰ μὴ συνεχίζεται πιά ἡ ἀκατάσχετη φλυαρία, ἀπεραντολογία, ἡ κενολογία καὶ ἀκαταληψία τῶν λεγομένων - ἀπαγγελλομένων ἢ ψαλλομένων μὲ ὑποκρισία, ψευδοευλάβεια καὶ εὐσεβοφάνεια, ἢ νὰ ἐπακολουθοῦν οἱ ἐπαναλήψεις καὶ φωνασιῆς μὲ τὶς ἀποκρουστικὲς ρινοφωνίες, τὶς ἐπιδεικτικὲς λαρυγγοφωνίες καὶ μὴ ὀρθοφωνίες. Ἀλλὰ «*πῶς δεῖ ἡμᾶς προσεῦχέσθαι;*» καὶ μὲ ποιὸν τρόπο νὰ ἐπιτελεῖται τὸ «*ψαλλέτω*»⁴⁹; Ἀντιπρβλ. ἀφοῦ «*ἐγγίξει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χεῖλεσί με τιμᾶ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων*»⁵⁰. Συνεπῶς ὄχι ἀπλῶς νὰ ἀπαγγέλλεται ἡ προσευχὴ ἢ νὰ ἐκφωνεῖται ἡ εὐχὴ καὶ μάλιστα ἔστω ἐμμελῶς, ἢ νὰ τελεσιουργεῖται ἡ ἱερουργία καὶ νὰ ἐκτελεῖται ἡ ψαλμωδία καὶ συμφαλμωδία μὲ βοῆς -

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 338 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

49. Ἰακώβου ε' 14.

50. Ματθ. ιε' 8-10 καὶ Ἡσαΐου κθ' 13.

κοῦ, ἐπίσης τυφλοῦ ἢ μᾶλλον ἐθειλοντικὰ τυφλοῦ, τὸ ὁποῖο ἐκπροσωποῦνταν ἀπὸ τὴν τότε ἡγετικὴ τάξη, οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἄνδρες εἶχαν τὸ θάρρος καὶ τὴ δύναμη, ἐνῶ μάχονταν πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, νὰ χαράξουν τὴ μέση ὁδὸ, ν' ἀκολουθήσουν τὸ ἑλληνικὸ «μηδὲν ἄγαν» καὶ νὰ βοηθήσουν ἔτσι τὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς τους νὰ κατευθυνθεῖ ὅσο τὸ δυνατόν στὸ δρόμο τῆς προόδου. Πολὺ περισσότερο, νὰ πετύχουν, μὲ τὴν ἐπίμονη στροφὴ τους πρὸς τὶς ἀξίες τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὴν ὀριστικὴν προσαρμογὴ τοῦ χριστιανισμοῦ στὰ αἰώνια διδάγματα τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης, ποὺ ἐπέτρεψε, ὕστερα, τὴν ὀλοκλήρωση καὶ τὴν ἀνθήση τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ κυριαρχεῖ στὸ σύγχρονο κόσμο.

Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, μὲ τὸ λεπτὸ καὶ βαθὺ ἀνθρωπισμὸ του, ἄς προσπαθήσουμε ν' ἀκολουθήσουμε τὸ παράδειγμα τῶν τριῶν Μεγάλων Ἱεραρχῶν ἀπέναντι στὰ ζητήματα ποὺ μὲ διαφορετικὲς μορφὲς προβάλλουν πάντοτε, αἰώνια παρακολοθητά τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐτσι, σ' ἐκείνους μὲν φανερώνουμε ἔμπρακτα τὸ σεβασμὸ ποὺ τοὺς ὀφείλουμε, πρὸς τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα δὲ ἀποδεικνύουμε ὅτι δὲ γινόμαστε πράγματι ἀνάξιοι νὰ συνεχίσουμε τὴν παράδοσή του, οὔτε ἀνίκανοι γιὰ τὰ μεγάλα ἔργα. (Τέλος)

«*ἐν φωνῇ μεγάλῃ*», ὅπως τῶν προφητῶν «*τῆς αἰσχύνης*» τοῦ Βάαλ (θεοῦ τοῦ ἡλίου) καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν τοῦ «*ἄλλους*». Οἱ ἀπαισιες φωνῆς τῶν ὑποκρινομένων τοὺς προφήτες δὲν εἰσακούσθηκαν, τοὺς ὁποίους ὑποκριτὲς ὁ ἐπονομαζόμενος πύρινος προφήτης, ὁ «*ἄνθρωπος Θεοῦ*», Ἡλίας ὁ Θεοβίτης, ἐξουδετέρωσε μάλιστα μὲ σκληρότατο τρόπο⁵¹. Ἀναντιρρήτως «*οὕτως οὖν προσεῦχέσθε*»⁵², μὲ εἰλικρινῆ εὐλάβεια, ἀληθινῆ καὶ ὄχι ἀληθοφανῆ εὐσέβεια, ὅπως

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΔΡΟΥΔΙΑ**, Καθηγητοῦ
Εἰδικοῦ Ἐπιστήμονος
τῆς «Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας»

πρέπει ἐπακριβῶς καὶ καθὼς ὀφείλει ὁ ὄντως πιστὸς νὰ προβαίνει «*ἐν ταῖς προσευχαῖς*»⁵³. Αὐτὰ θὰ ἴσχυαν γιὰ κάθε πιστό, ἰδίως δὲ γιὰ τὸν γνήσια ὀρθόδοξο χριστιανό, ὁ ὁποῖος πρέπει μὲ ὀρθοπρακτικὴ (πρβλ. ὀρθοπραξία), εὐταξία, εὐπρέπεια, ἱεροπρέπεια καὶ σεμνοπρέπεια νὰ ἐπιτελεῖ «*τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν*»⁵⁴. Ὅχι βέβαια «*πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις*»⁵⁵ γενικώτερα, γιὰ τοὺς ὑμνολογοῦντες μάλιστα, θὰ λέγαμε, ὄχι πρὸς τὸ φωνηθῆναι ψευδευλαβῶς καὶ ψευδανθρώπως «*τοῖς ἀνθρώποις*», ἀλλὰ «*ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίας*»⁵⁶ καὶ ὄχι, θὰ ἐπαναλαμβάναμε, φωνασιῆς ἢ φωναῖς ἀγρίαις! Μᾶλλον ἐνδείκνυται νὰ ἐφαρμοῦνται ἐδῶ τὸ ψαλμικό: «*ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν... ψάλατε συνετῶς*»⁵⁷ «*φωναῖς ὀσίαις*», καθὼς ὁ

51. Βλ. σχετικὰ Βασιλειῶν Γ' ιη' 19,22,24,26-28. - Τὴν προσαγόρευση καὶ προσωνυμία «*ἄνθρωπος Θεοῦ*» καὶ «*ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ*» γιὰ τὸν προφήτη Ἡλία βλ. ἐπίσης σὲ Βασιλ. Γ' ιζ' 18,24, καθὼς καὶ πάμπολλες φορὲς σὲ προηγούμενα κεφάλαια, ὅπως ἀκόμη καὶ στὸ βιβλίον Βασιλειῶν Δ' α' 9,10,11,13. - Τὴν ἐτυμολογία, ἐννοιολογία καὶ σημασιολογία τοῦ ὀνόματος Βάαλ («*Ἡλιος*») βλ. σὲ **Α. Φιλιππίδου**, μνημ. ἔργ. σσ. 69-70,666,670,676-680 καὶ ἀντιπρβλ. «*τὴν λατρείαν τοῦ "ἀητήτου ἡλίου"*» (Sol invictus), νοουμένου ὡς τοῦ Ἐνὸς παμφώτου Θεοῦ, οὗ ἡ ἐκδήλωσις ἐν τῇ φύσει εἶναι ὁ ἡλιος» καὶ πρβλ. «*τὸν καθαρὸν χριστιανικὸν ἐν κυριολεξίᾳ Μονοθεϊσμὸν, τὴν Ἀνατολὴν τῶν ἀνατολῶν, τὴν θρησκείαν τοῦ νοητοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης*» σσ. 723-724. - Τοῦ αὐτιμίου Καθηγητοῦ μας τὴν ἀνωτέρω φράση «*τοῦ Θεοῦ, οὗ ἐκδήλωσις ἐν τῇ φύσει εἶναι ὁ ἡλιος*» θὰ τὴν παραβάλαμε μὲ τὴν παρόμοια ἐκείνη τοῦ ποιητῆ μας, ποὺ ἀναφέρομε ἀνωτέρω (στὸ κείμενό μας): «*ἀπὸ ποῦ μπορεῖ νὰ προβάλλει Αὐτὸς ποὺ ἀπλῶς εἰκόνα του εἶναι ὁ ἡλιος;*» Ὁδυσ. Ἐλύτη, Ἐν λευκῷ, σ. 312.

52. Πρβλ. Ματθ. στ' 10.

53. Πρβλ. Πράξ. Ἀποστ. β' 42.

54. Ρωμ. ιβ' 1.

55. Ματθ. κγ' 5.

56. Ἐπιλύχνιος ὕμνος «*Φῶς ἰλαρόν*».

57. Ψαλμ. 46,8.

αοιδίμος μελωδὸς Ἰωάννης Σακελλαρίδης⁵⁸ ἐπακρι-
βῶς ἀπεφθέγγετο καὶ ἐρμήνευε! Ἐξάλλου, ὅπως εὖ-
στοχα ἐπισημαίνει τὸ ἐξῆς ὁ Σέρβος ἐπίσκοπος Γιέ-
βριτς, ἀναφορικὰ μὲ τὴ λεξιλογικὴ καὶ σημασιολογι-
κὴ διαφορὰ «αἰσίσαις» καὶ «ὀσίαις»: «Στὴν νεώτερη
γραφή τοῦ ὕμνου *Φῶς ἱλαρὸν* γράφεται καὶ λέγεται
«*φωναῖς αἰσίσαις*», δηλαδὴ μὲ χαρὰ καὶ μὲ αἰσιοδοξία,
ἀλλὰ ἡ παλαιὰ σλαβικὴ μετάφραση διέσωσε τὴν *πὶδ*
παλιὰ καὶ ὀρθὴ μορφή τοῦ κειμένου: φωναῖς ὀσίαις
(ποῦ καὶ παλαιότερα ἑλληνικὰ χειρόγραφα τὸ μαρτυ-
ροῦν. Τὸ νόημα εἶναι ἔτσι καὶ βιβλικὰ πὶδ κατοχυρω-
μένο)⁵⁹. Τὸ «*φωναῖς ὀσίαις*» καὶ ὄχι μόνον ἀπλῶς
«*αἰσίσαις*», εὐσταθεῖ καὶ τεκμηριώνεται ὄχι μόνον ἀπὸ
παλαιὰ χειρόγραφα ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἀγιογραφικὰ
χωρία, ἀφοῦ παρεμφερεῖς φράσεις ἀναγράφονται
στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Βλ. λ.χ. ἀφ' ἑνὸς τὸ ψαλμικὸ
«*ψάλατε τῷ Κυρίῳ, οἱ ὅσιοι αὐτοῦ*»⁶⁰ καὶ ἀφ' ἑτέρου
τὰ συνακλόουθα καὶ συναφῆ δύο σοφικά: «*ἀγαπᾷ*
Κύριος ὀσίαις καρδίας»⁶¹, «*οἱ γὰρ φυλάξαντες ὀσίαις*
τὰ ὅσια ὀσιωθήσονται, καὶ οἱ διδασχθέντες αὐτὰ εὐρή-
σουσιν ἀπολογία»⁶².

Ἡ *αἰσία* φωνὴ ὑποδηλώνει τὴν εὐχάριστη καὶ ἀρ-
μόζουσα φωνή⁶³, ἐνῶ ἡ *ὀσία* φωνὴ ὑποσημαίνει τὴν
ἱεροπρεπῆ καὶ ἀφιερωμένη στὸν Θεό⁶⁴. Ἐν πάσῃ πε-
ριπτώσει, εἴτε μὲ τὴν πρώτη ἔννοια ἐκκληφθεῖ καὶ στὴ
συνέχεια ἐκδηλωθεῖ ὡς *αἰσία*, εἴτε μὲ τὴ δεύτερη ση-
μασία ὡς *ὀσία* ἐκφρασθεῖ καὶ ἐκφωνηθεῖ ἡ ὑμνολογι-
κὰ προσευχόμενη φωνή, «οὕτως ἢ ἄλλως» λοιπόν, ἡ
ὕμνωδία ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι θεόδευτη (δηλαδὴ αὐ-
τὴν ποῦ ὁ Θεὸς ὀδηγεῖ - καθοδηγεῖ)⁶⁵.

Μὲ αὐτοῦ τοῦ εἶδους συνεπῶς τὴν ψαλμωδία,
«*ἐν... φωναῖς αἰσίσαις*» ἀλλ' ἐπίσης καὶ «*ὀσίαις*», ἐν-
δείκνυται νὰ ὑμνεῖται ὁ «*ὑπερύμνητος καὶ ὑπερυ-*

ψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας»⁶⁶, ὁ *ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ*
*ἐρχόμενος*⁶⁷. Ἄλλωστε αὐτός, ὁ «*ὕμνητός καὶ δεδο-*
ξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας»⁶⁸ εἶναι, ὅπως εἶπαμε, «*ὁ*
ἥλιος τῆς δικαιοσύνης», ποῦ «*ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ*
φῶς τὸ τῆς γνώσεως»⁶⁹, Ὁ... *Λόγος τοῦ Θεοῦ... [ὁ]*
καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρ-
κωθῆναι ἐκ τῆς ἀγίας Θεοτόκου... ἀπρέπτως ἐναν-
*θρωπήσας*⁷⁰.

Ὁ ἱερός Νικόδημος ὁ Ἄγιορείτης, ἔχομε τὴν πε-
ποιθήση πὸς πάντοτε, θὰ προτρέπει τοὺς ψάλλοντες
νὰ ἐφαρμοζοῦν «ἕνας ἕκαστος αὐτῶν» τὰ ἀκόλουθα:
«*ἄδε εἰς αὐτὸν [τὸν γεννηθέντα Χριστὸν] ἄσμα και-*
νόν, καθὼς σε παρακινεῖ ὁ Δαβὶδ. ἄδε ὁμως πολλὰ
ἀκόρεστα ἄσματα, καὶ μὴ χόρταινε ἄδων. Ἐὰν οὕτως
ἄδης [δηλαδὴ τραγουδεῖς], θέλει σε ἐνθυμηθῇ ὁ Κύ-
ριος, πρὸς ὃν ἄδεις, καὶ ἔχει νὰ σε ἐλεήσῃ»⁷¹.

* * *

Ἐχοντας ὑπόψη μας πάντως πάντες πάντα ὅσα
προαναφέραμε, θὰ ἐπιθέταμε προσθέτοντας σὰν πό-
ρισμα καὶ παραίνεση στὴν πολλαπλὰ περιορισμένη
αὐτὴν ἀναφορὰ μας, ἀπευθύνοντας σὲ ὅλους μας, τὴν
ἐπόμενη ἐλύτεια ἐπιβεβαίωση, σχετικὴ μὲ τὸν ἥλιο,
τὸν ἥλιο τοῦ κάθε ἀνθρώπινου προσώπου, ὦ ναί, ποῦ
εἶναι «*ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης*»:

66. Δανιὴλ κεφ. γ', Προσευχή Ἀζαρίου καὶ ὕμνος τῶν
τριῶν Παίδων στίχ. 32.

67. Ἀποκάλ. Ἰωάν. α' 4,8 καὶ δ' 8. - Πρβλ. πλατωνικὸ
ἀπὸ ἔποση χρόνου: 1) ἦν, ἔστι τε καὶ ἔσται... *γεγονώς τε καὶ*
ὢν καὶ ἐσόμενος» Πλάτωνος, Τίμαιος (ἡ περὶ φύσεως φυσικῶς)
37E, 38C καὶ 2) «*τὰ γεγονότα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ*
μέλλοντα» Τοῦ Ἰδίου, Θεαίτητος (ἡ περὶ ἐπιστήμης, πειρα-
στικός) 186 B. - Παρομοίως πρβλ. πῶς: α) σὲ ἀπολλώνειο
χρησμο ἀναγράφεται Ἦν Ζεὺς ἔστι τε νῦν *κέσεται* καὶ β)
«Ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων, ἡ Ἴσις... ἐκπροσωπεῖ τὴν ἔννοιαν
τοῦ ὑπερχρόνου ἀρχόνου πανσόφου ὄντος, εἰς ὄ, ὡς τὸ
μόνον ὄντως ὄν, εἶναι ἀφιερωμένη... ἡ τὴν Αὐτουσίαν, τὴν
Αἰωνιότητα καὶ τὸ ὑπέρχρονον τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ ἐκφαί-
νουσα ἐπιγραφή: «*Ἐγὼ εἶμι πᾶν τὸ γεγονός καὶ ὄν καὶ ἐσόμε-*
νον» Α. Φιλίππιδου, μνημ. ἔργ. σσ. 718,661. - Πρβλ. ἐπίσης
πῶς «Ἐκ τῆς συναρτήσεως τῆς ἐννοίας τοῦ Ἐνὸς καὶ μόνου
Θεοῦ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Αἰωνίου ὡς ἰδιότητος τοῦ Θεοῦ,
ἄτε [=ὡς] ὑπερκειμένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν διαιρέσεων
αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλον-
τος, δι' ὃν διήκει ἀναλλοιώτως ὁ Θεός, προήλθεν ἡ ἐν Ἀ-
λεξανδρείᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θρησκευτικοῦ Συγκρητισμοῦ
λατρεία τοῦ θεοῦ Αἰῶνος, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι «*ἔστι καὶ ἦν*
καὶ ἔσται», «*ἀρχὴν, μεσότητα, τέλος οὐκ ἔχων*»... ἡ γέννησις
αὐτοῦ ἐωρτάζετο τὴν νύκτα τῆς 5ης πρὸς τὴν 6ην Ἰανουα-
ρίου» Τοῦ Ἰδίου, ὁ. π. σ. 663.

68. Δανιὴλ, ὁ. π. στίχ. 33.

69. Ἀπολυτίκιον Χριστουγέννων, ἤχου δ'.

70. Ὑμνος λειτουργικὸς, «*Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος*
τοῦ Θεοῦ».

71. Νικόδημου Ἄγιορείτου, Ἐορτοδρόμιον ἦτοι Ἐρημη-
νεῖα εἰς τοὺς ἀσματικούς κανόνες τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεο-
μητορικῶν ἐορτῶν, Βενετία 1836, σ. 68, σὲ Ἀχιλ. Χαλδαία-
κη, Ἡ μουσικότης τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου, Περιοδικὸ «Ὁ
Ἐφημέριος» 1/15 Σεπτεμβρίου 1995, σ. 316.

58. Γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰωάννη Θ.
Σακελλαρίδη βλ. Π. Μπρατσιώτου, Ἰωάν. Θ. Σακελλαρίδης
ὁ Ἐκκλησιαστικὸς καὶ Ἐθνικὸς ἡμῶν ὕμνωδός, Ἀθήνα
1966. - Κων. Καλοκύρη, Ὁ μουσουργὸς Ἰωάννης Θ. Σακελ-
λαρίδης καὶ ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, ἔκδ. 2η, Θεσσαλονίκη
1988. - Ἰ. Δρούλια, «Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον» Ἰωάννη Σα-
κελλαρίδη, Ἀθήνα 1989.

59. Ἀθανασίου Γιέβριτς, Φῶς ἱλαρὸν, ἔκδ. «Ἀκρίτας»
1991, σ. 18. - Γιὰ τὴν παραπομπὴ αὐτὴν ἐκφράζομε ἐγκάρ-
διες εὐχαριστίες πρὸς τὸν αἰδεσιμολογιώτατο, ἐκλεκτὸν ἐκ-
παιδευτικὸ καὶ μελετητῆ, ἰ. προϊστάμενο τοῦ ἰ. ναοῦ Ἁγ.
Παρασκευῆς Νέας Σμύρνης, κ. Δημήτριο Δημητρόπουλο.

60. Ψαλμ. 29,5. - Πρβλ. μνημ. Ψαλμ. 149,1.

61. Παροιμ. Σολομ. κβ' 11.

62. Σοφ. Σολομ. στ' 10.

63. Βλ. «*αἰσιος* (ἀντιθ. ἀπαίσιος) νεώτ. εὐχάριστος καὶ
προσηκῶν» Δ. Δημητράκου, μνημ. Λεξικόν, τόμ. 1ος, σσ.
127,128.

64. Βλ. ὄσιος,α,ον = «ἱερός (ὁ τοῖς θεοῖς καθιερωθεῖς)»
Τοῦ Ἰδίου, ὁ. π. τόμ. 6ος, σ. 5251.

65. Βλ. καὶ πρβλ. λέξη θεόδευτος σὲ Ἰδίου, ὁ. π. τόμ.
4ος, σ. 3319.

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Σχεδιάγραμμα πατερικῆς ἀγγελολογίας*

1. Πτώση

Παρότι τὸ ὄνομα τοῦ Σατανᾶ ἢ Διαβόλου δὲν ἀναφέρεται στὴν παλαιδιαθηκικὴ διήγηση τῆς πτώσης τῶν πρωτοπλάστων, ἡ χριστιανικὴ ἐρμηνευτικὴ εἶδε στὸν πειραστὴ ὄφι τὴν παρουσία τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Ἡ πίστη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ διαβόλου ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀναπτύσσεται στὴν Κ. Διαθήκη, εἰδικὰ στὴν παύλεια καὶ ἰωάννεια θεολογία⁹⁵.

Τοῦ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΑΡ. ΥΦΑΝΤΗ
Θεολόγου

Τὴν αἰτία τῆς πτώσης τοῦ Ἐωσφόρου, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἀποδίδει στὴν ἐπαρση: «Τάχα δέ, ὡς μὴ ταῦτὸν ἡμᾶς τῷ πεσόντι Ἐωσφόρῳ πάσχειν, ἐκ τοῦ τὸ φῶς ὄλον χωρῆσαι κατέναντι Κυρίου παντοκράτορος τραχηλιᾶν, καὶ πίπτειν ἐκ τῆς ἐπάρσεως, πτώμα πάντων ἐλεεινότατον»⁹⁶. «...ὁ διὰ τὴν λαμπρότητα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 341 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

95. Π. Ν. Τρεμπέλα, ὅπ. παρ., σ. 438-439.

96. Λόγος ΚΗ'. Θεολογικὸς δεῦτερος. Περὶ θεολογίας, PG. 36, 41A.

Ἐωσφόρος, σκότος διὰ τὴν ἐπαρσιν καὶ γενόμενος, καὶ λεγόμενος»⁹⁷. Στὸ παραπάνω ἀπόσπασμα, ὁ Θεολόγος συμπεκνώνει τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἀναφορικὰ μὲ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ —τὴν ἀρχὴ καὶ τὴ φύση του—, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀπουσία τοῦ ἀγαθοῦ συνιστᾷ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι τὸ κακὸ εἶναι ὄντολογικὰ ἀνύπαρκτο, δηλαδὴ δὲν προσωποποιεῖται στὴν παρουσία τοῦ Ἐωσφόρου καὶ τῶν ὑποκειμένων σ' αὐτὸν ἀγγέλων, ἀλλὰ φανερώνει ὅτι ἡ ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀμαρτίας ὀφείλεται στὴν ἀστοχὴ χρῆση τοῦ αὐτεξουσίτου ἐκ μέρους τῶν λογικῶν ὄντων. Δημιουργὸς τῆς κακίας, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο,

97. Λόγος ΜΕ'. Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα, PG. 36, 629B. Ἐδῶ ὁ Γρηγόριος φαίνεται νὰ ἀκολουθεῖ τὸν Μ. Ἀθανάσιο: «ὁ γὰρ Σατανᾶς οὐχ ἔνεκεν πορνείας ἢ μοιχείας ἢ κλοπῆς κατηνέχθη ἐκ τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ἡ ὑπερηφανία αὐτὸν κατέβαλεν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς ἀβύσσου. (...) Ἡ οὖν ὑπερηφανία ἐν τῷ διαβόλῳ ἐστίν». Περὶ παρθενίας, PG. 28, 257AB.

«Ἀλλὰ κάτεχε ὅτι μονάχα κείνος ποὺ παλεύει τὸ σκοτάδι μέσα του θὰ ἔχει μεθαύριο μερικὸ δικό του στὸν ἥλιο»⁷²!

Περαίνοντας ἐπομένως ἔτσι τὴν πενιχρὴ αὐτὴν εἰσήγησή μας, θὰ εὐχόμεστε τὰ ἑξῆς:

α) στοὺς μὲν μελωδοὺς, ἐρμηνεῖες⁷³ εὐλαβεῖς τῶν

72. Ὅδυσ. Ἐλύτη, Ἄξιον ἐστὶ, Ἀνάγνωσμα δεῦτερο, Οἱ ἡμιονηγοί, σ. 37.

73. Γιὰ θέματα ἐρμηνείας μουσικῶν ἔργων βλ. πραγματεία τοῦ μουσικοσυνθέτη καὶ μαέστρου Ἄσων Κόπλαντ, Μουσικὴ καὶ Φαντασία (μετάφρ. Μιχάλη Γρηγορίου), Ἀθήνα 1980. - Πρβλ. μελοποίηση καὶ ἐρμηνεία ἰδίως «τῆς δικαιοσύνης ἤλιε νοητέ», καθὼς καὶ ἄλλων κεφαλαίων τοῦ «Ἄξιον ἐστὶ» τοῦ Ὅδυσσέα Ἐλύτη ἀπὸ τὸν Μίχη Θεοδωράκη. Τὸ ἀπαραβλήτο μίκριο μουσούργημα μαζί μὲ τὸ προηγουμένως ἀνυπέρβλητο ἐλύτσιο ποιητικὸ ἐπίτευγμα, συναπαρτίζουν ἓνα σύγχρονό μας, κυριολεκτικὰ καὶ οὐσιαστικὰ διδυμογενές, ἀναμφίλογο μεγαλοῦργημα ὡς «ἄσμα καινόν», ποὺ καταναγάζεται ἀπὸ τὸ φῶς ὄντως «ἡλίου τοῦ νοητοῦ». Ὡς «ἄσμα καινόν» δὲ θὰ θεωρούσαμε ἀκόμη καὶ τὴ μουσικὴ σύνθεση τῆς Θ. Λειτουργίας ἀπ' τὸν ἴδιο μουσουργό μας; — Ἡ σύνδεση ποίησης καὶ μουσικῆς τοῦ «Ἄξιον ἐστὶ» μᾶς θυμίζει ἓναν παρόμοιο συνδυασμό, ποὺ παρουσιάζεται στὸν ὑπέροχο πίνακα ζωγραφικῆς (Μουσεῖο Βατικανοῦ) τοῦ Ραφαήλου (ὁ μέγας ζωγράφος ἔζησε μόνο 37 χρόνια, 1483-1520), ὅπου εἰκονίζονται, μεταξὺ ἄλλων, ὁ Ἀπόλλων καὶ οἱ

θεσπεσιῶν ὕμνων συνολικὰ ὡς «ἄσμα καινόν»,

β) στοὺς πιστοὺς, ἐνσυνείδητη συμμετοχὴ καὶ συμπροσευχὴ πρὸς «τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης» καὶ

γ) σὲ ἀπαξάπαντες τοὺς ἀναγνώστες μας θὰ ἐπευχόμεστε «Χαρούμενα Χριστοῦγεννα» καὶ καινούργια «εὐετηρία» (δηλαδὴ εὐ + ἔτος = καλὸ ἔτος, καρποφόρο, «καλὴ χρονιά») ⁷⁴, ἀλλιῶς θὰ λέγαμε «αἰσιον (= εὐχάριστο) καὶ εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος»!

Εἶθε «ὁ τῶν αἰῶνων ποιητῆς καὶ δεσπότης... σώζων... πάντας τοὺς λατρεύοντας» νὰ χορηγή «εὐφορον πᾶσι τὸ ἔτος»⁷⁵.

(Τέλος)

Μοῦσες μαζί μὲ ἀρχαίους καὶ νεώτερους ποιητῆς (Ὅμηρος, Dante κ.ά.), καθὼς καὶ ἡ ποίηση μὲ τὴ μουσικὴ. Θέματα παρεμφερῆ, ὅπως ὁ Ἀπόλλων, ἡ ποίηση καὶ ἡ μουσικὴ δὲν μᾶς ἀπασχόλησαν, πλὴν ἄλλων, στὴν παρούσα μελέτη μας; Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ λόγος ποὺ κάνομε μνεῖα καὶ τοῦ ὡς ἄνω ζωγραφικοῦ πίνακα μὲ τὸ ἀνάλογο θέμα.

74. Βλ. Ἰωάν. Σταματάκου, μνημ. Λεξικόν, σ. 402.

75. Κοντάκιον «τῆς Ἰνδίκτου, ἡτοῦ τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους» (1ης Σεπτεμβρίου), ἤχου δ'.

— Σ.Σ. Ὅρισμένες λέξεις ἢ φράσεις σὲ κείμενα - ἔργα συγγραφέων ὅπου παραπέμπομε, ἔχουν σημειωθεῖ ἀπὸ μέρους μας μὲ πιδ ἔντονα στοιχεῖα, προκειμένου νὰ ὑπερεξάρωμε ἢ ὑπερτονίσωμε αὐτὰ τὰ γραφόμενά τους.

δὲν εἶναι Θεός, ἀλλὰ ὁ διάβολος, ὁ ὁποῖος «αὐτεξουσίῳ προαιρέσει ἐτράπη ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν», ὥστε «σκοτός ἐγένετο»⁹⁸. Ἡ ἀντίθετη συμπεριφορὰ τοῦ διαβόλου ἦταν καρπὸς τοῦ φθόνου του: «Οὗτος, [ὁ φθόνος] καὶ τὸν Ἐωσφόρον ἐσκότησε, καταπεσόντα δι' ἔπαρσιν οὐ γὰρ ἤνεγκε, θεῖος ὢν, μὴ καὶ θεὸς νομισθῆναι»⁹⁹. Ὁ Σατανᾶς ἐφθόνησε τὸν Θεὸ καὶ θέλοντας νὰ γίνῃ ὁ ἴδιος θεὸς στασίασε ἐναντίον τοῦ δημιουργοῦ του.

2. Ἀριθμὸς - τάξεις

Τὸ Σατανᾶ ἀκολούθησε ἓνας ἀριθμὸς ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι ὑπετάγησαν στὴ βούλησίν του. Ὅπως οἱ ἄγγελοι, ἔτσι καὶ οἱ δαίμονες εἶναι ἀπειράριθμοι, διακρίνονται δὲ σὲ τάξεις. Τὸ πλῆθος καὶ τὶς τάξεις τῶν δαιμόνων ὑπαινίσσεται ὁ Θεολόγος Γρηγόριος διὰ τῶν πολλῶν ὀνομάτων καὶ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ («ὑποστατικαὶ δυνάμεις» λ.χ.) πὺν χρησιμοποιεῖ ὅταν ἀναφέρεται σ' αὐτούς. Χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα: «Ἐνταῦθα ὁ χορὸς τοῦ ψεύδους, οἱ τῆς ἀπάτης πρόμαχοι, ἢ τῶν δαιμόνων ἐκστρατεία, αἱ λεγεῶνες τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων» εἰ δὲ χρῆ καὶ τῶν ἐξωθεν ὀνομάτων εἰπεῖν, ἐντεῦθεν ὁ πονηρὸς τῶν δαιμόνων ἐρρινύων στρατὸς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκώμασεν»¹⁰⁰. Ἀπὸ τὰ χωρία πὺν παραθέσαμε ἀνωτέρω, φαίνεται ὅτι ἡγετική μορφή ἀνάμεσα στὶς τάξεις τῶν πονηρῶν πνευμάτων, εἶναι ὁ Ἐωσφόρος, ὁ πρῶτος στασίασας. Οἱ Πατέρες ταυτίζουν συχνὰ τὸν Σατανᾶ μὲ τὸν διάβολο. Στὸ ἴδιο πρόσωπο πρέπει νὰ ἀναφέρεται καὶ ὁ Γρηγόριος χρησιμοποιώντας τὸ ὄνομα τοῦ Ἐωσφόρου (λατ. Lucifer), καθὼς ἐπίσης καὶ τοῦ Μαμωνᾶ¹⁰¹. Πρόκειται γιὰ τὸν «μισόκαλο» ἀρχηγὸ τῶν δυνάμεων τοῦ σκοτούς.

Στὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δὲν ὑπάρχει μία συστηματικότερη ἀναφορὰ στὴν διαβάθμιση τῶν δαιμονικῶν δυνάμεων, ὅπως ὑπάρχει γιὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἀγγέλους.

98. Ἰω. Δαμασκηνοῦ, ὄπ. παρ., PG. 94, 876AB. Πρβλ. καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου: «Τοῦτό ἐστι τὸ κακόν, ἢ τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριώσις». Ὁμιλία ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, PG. 31, 384A.

99. Λόγος ΛΣΤ'. Εἰς ἑαυτόν, PG. 36, 269C.

100. Λόγος ΛΕ'. Εἰς τοὺς μάρτυρας καὶ κατὰ Ἀρειανῶν, PG. 36, 260B.

101. Λόγος ΛΑ'. Θεολογικὸς πέμπτος. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, PG. 36, 153B.

3. Ἔργο - δύναμη

Ἄν, ὅπως εἶδαμε, τὸ ἔργο τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων εἶναι νὰ ὑπηρετοῦν καὶ νὰ δοξολογοῦν τὸν Θεό, βοηθώντας παράλληλα τὸν ἄνθρωπο στὴν πνευματικὴ του πορεία, οἱ δαίμονες ὡς σκοπὸ τῆς ὑπάρξεώς τους ἔχουν θέσει τὸ νὰ ἀντιστρατεύονται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ βέβαια ἔχει σοβαρὲς συνέπειες καὶ στὸν πνευματικὸ βίον τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»¹⁰², ὁ πόλεμος τοῦ Σατανᾶ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ διαδραματίζεται καὶ στὸ πεδίο τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνα τοῦ πιστοῦ. Ὁ Σατανᾶς, ἐκμεταλλεούμενος τὴν ἀσθένεια τῆς ἀνθρώπινης φύσης, ἐπιτίθεται στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ στρεβλώσει τὰ πνευματικὰ του αἰσθητήρια καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἁμαρτία, τὰ πάθη καὶ τὴν ἀπώλεια.

Καθοριστικὸς ἦταν ὁ ρόλος τοῦ Σατανᾶ —ὡς ὄφραως— καὶ στὴν πώση τῶν πρωτοπλάστων. Κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο, ὁ Ἐωσφόρος «καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐξέβαλε τοῦ Παραδείσου, δι' ἠδονῆς κλέψας καὶ γυναικός»¹⁰³. Ἡ γυναίκα ἐξαπατήθηκε ἀπὸ τὸν δαίμονα, ὡς πὺν εὐαίσθητη καὶ συμπαρέσυρε καὶ τὸν Ἀδὰμ στὴν παράβαση τῆς θείας ἐντολῆς: «Ἐπεὶ δὲ φθόνῳ διαβόλου, καὶ γυναικὸς ἐπηρεία ἦν τε ἐπαθεν ὡς ἀπαλωτέρα, καὶ ἦν προσήγαγεν ὡς πιθανωτέρα (φεῦ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας! ἐμὴ γὰρ ἢ τοῦ προπάτορος), τῆς μὲν ἐντολῆς ἐπελάθετο τῆς δοθείσης, καὶ ἠτήθη τῆς πικρᾶς γεύσεως»¹⁰⁴. Ἐποτὲ ὁ Σατανᾶς προσπαθεῖ ἀόκνως νὰ θέτει ἐμπόδια στὴν πνευματικὴ πορεία τῶν ἀνθρώπων, διδάσκοντάς τους τὰ ἀντίθετα —ἐξ οὐ καὶ ἄρχων τοῦ ψεύδους— ἀπὸ ἐκεῖνα πὺν ἐντέλλεται ὁ Χριστός: «δεῖξωμεν τὶ μὲν διδάσκουσιν ἐκείνους οἱ δαίμονες, τὶ δὲ ἡμᾶς ἐκπαιδεύει Χριστός, ὃς οἷς πέπονθε τὸ εὐδόκιμον ἔχον, οὐχ ἦττον νενίκηκεν οἷς δυνάμενος οὐ πεποίηκεν»¹⁰⁵.

(Συνεχίζεται)

102. Α' Τιμ. β', 4.

103. Λόγος ΛΣΤ'. Εἰς ἑαυτόν, PG. 36, 269C.

104. Λόγος ΛΗ'. Εἰς τὰ Θεοφάνεια, PG. 36, 324C.

105. Λόγος Ε'. Κατὰ Ἰουλιανοῦ, στηλιτευτικὸς πρῶτος, PG. 35, 712BC.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ ἄρνησις τοῦ διαλόγου σημαίνει ἄρνησιν τοῦ λόγου

Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ἐν συνεντεύξει του πρὸς συνεργάτην ἀθηναϊκῆς ἡφμερίδος, ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς προσωπικῆς του τοποθετήσεως ἐναντι τοῦ ἀντιλεγόμενου «διαλόγου τοῦ Ἐκκλησιῶν», ἀπήντησε, μετὰ –τῆς χαρακτηριζούσης πάντοτε τὸν λόγον του– κρυσταλλίνης διανυγείας, ὡς ἑξῆς:

«Ὁ διάλογος εἶναι πάντοτε τὸ προνόμιο τῶν μετὰ λόγου προικισμένων ἀνθρώπων, κατὰ μείζονα λόγον τῶν Χριστιανῶν. Ὅστις ἀρνεῖται τὸν διάλογον, ἀρνεῖται κατ' οὐσίαν τὸν λόγον, δηλαδὴ ἀρνεῖται καὶ ἀχρηστεύει τὸ πολυτιμότερον δῶρον τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁρθῶς παρετήρησεν ἱεράρχης τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὅτι ὅπου ἀπορρίπτεται ὁ «διάλογος», ἐκεῖ τὸν λόγον ἔχει πλέον ὁ «διάβολος». Ἡ Ἐκκλησία πάντως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδωκε πάντοτε τὸ παράδειγμα καλοπροαιρέτου διαλόγου ὅχι μόνον μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε ἄνθρωπον καλῆς θελήσεως. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ ἐπρωτοστάτησεν ἢ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία εἰς ὅλους τοὺς συγχρόνους θεολογικοὺς διαλόγους, χωρὶς νὰ ὑστερήσῃ καὶ εἰς διαλόγους δι' ἄλλα φλέγοντα θέματα, ὅπως τὸ οἰκολογικὸν κ.λπ.

»Εἶναι δὲ γνωστὸν τὸ μὲ πόσον ὀλίγας δυνάμεις εἰς πρόσωπα καὶ μὲ πόσον πενιχρὰ οικονομικὰ μέσα ἢ μαρτυρικῆ αὐτῆ Ἐκκλησία συντηρεῖ καὶ συνεχίζει ἐν τιμῇ πολλαπλοῦς διαλόγους, εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει διεθνῶς δεσμευθῆ».

Τὸ ζήτημα τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος καὶ Α' Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Παναγιώτης Κρητικὸς καὶ οἱ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἰδίας Ἐπιτροπῆς κ.κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης, καὶ Ἰωάννης Βαροβιτωῦτης, Ἀντιπρόεδρος τῆς «Νέας Δημοκρατίας», συνητήθησαν τὴν 2αν Μαΐου ἐ.ἔ. ἐν τῷ Συνοδικῷ Μεγάλῳ μετὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην τὰ ὡς ἄνω μέλη τοῦ Κοινοβουλίου ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον

τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐπιτροπῆς των πρὸς διατήρησιν τοῦ ἰσχύοντος καθεστώτος σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, τοῦθ' ὅπερ εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν ἐκπεφρασμένην θέσιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ὑφισταμένων σχέσεων, αἱ ὁποῖαι ρυθμίζονται διὰ τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἀναθεωρηθῆ.

Ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ εὐχάριστος καὶ ἀξιέπαινος πρόθεσις περὶ διατηρήσεως τοῦ ἀρθροῦ αὐτοῦ τοῦ Συντάγματος δὲν θὰ ἀποδυναμωθῆ καὶ δὲν θὰ διαβρωθῆ διὰ τυχόν –ἀντιτιθεμένων εἰς τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν– τροποποιήσεων ἄλλων ἀρθρων τοῦ Συντάγματος, ἀναφερομένων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς σχετικὰς πνευματικὰς παραμέτρους, οἵα εἶναι αἱ ἀναφερομένοι εἰς τὰ ἰδεώδη τῆς Παιδείας, εἰς τὸ ζήτημα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ χαρακτήρος τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, εἰς τὰ «ἀνθρώπινα δικαιώματα», εἰς τὴν «θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν», εἰς τὴν «ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως», εἰς τὴν προσηλυτιστικὴν δράσιν τῶν αἰρέσεων, εἰς τὴν «ἐλευθερίαν διακίνησιν τῶν ἰδεῶν» κ.τ.τ. Διὰ πάντα τὰ ζητήματα ταῦτα, ἐνῶ πρέπει νὰ ἀποφεύγεται οἰοσδήποτε ἐφησυχασμὸς, εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἐπαγρύπνησις.

Δυσφορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ κράτους τῶν Σκοπίων ὑπὸ τῆς Σερβίας «ὑπὸ τὴν ἀπαράδεκτον διὰ τοὺς Ἕλληνας ὀνομασίαν τῆς Μακεδονίας», ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 2ας Μαΐου ἐ.ἔ., ἐξέφρασεν ἐκπληξιν καὶ ἀπογοήτευσιν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀποστείλῃ μῆνυμα διαμαρτυρίας, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκδηλώνεται ἐντόνως ἡ δυσφορία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «διὰ τὴν ἀπροσδόκητον καὶ ἀνερμήνευτον αὐτὴν ἀπόφασιν τῶν ἡγητόρων τῆς Νέας Γιουγκοσλαβίας, δεδομένου ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, πιστοὶ εἰς τὸ χρέος των, ἐκ τοῦ ὑστερήματός των ἐν καιροῖς δυσχεμεροῖς ἐστήριξαν τὸν ἀγωνιζόμενον Σερβικὸν λαὸν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς καὶ ἠλπίζον ὅτι θὰ ἐτύγχανον μιᾶς ἄλλης ἀντιμετωπίσεως, καὶ δεδομένου ὅτι ἡ γενομένη ἀναγνώρισις δημιουργεῖ οὐχὶ μόνον πολιτικά, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς κανονικὰ προβλήματα».

Χαίρομεν, διότι καὶ διακεκριμένοι φιλέλληνες Σέρβοι Ἱεράρχαι κατέκριναν μετὰ παρηρησίας δη-

μοσία τὴν ἀνθελληνικὴν ἀπόφασιν τῆς γιουγκο-
σλαβικῆς Κυβερνήσεως.

Ἀντίδρασις Ἑλλήνων Ἱεραρχῶν

Εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κογκρέ-
σου νὰ συζητηθῆ εἰς ἐπιτροπὴν αὐτοῦ ἡ κατάστα-
σις τῶν μουσουλμάνων τῆς Θράκης δεδικοιολογη-
μένως ἀντέδρασαν μετ' ἐντόνου δυσφορίας Ἑλλη-
νες Ἱεράρχες.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρων Β. καὶ Ν. Ἀμε-
ρικῆς κ. Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος πάντοτε ἐκδηλώνει
τὴν εὐαισθησίαν του διὰ τὰ ἐθνικὰ θέματα, ἐν ἐπι-
στολῇ του πρὸς τὸν σύμβουλον τοῦ Προέδρου
Κλίντον διὰ θέματα ἀσφαλείας, ἐτόνισεν, ὅτι «τὸ
Κογκρέσο δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποχωρῆ εἰς “πιέ-
σεις” φίλων, οἱ ὁποῖοι προκαλοῦν πρόσθετα προ-
βλήματα εἰς τὴν ἀμερικανικὴν πολιτικὴν καλῆς γει-
τονίας καὶ εἰρήνης».

Ἐξ ἄλλου οἱ τέσσαρες Μητροπολίται τῆς Θρά-
κης, ἦτοι οἱ Σεβασμιώτατοι Μαρωνείας καὶ Κομο-
τηνῆς κ. Δαμασκηνός, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀν-
θιμος, Διδυμοτείχου καὶ Ὁραιοτάδος κ. Νικηφό-
ρος καὶ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου κ. Παντελεήμων,
ἐν κοινῷ ἀνακοινωθέντι αὐτῶν, ἐπεσήμαναν ὅτι τὸ
ζήτημα ἐδημιουργήθη κατόπιν ἐπανειλημμένων πα-
ραστάσεων τῶν Τούρκων εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς
Ἐπιτροπῆς κ. Ἀμιτάι, «πρῶην ἔμμισθον ὑπάλλη-
λον τοῦ τουρκικοῦ λόμπι εἰς τὴν Οὐάσιγκτον», καὶ
ὅτι «οἱ μουσουλμάνοι τῆς Θράκης ἀσκοῦν ἀπολύ-
τως ἐλεύθερα τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα σὲ
ὅλα τὰ ἐπίπεδα, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀναφερθεῖ
ἔστω καὶ ἓνα γεγονός παρεμποδίσεως τῆς θρη-
σκευτικῆς λατρείας καὶ τῶν ἐθίμων τους».

Οἱ 4 Ἕλληνες Ἱεράρχαι προσέθεσαν ὅτι «ὅσον
καὶ ἂν προσπαθῆσουν παράγοντες, πού ἐπιδιώ-
κουν ἀναταραχὴν στὴν περιοχὴ, δὲν θὰ βροῦν οὔτε
μιὰ περίπτωση ἐχθρικής στάσεως τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν ἀρχῶν ἢ μεμονωμένων Χριστιανῶν εἰς βάρος
τῆς μουσουλμανικῆς μειονότητος».

Πατὴρ Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος (†)

Μετὰ συγκινήσεως τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐδέχθη τὴν εἰδησιν
τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου πρωτο-
πρεσβυτέρου Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, ὁ ὁποῖος,
ἂν καὶ ἐσχάτως ἐπάλαυε πρὸς τὴν κατατρυχουσαν
αὐτὸν νόσον καὶ ἔφερε βαρὺν σταυρὸν οἰκογε-
νειακῶν θλίψεων, οὐδόλως μέχρι τῆς τελευταίας
στιγμῆς ὑπέστειλε τὴν σημαίαν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ'

ἴστατο ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ἀγωνιζόμενος πρὸς πε-
ριφρούρησιν τῶν Ὁρθοδόξων ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν
τοῦ πολυκεφάλου θηρίου τῆς αἰρέσεως, τῆς κακο-
δοξίας, καὶ τοῦ παραθρησκευτικοῦ ἐκφυλισμοῦ.
Χαρακτηριστικὸν εἶναι οὐ μόνον ὅτι πυκνὰ πλήθη
ἀναριθμητῶν πιστῶν παρηκολούθησαν τὴν κηδεῖαν
του, ἀλλὰ καὶ ὅτι σύμπας σχεδὸν ὁ Ἑλληνικὸς Τύ-
πος ἀφιέρωσε στήλας διὰ τὸν ἐκλιπόντα ἀγωνι-
στὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς προσωπικότητα πολὺ
γνωστὴν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Εὐγλωττοὶ ὑπῆρ-
ξαν λ.χ. οἱ ἐξῆς τίτλοι τῶν ἐφημεριδῶν: «Ἀπεβίω-
σεν ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἀντώνιος Γ. Ἀλεβιζό-
πουλος» («Ἐλεύθερος») - «Ἐφυγε ὁ πατὴρ Ἀντώ-
νιος Ἀλεβιζόπουλος» («Ἐλεύθερος Τύπος») -
«Ἐσβησεν ἡ φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας» («Ἀδέσμευ-
τος Τύπος») - «Ἐσβησεν ὁ μαχητὴς τῶν αἰρέ-
σεων» («Ἀπογευματινὴ») - «Ἐνας πύργος τῆς
Ὁρθοδοξίας ἔφυγεν, ἀλλ' ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται»
 («Ἐλεύθερη Ὁρα»).

Ὁ πατὴρ Ἀντώνιος διεκρίνετο διὰ τὰς λαμ-
πρὰς θεολογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς σπουδὰς του ἐν
Ἑλλάδι καὶ Γερμανίᾳ διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ λήψιν
δύο διδακτορικῶν διπλωμάτων διὰ τὴν συνεχῆ καὶ
ἀδιάλειπτον θεολογικὴν ἐνημέρωσίν του διὰ τὰ
διακονικο-κοινωνικά του ἐνδιαφέροντα διὰ τὴν
φροντίδα του ὑπὲρ τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἀποδήμου Ἑλ-
ληνισμοῦ διὰ τὴν ἐνοριακὴν καὶ ποιμαντικὴν δρᾶ-
σιν αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὀργάνωσιν ἐνορια-
κῶν φυτωρίων πνευματικοῦ καὶ ἱεραποστολικοῦ
ἔργου διὰ τὴν ἐμφύχωσιν τομέων τοῦ ἔργου τῆς
«Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος» διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν του εἰς διε-
θνή συνέδρια διὰ τὰ ἀλλεπάλληλα δημοσιεύματά
του καὶ τὰς ραδιοτηλεοπτικὰς ὁμιλίαις του διὰ τὴν
ὀργάνωσιν ἀντιαιρετικῶν σεμιναρίων ἐν Ἑλλάδι
καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος διὰ τὸ ὅτι πρὸ πάντων κατὰ
τὰ τελευταῖα ἔτη ἠγείτο τῆς ἐκτεταμένης ἀντιαιρε-
τικῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἣτις
δράσις ἀσφαλῶς θὰ συνεχισθῆ διὰ χρήσεως τοῦ
πλήθους τῶν πολυτίμων σχετικῶν συγγραμμάτων,
τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ.

Τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος»,
τῶν ὁποίων ὑπῆρξε τακτικὸς συνεργάτης, εὐχονται
ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν
σκηναῖς δικαίων, ἐνοσταλάξῃ τὸ βάλαμον τῆς πα-
ρηγορίας εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας
του καὶ ἀναδείξῃ πολλοὺς συνεχιστὰς τοῦ ἔργου
του.

Ε.Δ.Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ
τῆς Πέμπτης 2.5.1996

Τὴν Διαρκῆ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθοῦσαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐπεσκέφθησαν σήμερον εἰς τὸ Συνοδικὸν Μέγαρον ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος, Α' Ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς κ. Παναγιώτης Κρητικός, ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Εὐάγγελος Βενιζέλος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ΠΑΣΟΚ, καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς «Νέας Δημοκρατίας» κ. Ἰωάννης Βαρβιτσιώτης, οἱ ὅποιοι συνηγόρησαν εἰς τὴν ἐκπεφρασμένην θέσιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, ὡς ρυθμίζονται διὰ τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Συντάγματος.

Ἐξ ἀφορμῆς ἐπίσης τῆς προσφάτου ἀναγνώρισεως τοῦ κράτους τῶν Σκοπίων ἀπὸ τὴν Σερβίαν, ὑπὸ τὴν ἀπαράδεκτον διὰ τοὺς Ἕλληνας ὀνομασίαν τῆς «Μακεδονίας», ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ διερμηνεύσῃ πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Σερβίας κ. Παῦλον καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν Ὁρθόδοξον Σερβικὸν λαὸν τὴν ἐκκληξίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πανελληνίου, διὰ τὴν ἀπροσδόκητον καὶ ἀνευμένετον αὐτὴν ἀπόφασιν τῶν ἡγητόρων τῆς Νέας Γιουγκοσλαβίας, δεδομένου ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, πιστοὶ εἰς τὸ χρέος των, ἐκ τοῦ ὑστερήματός των ἐν καιροῖς δυσχειμέροις ἐστήριξαν τὸν ἀγωνιζόμενον Σερβικὸν λαὸν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς καὶ ἤλπιζον ὅτι θὰ ἐτύγχανον μιᾶς ἄλλης ἀντιμετώπισεως, καὶ δεδομένου ὅτι ἡ γενομένη ἀναγνώρισις δημιουργεῖ οὐχὶ μόνον πολιτικὰ ἀλλὰ καί, ἐξ ἐπόψεως ἐκκλησιαστικῆς, κανονικὰ προβλήματα.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ
τῆς Παρασκευῆς 3.5.1996

Ἡ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 3ης Μαΐου 1996, συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πά-

σης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐξήτασε τὸ ἀφ' ἱκανοῦ χρονίζον ἐν Ἑλλάδι δημογραφικὸν πρόβλημα, ἀναγνωσθείσης ἐπὶ τοῦτο εἰσηγήσεως παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονυσίου. Ἡ Ἐκκλησία ἀφ' ἑνὸς τονίζει τὸν ἠθικὸν παράγοντα τοῦ προβλήματος, δεδομένου ὅτι ἡ τεκνογονία εἶναι τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπισημαίνει τοὺς κινδύνους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀναμενόμενοι ἐξ ἐπόψεως κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐξ αἰτίας τοῦ προβλήματος. Διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς θέσεώς της ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ εὐρίσκειται ἀνύστακτος συμπαράστατης τῆς πολυτέκνου οἰκογενείας, ἐκφράσασα τὴν συμπαράστασιν αὐτὴν δι' ἐκτάκτου οικονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν πολυτεκνικῶν συλλόγων Θράκης, ὡς ἔκφρασιν συμβολικῆς, ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς παροχῆς εἰς αὐτούς. Πρὸς τοῦτοις ἀπεφασίσθη σχετικῆ Συνοδικῆ Ἐγκύκλιος νὰ ἀναγνωσθῇ εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς. Ἐπίσης, ἐκρίθη σκόπιμον ἡ Ἱερὰ Σύνοδος νὰ ἀπευθυνθῇ εἰς τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν κρατοῦσαν ἄποψιν διὰ τὴν διατήρησιν τῶν κοινωνικῶν παροχῶν πρὸς τοὺς πολυτέκνους καὶ ἰδιαίτερος πρὸς τὴν πολύτεκνον μητέρα.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Δημ. Σχέσεων)

Διεθνὲς Συμπόσιο Βιβλικῶν Ἐπιστημῶν στὴ Σλοβενία

Μὲ σκοπὸ τὴ συμφιλίωση Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξαρση τῆς σημασίας ποῦ ἔχει γιὰ τὴν ἐνότητα τοῦ κόσμου ἡ μετάφραση τῆς Βίβλου, ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Λιουμπλιάνας Σλοβενίας, συνεργαζομένη μετὰ τὰ ἀνά τὸν κόσμον Βιβλικὰ Σωματεῖα, ὁργανώνει τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον 18-20, Διεθνὲς Συμπόσιο Βιβλικῶν Ἐπιστημῶν.

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας τόσο ἀπὸ τοὺς ἑβδομήκοντα στὴν μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στὸ Φάρο τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅσο καὶ στὴ μετάφραση τῆς Ἀγίας Γραφῆς στὶς Σλαβωνικῆς γλώσσες θὰ ἔχει κυριαρχικὸν ρόλον στὸ Συμπόσιο τοῦτο.

Οἱ ὁργανωτῆς τοῦ Συνεδρίου, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Καθηγητοῦ Jože Krašovec σχεδιάζουν διάφορες ἐκδηλώσεις διαρκούντος τοῦ Συμποσίου,

μὲ τὴ συμμετοχὴ τῆς Σλοβενικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λουμπλιάνας. Ἡ Δ/σις τοῦ Συμβουλίου ὀργανώσεως τοῦ Συμποσίου εἶναι: Dolničarjeva 1. SI-61000 Ljubljana, Slovenia (τηλ. 386.61.313329, Fax 386.61.1330405.

† ὁ Π. Μ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Καθ' ἃ πληροφορεῖ ἡμᾶς τὸ ἐν Chambésy (Γενεύη) ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Δελτίον Εἰδήσεων «Ἐπίσκεψις», τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον ἐν Μόσχᾳ, εἰς τοὺς χώρους τοῦ Πανεπιστημίου τῆς πόλεως, ὀργανώθη ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Θεολογίας «Ἅγιον Τύχων» μέγα Συνέδριον πρὸς ἐξέτασιν τῆς θεολογικῆς σκέψεως, τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, τῆς ὀρθοδόξου τέχνης, φιλολογίας καὶ παιδαγωγικῆς.

Τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν ἐκήρυξεν ὁ Κοσμήτωρ τοῦ ἐν λόγῳ Ἰνστιτούτου πατὴρ Βλαδίμηρος Νογοβιέν, ὁ ὁποῖος ἀνέγνωσε μῆνυμα τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου, ἐν τῷ ὁποίῳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐλέγοντο καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἀναζήτησις μιᾶς θεολογικῆς ἐρμηνείας, ἡ ὁποία νὰ φωτίζῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως, ὡς καὶ τὰ κύρια προβλήματα τῆς ζωῆς, τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων ἦτο κάτι, τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε πάντοτε. Ὅμως ἡ Θεολογία ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον μίαν διανοητικὴν προσπάθειαν, ἀλλὰ κυρίως μίαν καθαρὰν καρδίαν, ἀνοικτὴν εἰς τὸν Θεόν, καὶ σταθερὰν πίστιν... Αἱ ἐπιστήμαι τοῦ ἀνθρώπου δὲν δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν ὀρθῶς ἄνευ γνώσεως τοῦ νοήματος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας, τῶν θησαυρῶν τῆς αἰωνίας γνώσεως, τῆς ὁποίας θεματοφύλαξ εἶναι ἡ Ἐκκλησία».

Ε. Θ.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β', ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἐπισκεψαμένους αὐτὸν ΡΚαθολικοὺς Ἱεράρχας τῶν Συρομαλαβαρέζων καὶ Συρομαλαγκαρέζων τῶν Ἰνδιῶν, ἐτόνισεν ὅτι «ὀφείλου νὰ ἔχουν ἀκατάπαυστον διάλογον μὲ τοὺς Λατίνους ἐπισκόπους τῶν Ἰνδιῶν, ... νὰ ἐξακολουθοῦν δὲ καὶ τὸν διάλογον μὲ τοὺς ἑτεροδόξους, διάλογον ἀγάπης καὶ θεολογίας», δοθέντος ὅτι «ἡ ἐνό-

της ὄλων τῶν Χριστιανῶν εἶναι χάρις τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ὀφείλομεν νὰ ζητῶμεν κατὰ τὴν προσευχὴν μας καὶ νὰ τὴν ἀποκτήσωμεν μένοντες πιστοὶ εἰς τὸ Εὐαγγέλιον».

— Ἐκατομμύρια πιστῶν συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν γερμανικὴν πόλιν Trier (παλαιὰν πρωτεύουσαν τῆς Γαλατίας καὶ γενέτειραν τοῦ Marx), ἵνα προσκυνήσουν τὸ ἱερὸν κειμήλιον τοῦ χιτῶνος, τὸν ὁποῖον —κατὰ τὴν ἀντιλεγομένην παράδοσιν— ἔφερον ὁ Κύριος πρὸ τῆς σταυρώσεως Αὐτοῦ.

— Ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β' ἀπὸ 17ης μέχρι 19ης Μαΐου θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Σλοβενίαν, κυρίως τὴν Λουμπλιάναν, τὸ Κόπερ καὶ τὴν Μαριμπόρην, ἔνθα θὰ τελέσῃ τὴν μακαριωνυμίαν τοῦ τελευταίου πρίγκιπος καὶ ἀββᾶ τοῦ Λαβάντε Ἀντωνίου Σλόμσεκ (1800-1860). Ἀναμένεται νὰ συγκεντρωθοῦν ἑκατοντάδες χιλιάδων προσκυνητῶν ἐκ Σλοβενίας, Αὐστρίας, Κροατίας καὶ Οὐγγαρίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἀπὸ 16ης μέχρι 18ης Μαρτίου ἐ.ἔ. ἐπραγματοποιήθη ἐν St. Gallen τῆς Ἑλβετίας συνάντησις καὶ διάλογος Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς τέως Γιουγκοσλαβίας πρὸς ἐξεύρεσιν τρόπων συμφιλίσεως μεταξὺ τῶν ἐν αὐτῇ χριστιανικῶν κοινοτήτων.

— Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Θεοκτίστου, τὸ Προεδρεῖον τῆς Διασκέψεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ), τὸ ὁποῖον ἐδρεύει ἐν Γενεύῃ, συνήλθεν ἐν Βουκουρεστίῳ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συνεζητήθησαν τὰ θέματα τῆς προωθήσεως προγράμματος συμφιλίσεως ὄλων τῶν κοινοτήτων τῆς πρώην Γιουγκοσλαβίας τῆς ὀργανώσεως εὐρωπαϊκῆς ἱεραποστολῆς δι' ἀποφυγῆς κρουσμάτων ἐρίδων καὶ προσηλυτισμοῦ καὶ προστασίας τοῦ οἰκολογικοῦ περιβάλλοντος ἐπὶ τῇ βάσει πορισμάτων συνεδρίου, πραγματοποιηθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀκαδημίᾳ Κρήτης. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ὀργανώθη ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ Βουκουρεστίου οἰκουμενικὴ τελετὴ, εἰς τὴν ὁποίαν συνέρρευσε μέγα πλῆθος πιστῶν, Ὁρθοδόξων, Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Προτεσταντῶν. Πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ἀπήθυσαν μηνύματα ὁ Μακ. Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Θεόκτιστος καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς ΚΕΚ Πάστωρ John Arnold.

— Ἐνδεκα χριστιανικαὶ Ἐκκλησιαὶ συνεργάζονται ἐν Πολωνίᾳ διὰ νέαν «οἰκουμενικὴν» μετάφρασιν εἰς πολωνικὴν γλῶσσαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ε. Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μητροπόλεως Δράμας, **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ** (Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας ἔτους 1995). Δράμα 1995 σ. 230 καὶ **Η ΠΡΩΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΝΑΓΚΗ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ** (Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Συνεδρίου Πρεσβυτέρων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δράμας ἔτους 1995). Δράμα 1995, σ. 201.

Μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια συνεχίζει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δράμας Διονύσιος νὰ καταρτίζει τὸν ἱερό κλήρο τοῦ γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ στὶς σύγχρονες ἀνάγκες τοῦ Ποιμνίου του. Καὶ ἡ προσοχὴ του ἐπικεντρώνεται τόσο στὴν εὐρύτερη τοπικὴ Ἐκκλησία ὅσο καὶ στὴν κατ' οἶκον Ἐκκλησία.

Εἶναι τ' ἀνωτέρω χρονικὰ εἴκοσι τρία στὴ σειρά μὲ ποικίλα καὶ ἐπίκαιρα θέματα ποὺ ἀναφέρονται κυρίως στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τοῦ ἱεροῦ κλήρου. Ἡ πρώτη ἔκδοσι περιλαμβάνει δύο ἀξιόλογες διαλέξεις τοῦ ποιμενάρχου τῆς Δράμας Διονυσίου «ψυχολογία καὶ πνευματικὴ ζωὴ» – εὐακτῆριος λόγος καὶ «Τὸ θεραπευτικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας» ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ Συνεδρίου, σελ. 7-25 καὶ 199-218 ἀντίστοιχα. Στὶς δύο αὐτὲς διαλέξεις τοῦ Ἁγίου Δράμας ἀναπτύσσει ἐπιτυχῶς τὰ στοιχεῖα ποὺ συνδέουν τὶς ἀνθρωπιστικὲς ἐπιστῆμες μὲ τὴν Ὁρθόδοξο Πίστι. Καὶ αὐτὲς τὶς ἀπόψεις ἐπιβεβαιώνουν καὶ οἱ λοιποὶ διακεκριμένοι ὁμιλητῆς, ὅπως ὁ καθηγητῆς τῆς νευρολογίας Σταύρος Ι. Μπαλογιάννης μὲ θέμα: «Ἡ ψυχολογικὴ διάστασις τῆς διαταραχῆς τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου», σελ. 27-61, ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Βασίλειος Γιούλιτσης μὲ θέμα: «Τὰ κοινωνικὰ ἀδιέξοδα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου», σελ. 63-84, ὁ ἀρχιμ. Νικόδημος Α. Σκρέπτας μὲ θέμα: «Ἡ θεραπευτικὴ τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων τοῦ σύγχρονου νέου διὰ μέσου τῆς Ὁρθοδόξου πνευματικότητος», σελ. 85-162 καὶ ὁ ἱεροκήρυκας Ἀθηναγόρας Καραμαντζάνης μὲ θέμα: «Ἡ θεραπευτικὴ ἀξία τῆς Ἐξομολογήσεως», σελ. 162-195. Στὸ τέλος δημοσιεύονται τὰ χρήσιμα πορίσματα τοῦ Συνεδρίου.

Ὅπως στὸ Συνέδριο τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μητροπόλεως Δράμας ἔτσι καὶ στὸ Συνέδριο τῶν Πρεσβυτέρων, ὁ ἄξιος ποιμενάρχης αὐτῶν Διονύσιος εισηγεῖται τὸ θέμα: «Ἡ θεμελίωσις τῆς πρωτοχριστιανικῆς κοινότητος» καὶ κατακλείει τὸ Συνέδριο μὲ τὴ «Συνέχεια τῆς Πρωτοχριστιανικῆς κοινότητος», σελ. 9-22 καὶ 181-197 ἀντίστοιχα. Ἀκολουθοῦν οἱ εισηγήσεις τῆς Ἐλισάβετ Στάθη, πρ. διδασκαλίσης, μὲ θέμα: «Μιὰ καρδιά - ἐνότης θαυμαστή», σελ. 23-61, τῆς Ἀνατολῆς Μυλωνά, καθηγητριάς, μὲ θέμα: «Προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων», σελ. 63-96, τῆς Παρθένας Πουλουτίδου καθηγητριάς, μὲ θέμα: «Θεία Κοινωνία: Οὐράνια τροφοδοσία»,

σελ. 97-137, τῆς Πηνελόπης Παπαδοπούλου, πρ. διδασκαλίσης, μὲ θέμα: «Δύναμις διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὴν πρωτοχριστιανικὴν κοινωνίαν», σελ. 139-162, τῆς Πρεσβυτέρας Στέλλας Πλευράκη, μὲ θέμα: «Μιὰ προσωπογραφία τῆς πρωτοχριστιανικῆς κοινωνίας ὁ Εὐαγγελιστῆς Μάρκος» σελ. 169-179. Στὸ τέλος δημοσιεύονται ἐξόχως διδακτικὰ συμπεράσματα χρήσιμα στὴ σύγχρονη κοινωνία ἢ ὅποια, ὅπως τονίζεται σ' αὐτά, δὲν εὐημερεῖ μόνον μὲ ἐκσυγχρονισμούς, εὐρρωστες οικονομίες καὶ ὑλικοτεχνικοὺς ἐξοπλισμούς.

Οἱ ὁμιλητῆριες ἔχουν ἀνταποκριθεῖ πλήρως στὸ κείμενο τοῦ Ἁγίου Δράμας καὶ φανερόνουν χωρὶς ὑπεκφυγῆς τὴν κατάρτισί τους στὸν πνευματικὸ τομέα τῆς ἀποστολῆς τους.

Ὁ χαρακτήρας τῶν Συνεδρίων τούτων εἶναι προφανῆς. Πνευματικὴ ζωὴ τῆς σύγχρονου κοινωνίας μὲ καθοδηγητῆς τοὺς εἰδικοὺς ἐπιστήμονες, ποὺ δὲν λησμονοῦν, ὅτι τὰ πάντα διέπονται ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ἐναρμονίζονται στὴν πρακτικὴ ζωὴ μας ἀπὸ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα.

Ὅποιος παρακολουθεῖ τὴν πολύμορφη καὶ ἀποδοτικὴ διακονία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου ἐκπλησsetai ἀπὸ τὸν πλοῦτο τῶν ιδεῶν του καὶ ἀπὸ τὴν μακροχρόνια πρακτικὴ καὶ πολυδιάστατη δραστηριότητά του.

† Ὁ Πισιδίας ΜΕΘΟΔΙΟΣ

Ἰγνατίου Α. **Τριάντη**, ἐψηφισμένου Μητροπολίτου Βερατίου, Αὐλώνας καὶ Κανίνης, **Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΠΑΤΜΟΥ - Ἀμφιλόγιος Μακρῆς 1889-1970**, Ἐκδοσι: Ἱερὰ Μονὴ Εὐαγγελισμοῦ Πάτμου 1993, σσ. 560.

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἰγνάτιος Τριάντης, ἐψηφισμένος Μητροπολίτης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αὐλώνας, Βερατίου καὶ Κανίνης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας ἔγραψε ἓνα περιοπούδαστο καὶ γλαφυρὸ βιβλίον, ποὺ ἀναφέρεται στὸ βίο καὶ τὸ πνευματικὸ ἔργο τοῦ πατρὸς καὶ κτίτορος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ «Μητρὸς τοῦ Ἁγαπημένου» Πάτμου, ἀειμνήστου Ἱερομονάχου Ἀμφιλοχίου Μακρῆ.

Τὸ ἔργο εἶναι ἐκτεταμένο καὶ ἀναλυτικόν. Διαιρεῖται σὲ εἴκοσι δύο (22) κεφάλαια, σὰ ὅποια μὲ χρονολογικὴ σειρά καὶ τάξη καταγράφεται ὁλόκληρη ἡ ζωὴ καὶ τὸ πολυσχιδὲς πνευματικὸ ἔργο τοῦ Γέροντος, μακαριστοῦ πατρὸς Ἀμφιλοχίου. Ὁ συγγραφέας κατῳρθώσε μὲ θαυμαστὴ δεξιότητι καὶ συγγραφικὸ ἄριστον νὰ ταξινομήσει, ἀξιολογήσει καὶ καταγράψει τὸ πλοῦσιον ὑλικὸ καὶ μὲ ἱστορικὴ ἀκρίβεια νὰ παρουσιάσει τὴν προσωπικότητα, σκιαγραφώντας καὶ τὸ ἔργο τοῦ κοιμηθέντος Ἱερομονάχου Ἀμφιλοχίου Μακρῆ.

Ὁ ἀναγνώστης διαβάζοντας τὸ ἔργο διαπιστώνει ὅτι

ὁ Γέροντας Ἀμφιλόγιος ὑπήρξε μία φωτεινὴ πνευματικὴ φυσιογνωμία στὸ στερέωμα τῆς Ὁρθόδοξης Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐβίωσε τὸν μοναχισμό καὶ ἐργάστηκε μὲ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωση γιὰ τὴν ἐδραίωση τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους. Τὸ μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς του καταγράφεται στὸ πλῆθος τῶν κειμένων του, στὰ ὁποῖα κυριαρχεῖ ἡ ἀπλότητα ἀλλὰ καὶ τὸ βάθος τῶν νοημάτων του. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Γέροντα, ποὺ ἀπευθύνει στὰ πνευματικά του τέκνα, θαυμάζει κανεὶς τὴν ἀγάπη του γιὰ κάθε ἄνθρωπο. «Σὲ κάθε ἄνθρωπο βλέπω τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ», γράφει (σελ. 136). Ἡ εὐτυχία γιὰ τὸν Γέροντα εἶναι ἀπλή, ἀφοῦ «καὶ ἓνα χαμόγελο μόνο εἶναι ἀρκετὸ νὰ φέρει τὴν ἀνακούφιση καὶ τὴν χαρὰ στὴν καρδιά μας» (σελ. 137). Τὰ κείμενά του συναρπάζουν γιὰτὶ μιλοῦν στὴν καρδιά τοῦ κάθε ἀναγνώστη. Ἀποτελοῦν ἀπάνθισμα πνευματικοῦ μεγαλείου στὴν πιὸ ἀπλοϊκὴ τους μορφή, στὴ γλώσσα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς διακονίας τοῦ πλησίον.

Τὸ γιγαντιαῖο πνευματικὸ ἔργο τοῦ Γέροντα Ἀμφιλοχίου παρουσιάζεται στὸ βιβλίο μὲ ἄριστη ἐπιτυχία. Καὶ ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ ὀφείλεται ἀναμφίβολα στὴν ἐγνωσμένη πνευματικότητα τοῦ συγγραφέα, πατρὸς Ἰγνατίου Τριάντη, ἄξιου συνεχιστῆ τοῦ ἔργου τοῦ κοιμηθέντος πατρὸς Ἀμφιλοχίου Μακροῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΠΟΤΗΣ

Σαράντου Ἰ. Καργάκου. Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ «ΣΤΑΜΑΤΗΡΑΣ» ΤΟΥ ΠΑΡΝΩΝΟΣ, ἔκδ.

Ἰ. Μονῆς Ἀγ. Ἀναργύρων, Σπάρτη 1993, σελ. 160.

Ὁ γνωστὸς καὶ πολυγραφώτατος συγγραφέας Σαράντος Καργάκος, ποὺ, ἀκάματος, τρέχει παντοῦ, γιὰ νὰ μιλήσει γιὰ ἐθνικοθησκευτικά, γλωσσικά καὶ ἱστορικά θέματα, σήμερον μᾶς δείχνει μία διαφορετικὴ ὄψη τῶν δραστηριοτήτων του: ἀσχολεῖται μὲ τὴν μοναστηριολογία τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του, τῆς Λακωνίας. Μὲ Πρόλογο τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Σπάρτης, ἔνθερο καὶ μετρημένο, ὁ φίλος σ. μᾶς προσφέρει ἓνα βιβλίο γιὰ τὴν Ἰ. Μονὴ ἀγίων Ἀναργύρων τοῦ Πάρνωνος, ποὺ ἀποτελεῖ καρπὸ «τάματος» καὶ πολλῆς ἀγάπης. Ἐχουμε ἀρκετὰ μελετήματα γιὰ τὸ μοναστήρι αὐτό, παλαιότερα, ἀλλὰ τὸ βιβλίο τοῦ Σ. Καργάκου μᾶς φέρνει τὸ γραφικὸ αὐτὸ μοναστηράκι — μὲ πολὺ μεράκι καὶ μὲ τρόπο ἐξαισιω ἐμπρὸς στὰ μάτια μας καὶ στὴν καρδιά μας: νὰ τὸ γνωρίσουμε. Τὸ μοναστήρι, βέβαια, μπορεῖ νὰ εἶναι δυσπρόσιτο, καθὼς εἶναι ὅλα τὰ ὠραία πράγματα, μὰ τὸ βιβλίο μᾶς τὸ φέρνει ὡς βυζαντινὴ εἰκόνα μπρὸς σὸν καθένα μας: νὰ τὴν ἀσπασοῦμε καὶ νὰ δοξάσουμε τὸ Θεό, ποὺ δίνει τέτοιες ἀνάσεις σὸν κουρασμένο ἢ ἀλλοτριωμένο σύγχρονο ἄνθρωπο. Ἀκόμη, νὰ ἰδοῦμε καὶ τὶς ἐξοχες βυζαντινὲς εἰκόνας τοῦ μακαριστοῦ Φώτη Κόντογλου, ποὺ βρῖσκονται στὸ Μοναστήρι (μικρῶν, ἀλλὰ καὶ μεγάλων διαστάσεων) καὶ δημοσιεύονται στὸ βιβλίο, πλάι σὲ παλιὲς βυζαντινὲς τοιχογραφίες. Ἐνα βιβλίο χρησι-

μώτατο γιὰ ὅλους τοὺς πνευματικοὺς ἄνθρωπου ὄχι μόνον ἀλλὰ καλλιτέχνες ἢ ἀρχαιολόγους.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Κυριάκου Πλησῆ, ΜΕΤΑ ΤΗ ΧΡΕΩΚΟΠΙΑ ΤΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ (Δοκίμια πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ προσανατολισμοῦ), Ἀθήναι, ἔκδόσεις «Ἀστέρους», 1992, σελ. 148.

Ὁ γνωστὸς ποιητὴς καὶ δοκιμογράφος *Κυριάκος Πλησῆς*, γεννήθηκε στὴν Κύπρο καὶ σταδιοδρόμησε ὡς φιλόλογος καθηγητὴς σὲ γυμνάσια - λύκεια τῆς Κύπρου καὶ Ἑλλάδος (ἀπὸ τὸ 1975). Ἐφθασε στὸ βαθμὸ τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ - Συμβούλου καὶ συνταξιοδοτήθηκε. Ὅμως μὲ τὸν κάλαμό του καὶ τὴ βαθεῖα σκέψη του, γρηγορεῖ καὶ διακονεῖ πάντα τὰ ἰδανικά τῆς παιδείας μας. Αὐτὸ μᾶς δείχνει καὶ τὸ καινούργιο κομψὸ βιβλίο του, ποὺ ἀποτελεῖ μία ἐπιλογή ἀπὸ τὰ καλύτερα δοκίμια, ποὺ δημοσίευσε στὰ διάφορα περιοδικὰ τὰ τελευταῖα χρόνια. Τὸ βιβλίο χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Στὸ Α' ἔχουμε ὀκτὼ δοκίμια πολιτικοῦ χαρακτῆρα, ποὺ βλέπουν μὲ τὸ ὄξυ μάτι τοῦ δοκιμογράφου τὰ προβλήματα, ποὺ παρουσιάζονται στοὺς πνευματικοὺς ἄνθρώπους, μετὰ τὴν πτώση τοῦ τείχους τοῦ Βερολίνου καὶ τὴν κατάρρευση τοῦ ὑπαρκτοῦ Σοσιαλισμοῦ, τόσο στὴν Ἑλλάδα, ὅσο καὶ στὴν Εὐρώπη, γενικώτερα. Στὸ Β' μέρος, ποὺ μοῦ φαίνεται πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρον γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες, ἔχουμε δεκατρία δοκίμια, ποὺ ἐξετάζουν καίρια προβλήματα τοῦ τόπου μας — καὶ ἰδίως τῆς παιδείας μας — ὅπου φαίνεται ἡ ἀγάπη τοῦ σ. γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἐλευθερία του. Διαβάζοντας τοῦτο τὸ ὠραῖο βιβλίο, σημείωσα πολλὰ θαυμαστικά στὸ περιθώριο καὶ ὑπογράμμισα πολλὲς παραγράφους. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ ἀναγνώστης νὰ δώσω ἓνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴ συγκλονιστικὴ «Φτωχὴ ἀπολογία ἐκπαιδευτικῶν»: «...Ἀκόμη καὶ στὴν ἀπλή διδακτικὴ πράξη συγχύσαμε τὴν αὐτενέργεια μὲ τὴν ἀσκητικὴ περιπλάνηση, τὴν ἀσκητικὴ μωαλοῦ καὶ τὴν ἐφευρετικότητα μὲ τὴν ἀπραξία καὶ τὴν ἀθαιρεσία... Θεοποιήσαμε τὸ καινούργιο καὶ περιφρονήσαμε καὶ ἀχρηστεύσαμε τὸ παλιό. Ἔτσι ἐπέισαμε τοὺς μαθητὲς μας ν' ἀποδέχονται ὅ,τι εἶναι χρήσιμο στὸ παραχρῆμα καὶ ν' ἀποποιῶνται ὅ,τι διευρύνει τοὺς πνευματικούς τους ὀρίζοντες καὶ ὅ,τι πλαταίνει τὴν ψυχὴ τους. Συρρικνώσαμε — γιὰ νὰ μὴν πῶ πῶς ἀφανίσουμε — τὴ σχολικὴ ζωὴ, αὐτὴ τὴ ζωὴ, ποὺ ἦταν ὁ ἡδυσμένος λόγος τῆς ἐκπαίδευσης καὶ συγκολλοῦσε ὡς χρυσόσκονη τὴ μαθητικὴ κοινωνία. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐτοιμάζουμε μελλοντικούς πολίτες ἐντελῶς ἀτομοκεντρικούς, χωρὶς διάθεση νὰ δώσουν καὶ νὰ πάρουν. Αὐτοὶ οἱ πολίτες δὲν θὰ μπορέσουν ποτὲ νὰ παραμερίσουν τὰ ἴδια γιὰ νὰ φροντίσουν τὰ κοινά· δὲν θὰ ἔχουν διάθεση νὰ θυσιαστοῦν παρὰ μονάχα γιὰ τὸ δικό τους συμφέρον. Κοινωνία, ὅμως, ποὺ οἱ πολίτες τῆς δὲν ἔχουν διάθεση νὰ θυσιάσουν κάτι ἀπὸ τὰ δικά τους, μοιάζει μὲ κατάσταση ποὺ τίθεται σὲ ἀναγκαστικὴ διάλυση» (σελ. 114-115). Ἀλήθειες ποὺ καίνε, ἀλλὰ ποὺ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστοῦν.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Κατόπιν τής από 7.12.1988 απόφασεως τής Διαρκούς Ιεράς Συνόδου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος περί γνωστοποίησης των έκαστοτε τελεσιδίκων, όριστικών και άμετακλήτων αποφάσεων των Συνοδικών Δικαστηρίων, ανακοινούται ότι:

1. Δυνάμει τής ύπ' άριθμ. 2/1996 απόφασεως του Πρωτοβαθμίου διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς Συνοδικού Δικαστηρίου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος έπεβλήθη επί άντικανονικοίς παραπτώμασι εις τον Πρεσβύτερον Χαράλαμπον Κουρήν του Παύλου, κληρικόν τής Ιεράς Μητροπόλεως Ηλείας, ή ποινη τής έπταετούς άργίας από πάσης Ιεροπραξίας δίχα στηρήσεως των άποδοχών αυτού.

2. Δυνάμει τής ύπ' άριθμ. 3/1996 απόφασεως του Πρωτοβαθμίου διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς Συνοδικού Δικαστηρίου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος έπεβλήθη επί άντικανονικοίς παραπτώμασι εις τον Πρεσβύτερον Μάρκον Πουλίδη του Πέτρου, κληρικόν τής Ιεράς Μητροπόλεως Ν. Σμύρνης ή ποινη τής καθαιρέσεως έκ του ύψηλου τής Ιερωσύνης ύπουργήματος και τής έπαναφοράς αυτού εις την τάξιν των λαϊκών.

3. Δυνάμει τής ύπ' άριθμ. 4/1996 απόφασεως του Πρωτοβαθμίου διά Πρεσβυτέρους, Διακόνους και Μοναχούς Συνοδικού Δικαστηρίου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος έπεβλήθη επί άντικανονικοίς παραπτώμασι εις τον Αρχιμ. Νεκτάριον Τζίμαν, κατά κόσμον Θεόδωρον του Ιωάννου, κληρικόν τής Ιεράς Μητροπόλεως Φωκίδος ή ποινη τής καθαιρέσεως έκ του ύψηλου τής Ιερωσύνης ύπουργήματος μετ' άφαιρέσεως του Μοναχικού αυτού Σχήματος, διαγραφής έκ του Μοναχολογίου τής Ιεράς Μονής Άσμάτων Άμαρίου τής Ιεράς Μητροπόλεως Λάμπης και Σφακιών τής Εκκλησίας τής Κρήτης και τής έπαναφοράς αυτού εις την τάξιν των λαϊκών.

Αί άνωτέρω δικαστικά αποφάσεις κατέστησαν τελεσιδικοί, όριστικά και άμετάκλητοι, συνωδά ταίς διατάξεσι του άρθρου 151 του Νόμου 5383/1932 «Περί Εκκλησιαστικών Δικαστηρίων και τής προδ' αυτών διαδικασίας», ως τίθενται και ισχύουσι κατά τα σαφώς όριζόμενα ύπό τής παραγράφου 1 του άρθρου 44 του Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος».

Έντολή τής Ιεράς Συνόδου
Ο Αρχιγραμματεύς
† Ο Διαυλείας Δαμασκηνός

Ιερά Μητρόπολις Τριφυλίας και Όλυμπίας

Πράξις ύπ' άριθμ. 2/1996

Ημείς ό Μητροπολίτης Τριφυλίας και Όλυμπίας

Στέφανος έχοντες ύπ' όψιν τά από Θεού, Άγίας Γραφής και Ιερών Κανόνων δεδομένα ήμίν Κυριαρχικά Δικαιώματα, μετά και τήν διά του ύπ' άριθμ. 62 Προεδρικού Διατάγματος (Φ.Ε.Κ. τ. Α' άρ. φύλ. 53/20.3.1996) του Προέδρου τής Ελληνικής Δημοκρατίας Ίδρυσιν Ένορίας του Ιερού Ναού Άγίου Άθανασίου Χριστιανουπόλεως τής καθ' ήμάς Ιεράς Μητροπόλεως Τριφυλίας και Όλυμπίας εις τον Δήμον Κυπαρισσίας
Όρίζομεν:

Άνακηρύττομεν τον έν Κυπαρισσία, Καθέδρα τής καθ' ήμάς Ιεράς Μητροπόλεως, Ιερόν Ναόν Άγίου Άθανασίου Χριστιανουπόλεως ως ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΝ Ναόν Αύτης και έχοντα τά έκ τής Ιεράς Παραδόσεως και τής Εκκλησιαστικής ήμών Ιστορίας Ίδιώματα.

Η ήμετέρα παρούσα Πράξις, τυγχάνουσα τής εύλογίας και κυρώσεως τής Ιεράς Συνόδου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος, δημοσιευθήσεται έν τώ Περιοδικώ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Έν Κυπαρισσία τή 4η Άπριλίου 1996

† Ο Τριφυλίας και Όλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ιερά Μητρόπολις Σερβίων και Κοζάνης

Έχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 2 του Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Εκκλησίας τής Ελλάδος» και των άρθρων 33 - 37 του ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού τής Ιεράς Συνόδου «Περί Ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν την κενήν όργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του Ιερού Ναού

Μεταμορφώσεως Σωτήρος Οίνος καλούμεν τους βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν τής άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Κοζάνη τή 19η Άπριλίου 1996

† Ο Σερβίων και Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ιερά Μητρόπολις Καρπενησίου

Έχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις: α) των άρθρων 38, παράγρ. 2 και 67 του Ν. 590/1977, β) του Ν. Δ. 1398/1973, γ) του Ν. 673/1977 και προκειμένου ίνα προβώμεν εις ανακήρυξιν ύποψηφίου προς πλήρωσιν τής κενής θέσεως τακτικού Διακόνου έν τώ ί. ναφ

Μεταμορφώσεως Σωτήρος Φουρνά Εύρυτανίας καλούμεν τους βουλομένους ίνα καταλάβωσι τήν Διακονικήν ταύτην θέσιν και έχοντας τά ύπό του ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού «Περί Ιερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων» προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τά νενομισμένα δικαιολογητικά διά τά περαιτέρω.

Έν Καρπενησίω τή 25η Άπριλίου 1996

† Ο Καρπενησίου ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Άρτης

Έχοντες ύπ' όψει τās διατάξεις τού άρθρου 38 παρ. 2 τού Ν. 590/1977 «Περί Καταστατικού Χάρτου τής Έκκλησίας τής Έλλάδος» και τών άρθρων 33 - 37 τού ύπ' άριθ. 2/1969 Κανονισμού τής Ίεράς Συνόδου «Περί ίερών Ναών, Ένοριών και Έφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τās κενās όργανικές θέσεις τακτικών έφημερίων τών Ίερών Ναών

1) Άγίου Δημητρίου Άρτης, 2) Ζωοδόχου Πηγής Καλαμιάς Φιλοθέης Άρτης, 3) Άγίου Γεωργίου Νεοχωρακίου Άρτης

καλοϋμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης ύποβάλωσιν ήμίν τά άπαιτούμενα δικαιολογητικά διά τήν κατάληψιν τών άνωτέρω κενών θέσεων.

Έν Άρτη τή 6η Μαΐου 1996

† Ο Άρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Παροξαίας

Κενής οϋσης μιάς θέσεως ύπαλλήλου τής καθ' ήμās Ίεράς Μητροπόλεως Κλάδου ΔΕ Γραφείας και έπιθυμούντες όπως πληρώσωμεν ταύτην, καλοϋμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά νόμιμα, τυπικά και οϋσιαστικά προσόντα, ίνα ύποβάλωσιν σχετικήν αίτησιν μετά τών άπαραιτήτων δικαιολογητικών έντός είκοσαήμερου από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης, προκειμένου νά γίνη ή σχετική έπιλογή τού ύπαλλήλου.

Έν Νάξω τή 9η Μαΐου 1996

† Ο Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ή Άγία και Ίερά Σύνοδος τού παλαιφάτου και πρεσβυγενοϋς Πατριαρχείου τών Ίεροσολύμων έν τή Συνεδρία τής 22ας Μαρτίου 1996, α) απέκοψε τής Άγιοταφτικής Άδελφότητας τόν Όσιολογιώτατον Άρχιμανδρίτην Διονύσιον Καλαμπόκαν, πρώην ήγούμενον τής Ίεράς Μονής Τιμίου Σταυρού, Ίεροσολύμων, παραχωρήσας αύτῷ Άπολυτήριον Πατριαρχικόν Γράμμα και β) καθήρεσε τού βαθμού τής Ίερωσύνης τόν Όσιώτατον Ίερομόναχον Δανήλ, κατά κόσμον Γεώργιον Τριανταφυλλίδη, πρώην ήγούμενον τής Ίεράς Μονής τών Άγίων Ίωακειμ και Άννης Ίεροσολύμων, έπανήγαγε δε τούτον εις τήν τάξιν τών μοναχών.

Έν τή Άγία Πόλει Ίερουσαλήμ α'λ'ιστ' Άπριλίου ιγ'.

Έκ τής Άρχιγραμματείας
τού Πατριαρχείου Ίεροσολύμων

Άν θέλεις νά ακούγεται ή φωνή τής Έκκλησίας από τά ραδιοκύματα, ενίσχυσε τό Ραδιοφωνικό Σταθμό της, τόν 89,4 FM STEREO. Άριθμός λογαριασμού Έθνικής Τραπεζής: 146/558090-03.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. και Fax 72.18.308

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο Άθηνών και πάσης Έλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ο Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ο Άργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Όμότ. Καθηγ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Άρχων Διδάσκαλος τού Ευαγγελίου τής Μ.Χ.Ε.

Τακτικόν Μέλος τής «Ευρωπαϊκής Άκαδημίας τών Έπιστημών και τών Τεχνών»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ή ποιότης τών τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, Ή επίσκοπος κατά τās «Διαταγās τών Άγίων Άποστόλων».

Μητροπ. Κερκύρας Τιμοθέου, Ή διακονία τής Έκκλησίας τής Έλλάδος εις τήν Ρωσία και τās Παρευξείνιες περιοχές.

Νικ. κ. Μπρατσιώτου, Ή Παλαιά Διαθήκη ως Άγία Γραφή.

Βλασίον Ίω. Φειδά, Οίκονμενική διάσταση και διαχρονική σημασία τής Όρθοδοξίας κατά τόν ιερό Φώτιο.

Ευαγγέλιον Π. Λέκκου, (έπιμέλεια), Χρυσοϋν ιωβηλαϊόν έκκλησ. διακονίας τού Σεβ. Μητροπολίτου Δράμας κ. Διονυσίου (1945-1995).

Άρχιμ. Μακαρίον Βαβλά, Οι Τρεις Ίεράρχες και ή κοινωνική διδασκαλία τους.

Ίωάννου Δ. Δρούλια, Ή ήλιος τής Δικαιοσύνης και τό «Άσμα καινόν».

Παναγιώτη Άρ. Ύφαντη, Ή πνευματικός κόσμος στο έργο Γρηγορίου τού Θεολόγου.

Παρατηρήσεις και Σχόλια.

Έκκλησιαστικά Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.